

Nr 53

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.; given Stockholms slott den 26 januari 1962.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll över justitiedepartementsärenden vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; samt

2) lag om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att den tid, varunder röstmottagning före val skall äga rum, utsträcker från 18 till 30 dagar före valdagen. I anslutning härtill förordas jämkning av åtskilliga i vallagarna uppställda tidsgränser.

Propositionen innehåller vidare förslag till regler om fartygsröstning. Finnes anledning antaga, att svenskt fartyg kommer att befinna sig utomlands under den tid, då röstmottagning äger rum här i riket, skall Kungl. Maj:t vid vissa val av större betydelse äga förordna, att röstmottagning utom riket skall anordnas å fartyget, såvida icke hinder härför uppkommer. Vid röstmottagning å fartyg skall befälhavaren eller den han i sitt ställe sätter vara röstmottagare. Rätt att rösta å fartyg skall tillkomma fartygets personal och passagerare.

Den rätt att på valdagen rösta å postanstalt vid sjukhus, som nu tillkommer sjukhusets patienter, föreslås utsträckt till personal, som tjänstgör vid sjukhuset.

I syfte att undvika onödig masskassering av valsedlar föreslås viss uppjukning av reglerna om verkan av att valsedlar icke förvarats under stadgad försegling eller eljest på föreskrivet sätt. I sådant fall skall valsedlarna icke förklaras ogiltiga, om skälig anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke vidtagits med dem.

Vissa regler, som har betydelse för bedömande av verkan av riksvalsedel, föreslås i propositionen förtydligade.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796)
om val till riksdagen

Härigenom förordnas, att 18 §, 41 §, 54 §, 55 §, 55 a §, 56—58 §§, 62 §, 65 §, 70—73 §§, 75 §, 77 §, 78 §, 80 §, 95 § och 96 § ävensom rubriken till 70—75 §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

18 §.

Är något — — — — — såsom obefintligt.

Finnas å valsedel flera namn för själva riksdagsmannavalet än som enligt 15 § är medgivet, eller äro namn, som särskilt upptagits för val av efterträdare åt riksdagsman, flera än två, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

Aterstår efter tillämpning av vad i första stycket sägs å valsedel flera namn för själva riksdagsmannavalet än som enligt 15 § är medgivet, eller äro namn, som särskilt upptagits för val av efterträdare åt riksdagsman, flera än två, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

För val — — — — — såsom obefintligt.

41 §.

Kungörelse varom i 40 § förmåles skall *uppläsas i kyrkan* och, där så kan ske, i ortstidningar införas.

Kungörelse varom i 40 § förmåles skall *anslås på kommunens anslags-tavla* och, där så kan ske, i ortstidningar införas.

Underrättelse jämlikt — — — fastställt formulär.

54 §.

1. Förening med — — — — — företräder (partibeteckning).
2. Ansökan om — — — — — i riksgäldskontoret.
3. Partibeteckning må — — — — — ej prövats.
4. Registrerad partibeteckning — — — — — 56 § sägs.
5. Då partibeteckning — — — — — allmänna tidningarna.
6. Parti, som — — — — — 56 § sägs.
7. När val i hela riket till andra kammaren skola äga rum, skola i god tid före valen från inrikesdepartementet till samtliga Konungens be-

7. När val i hela riket till andra kammaren skola äga rum, skola i god tid före valen från inrikesdepartementet till samtliga Konungens be-

¹ Senaste lydelse av 18 §, se SFS 1921:316, av 80 §, se SFS 1940:550, av 55 §, 56 § 5 mom., 57 §, 65 §, 77 § 4 mom., 78 § och rubriken till 70—75 §§, se SFS 1944:84, av 41 §, se SFS 1947:202, av 54 § och 70 § 1 mom., se SFS 1948:197, av 56 § 2 mom., se SFS 1952:266, av 70 § 2 och 3 mom., 72 § och 75 §, se SFS 1956:299, av 62 §, se SFS 1957:159, samt av 55 a §, 58 §, 71 §, 73 §, 77 § 2 och 3 mom., 95 § och 96 §, se SFS 1960:59.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

fallningshavande översändas utdrag ur registret, upptagande varje parti-beteckning som är registrerad på grund av ansökan, vilken gjorts, om valen förrättas på grund av bestämmelsen i 17 § 1 mom. riksdagsordningen, senast den 1 augusti närmast före valen samt, om valen förrättas på grund av Konungens förordnande jämlikt 17 § 2 mom. riksdagsordningen, senast femte dagen efter det förordnandet givits. Vid varje beteckning skall angivas det parti, för vilket registreringen skett, samt partiets enligt 6 mom. anmälda ombud.

fallningshavande översändas utdrag ur registret, upptagande varje parti-beteckning som är registrerad på grund av ansökan, vilken gjorts, om valen förrättas på grund av bestämmelsen i 17 § 1 mom. riksdagsordningen, senast den 20 juli närmast före valen samt, om valen förrättas på grund av Konungens förordnande jämlikt 17 § 2 mom. riksdagsordningen, senast femte dagen efter det förordnandet givits. Vid varje beteckning skall angivas det parti, för vilket registreringen skett, samt partiets enligt 6 mom. anmälda ombud.

Anmäles till — — — — — i registerutdragen.

55 §.

1. Val i — — — — — Konungen bestämmes.

Om valdag — — — — generalpoststyrelsen underrättas.

2. Annat val till andra kammaren än i 1 mom. sägs förrättas å sönd- eller helgdag, som Konungens befallningshavande sist *trettionde* dagen förut låter kungöra i ortstidningar; och skall generalpoststyrelsen underrättas om valdagen.

2. Annat val till andra kammaren än i 1 mom. sägs förrättas å sönd- eller helgdag, som Konungens befallningshavande sist *fjrtionde* dagen förut låter kungöra i ortstidningar; och skall generalpoststyrelsen underrättas om valdagen.

55 a §.

Då val — — — — — röstberättigade tillhör.

Röstkorten skola senast å *tjugofemte* dagen före valdagen med posten översändas till de röstberättigade.

Röstkorten skola senast å *trettiofemte* dagen före valdagen med posten översändas till de röstberättigade.

Då annat — — — — — erhålla röstkort.

Framställning om — — — — — till honom.

Röstkort må — — — — — till efterrättelse.

Närmare föreskrifter — — — — — av Konungen.

56 §.

1. Då val — — — — — valbara personer.

2. Anmälan skall göras skriftligen genom partiets i registerutdraget angivna ombud eller genom någon av honom därtill förordnad person samt hava inkommit sist å *tjugufemte* dagen före valdagen. Vid anmälan skola fogas intyg, utvisande att envar av de anmälda kandidaterna är i röstlängd för valdistrikt inom valkretsen uppförd såsom röstberättigad och senast valdagen uppnått tjugutre års ålder, ävensom intyg av varje kandidat, att

2. Anmälan skall göras skriftligen genom partiets i registerutdraget angivna ombud eller genom någon av honom därtill förordnad person samt hava inkommit sist å *trettiosjunde* dagen före valdagen. Vid anmälan skola fogas intyg, utvisande att envar av de anmälda kandidaterna är i röstlängd för valdistrikt inom valkretsen uppförd såsom röstberättigad och senast valdagen uppnått tjugut- tre års ålder, ävensom intyg av var-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

han lämnat partiet tillstånd att anmäla honom.

Giver anmälan — — — — — anmälan skett.

Senast å — — — — — intyg ingivas.

3. Två eller — — — — — för valet.

Anmälan av — — — — — tredje stycket.

4. Sedan den — — — — — anses obefintligt.

Över godkända — — — — — av Konungen.

Över Konungens — — — — — över valet.

5. Därefter utfärdar Konungens befallningshavande omedelbart kungörelse om valet, vilken *uppläses i kyrkorna* och införes i ortstidningar.

je kandidat, att han lämnat partiet tillstånd att anmäla honom.

anmälan skett.

intyg ingivas.

för valet.

tredje stycket.

anses obefintligt.

av Konungen.

över valet.

5. Därefter utfärdar Konungens befallningshavande omedelbart kungörelse om valet, vilken *anslås på kommunernas anslagstavlor* och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

a) antalet av dem, som skola väljas inom valkretsen;

b) dag och tider för valet;

c) valstället för varje valdistrikt;

d) den i 4 mom. omförmälda lista; *samt*

e) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat.

I kungörelsen skall upptagas:

a) antalet av dem, som skola väljas inom valkretsen;

b) dag och tider för valet;

c) valstället för varje valdistrikt;

d) den i 4 mom. omförmälda lista;

e) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat; *samt*

f) *då val i hela riket till andra kammaren skola förrättas, erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt å svenskt fartyg utom riket.*

57 §.

1. Val förrättas — — — — — 91 § sägs.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning *eller* svenskt konsulat stadgas i 70—75 §§.

2. Valet äger — — — — — inom vallokalen.

Det åligger — — — — — avbryta förrättningen.

I vallokal — — — — — omförmälda lista.

58 §.

Valet skall — — — — — gudstjänsten pågår.

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshavande att därom på framställning av *valförrättaren* förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar före kloc-

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshavande att därom på framställning av *valnämnden eller magistraten* förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

kan tre eftermiddagen samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen.

före klockan tre eftermiddagen samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen.

62 §.

Vill äkta make ingiva valsedel genom andra maken, skall valsedelsför-sändelse anordnas tidigast *aderton* dagar före valet.

Vill äkta make ingiva valsedel genom andra maken, skall valsedelsför-sändelse anordnas tidigast *trettio* dagar före valet.

65 §.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning *eller* svenskt konsulat gälla vad i 70—75 §§ stadgas.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning, svenskt konsulat *eller svenskt fartyg* gälla vad i 70—75 §§ stadgas.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning eller konsulat.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning, konsulat eller fartyg.

70 §.

1. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å *fast* postanstalt. Den som vårdas å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, må å valdagen där avlämna valsedel, som nyss sagts, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där han är i röstlängden uppförd.

1. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å postanstalt. Den som vårdas *eller tjänstgör* å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, må å valdagen där avlämna valsedel, som nyss sagts, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där han är i röstlängden uppförd.

2. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket eller att röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å

2. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket eller att röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, till följd av tjänstens *utövning* icke kan utöva sin rösträtt å valda-

(Gällande lydelse)

valdagen, må sådan röstberättigad före valdagen avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å fast postanstalt inom riket.

3. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer.

(Föreslagen lydelse)

gen, må sådan röstberättigad före valdagen avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å postanstalt inom riket.

3. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer. *Tillhör i fall som nu sagts den röstberättigade besättning eller annan personal å fartyg, där röstmottagning enligt vad nedan är stadgat skall anordnas, eller är han passagerare å dylikt fartyg, må han ock avlämna sådan valsedel å fartyget.*

Förekommer, då val till andra kammaren skola förrättas i hela riket, anledning till antagande, att svenskt fartyg kommer att befinna sig utom riket under den tid, då röstmottagning enligt 72 § sker inom riket, äger Konungen på därom gjord framställning föreskriva, att röstmottagning utom riket skall, om hinder härför icke uppkommer, äga rum å fartyget. Konungen meddelar närmare bestämmelser om behörighet att göra sådan framställning och om den ordning, vari framställningen skall ske.

71 §.

Väljare, som avlämnar valsedel enligt 70 §, skall innehava röstkort. *Är väljaren ej för röstmottagaren känd, skall han styrka sin identitet.*

Väljare, som avlämnar valsedel enligt 70 §, skall innehava röstkort. *Vid röstmottagning å fartyg må dock den, som innehar sjöfartsbok, avlämna valsedel, ehuru han icke kan förete röstkort.*

Väljare, som ej är för röstmottagaren känd, skall styrka sin identitet.

72 §.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrif-

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrif-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller *den han* i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med *adertonde* dagen före valdagen till och med valdagen, utom riket dock ej längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 75 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet.

Röstmottagning å ————— en timme.

De väljare ————— sina valsedlar.

Ej må ————— väljande tillåtas.

Å postanstalt ————— denna lag.

Där röstmottagning ————— till kännedom.

ter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller *fartygets befälhavare eller den någon av dem* i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med *trettionde* dagen före valdagen till och med valdagen, utom riket dock ej längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 75 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet eller *översändas till beskickning eller konsulat för vidarebefordran till ämbetet*.

Där röstmottagning skall äga rum å fartyg, skall fartygets befälhavare bestämma dagar och tider samt ställe å fartyget för röstmottagningen. Vad befälhavaren härutinnan bestämt skall genom anslag eller på annat lämpligt sätt bringas till de ombordvarandes kännedom.

73 §.

Vid röstningen ————— i 96 §.

Väljaren skall med ledning av röstkortet ifylla ytterkuvertet. Väljare, som enligt 71 § avlämnar valsedel utan att innehava röstkort, skall på lämplig plats å ytterkuvertet teckna uppgift om fullständigt namn, yrke eller titel, födelsetid, födelsenummer, om detta är för honom känt, mantalskrivningsort samt bostads- och postadress.

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort *samt avlämna* ytterkuvertet vederbörligen ifyllt, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å ytterkuvertet teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom enligt 70 § 2 eller 3 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort. *I fall, där röstkort jämlikt 71 § icke erfordras, skall väljaren, om han icke innehar röstkort, i stället uppvisa sin sjöfartsbok. Väljaren avlämnar ytterkuvertet vederbörligen ifyllt, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å ytterkuvertet teckna uppgift rörande den om-*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den röstkortet avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert.

Väljaren skall — — — — —
 Är valkuvertet — — — — —

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets väljaren tillhör, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av Konungen fastställt formulär.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

75 §.

Ytterkuvert, vari valkuvert eller valsefelsförsändelse inlagts, *översändes av röstmottagare inom riket* till den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkningen, *samt av röstmottagare utom riket till överståthållarämbetet. I det senare fallet skola ytterkuverten* vara inlagda i omslag, och skall, där *insändandet* sker med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet skall ske *från röstmottagare inom riket omgående samt från röstmottagare ulom riket* i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till handa sist å fjärde dagen efter valdagen.

Ytterkuvert, som — — — verkställa
 Över ytterkuvert, som från röstmottagare inkommit till den Konungens befallningshavande, som har att verkställa röstsammanräkningen,

ständighet, som för honom enligt 70 § 2 eller 3 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den röstkortet *eller sjöfartsboken* avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften *om anledningen härtill* sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert.

— — till röstmottagaren.
 — — för avlämnandet.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den Konungens befallningshavande, som *enligt vad känt är* skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets väljaren tillhör, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av Konungen fastställt formulär.

Röstmottagare inom riket skall omgående översända ytterkuvert, vari valkuvert eller valsefelsförsändelse inlagts, till den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkningen.

Röstmottagare utom riket skall översända nämnda ytterkuvert till överståthållarämbetet; dock må röstmottagare å fartyg i stället översända kuverten till svensk beskickning eller svenskt konsulat för vidarebefordran till överståthållarämbetet. Ytterkuverten skola vara inlagda i omslag, och skall, där *ytterkuverten* sändas med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet skall ske i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till handa sist å fjärde dagen efter valdagen.

Ytterkuvert, som från röstmottagare inkommit till den Konungens befallningshavande, som har att verkställa röstsammanräkningen, *skola*

(Gällande lydelse)

skall särskild förteckning föras. Kuverten skola förvaras under lås.

(Föreslagen lydelse)

numreras i löpande följd. Efter varje tillfälle, då ytterkuvert numreras, skall antalet antecknas i särskilt protokoll. Kuverten skola förvaras under lås.

77 §.

1. Å utsatt — — — — — öppna dörrar.
2. Hava ytterkuvert inkommit från röstmottagare, räknas kuverten, och antalet jämföres med *den* över sådana kuvert förda förteckningen.

Inkomma ytterkuvert — — — — — på valet.
3. Därefter granskas ytterkuverten och därå tecknade uppgifter. Förekommer skälig anledning antaga, att ytterkuvert blivit efter tillslutandet öppnat, eller finnas flera ytterkuvert härröra från samma väljare, lämnas dessa ytterkuvert orubbade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet. Lag samma vare, där väljaren icke är i röstlängden för det å ytterkuvertet angivna valdistriktet upptagen såsom röstberättigad eller där denne har utövat sin rösträtt vid valförrättningen.

2. Hava ytterkuvert inkommit från röstmottagare, räknas kuverten, och antalet jämföres med *det* över sådana kuvert förda protokollet.

3. Därefter granskas ytterkuverten och därå tecknade uppgifter. Förekommer skälig anledning antaga, att ytterkuvert blivit efter tillslutandet öppnat, eller finnas flera ytterkuvert härröra från samma väljare, lämnas dessa ytterkuvert orubbade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet. Lag samma vare, dels då väljaren icke är upptagen såsom röstberättigad i det valdistrikt, som angivits på ytterkuvertet, eller, om väljaren jämlikt 71 § avlämnat valsedel utan att innehava röstkort, i valdistrikt å den mantalsskrivningsort, som angivits å ytterkuvertet, dels ock då väljaren utövat sin rösträtt vid valförrättningen.

Övriga ytterkuvert — — — — — såsom ogillt.

4. Valprotokollen uppläsas och granskas. Sigillen å omslagen jämföras med de sigill, som äro avtryckta å protokollen. Förekommer därvid ej skälig anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbat, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.

4. Valprotokollen uppläsas, därest så påkallas, samt granskas. Sigillen å omslagen jämföras med de sigill, som äro avtryckta å protokollen, var- efter omslagen brytas.

78 §.

Efter det de kuvert, som nedlagts i en urna, uttagits ur denna, uttagas valsedlarna ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter Konungens befallningshavande prövar valsedlarnas giltighet och meddelar

Efter det de kuvert, som nedlagts i en urna, uttagits ur denna, uttagas valsedlarna ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter Konungens befallningshavande prövar valsedlarnas giltighet och medde-

(Gällande lydelse)

de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 76 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning.

(Föreslagen lydelse)

lar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 76 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning. *Hava avgivna valsedlar icke förvårats på föreskrivet sätt, skola de förklarar ogilla, såframt ej skälig anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke vidtagits med valsedlarna.*

80 §.

Är något — — — — — såsom obefintligt.

Är å valsedel utsatt partibeteckning, som uppförts å den i 56 § 4 mom. omförmälda lista, men har icke å sedeln, om den upptager namnen i en följd, det ena under det andra, såsom första namn, samt, om sedeln upptager särskilda efterträdarenamn, såsom första namn å dess vänstra sida upptagits namnet på någon kandidat, som å nämnda lista uppförts under den beteckningen, anses samtliga namn å valsedeln såsom obefintliga.

Är å valsedel utsatt partibeteckning, som uppförts å den i 56 § 4 mom. omförmälda lista, men har icke å sedeln, om den upptager namnen i en följd, det ena under det andra, såsom första namn, samt, om sedeln upptager särskilda efterträdarenamn, såsom första namn å dess vänstra sida upptagits namnet på någon kandidat, som å nämnda lista uppförts under den beteckningen, anses samtliga namn å valsedeln såsom obefintliga. *Vid bedömandet av vilket namn som skall anses som det första skall hänsyn icke tagas till namn, som enligt första stycket är att betrakta såsom obefintligt.*

Finnas å valsedel flera namn för själva riksdagsmannavalet än som enligt 59 § är medgivet, eller äro namn, som särskilt upptagits för val av efterträdare åt riksdagsman, flera än två, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

Återstår efter tillämpning av vad i första stycket sägs å valsedel flera namn för själva riksdagsmannavalet än som enligt 59 § är medgivet, eller äro namn, som särskilt upptagits för val av efterträdare åt riksdagsman, flera än två, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

För val — — — — — såsom obefintligt.

95 §.

Valnämnden eller — — — — — ordentligen verkställas.

Kostnaden för — — — — — lämpliga vallokaler.

Röstmottagare å fartyg är berättigad att i den ordning Konungen bestämmer utfå ersättning av statsverket för nödiga utgifter för uppdragets fullgörande.

96 §.

Kuvert, varom — — — — — politiskt parti.

I 63 § omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god I 63 § omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

tid före valet finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och kommunalnämnd samt i stad hos magistraten eller valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten eller valnämnden uppdrager att i sådant hänseende tillhandaga väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å fast postanstalt samt å svensk beskickning eller svenskt konsulat, där röstmottagning äger rum.

tid före valet finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten eller valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten eller valnämnden uppdrager att i sådant hänseende tillhandaga väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å postanstalt samt å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

Det åligger — — — — — 73 §§ sägs.

Blanketter till — — — — — eller magistraten.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag

till

Lag**om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253)**

Härigenom förordnas, att 4 §, 11 §, 19 §, 20 §, 23 §, 28 §, 31 §, 35—38 §§, 40 §, 41 §, 44 §, 59 § och 60 § ävensom rubriken till 6 kap. kommunala vallagen den 6 juni 1930¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***4 §.**

Röstberättigad äger — — — är mantalsskriven.

Om rätt att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat stadgas i 6 kap.

Om rätt att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg stadgas i 6 kap.

11 §.

1 mom. Allmänna kommunalval — — — sistnämnda månad.

2 mom. Annat än allmänt kommunalval skall äga rum å sön- och helgdag, som sist *tjugonde* dagen förut bestämmas av länsstyrelsen.

2 mom. Annat än allmänt kommunalval skall äga rum å sön- eller helgdag, som sist *trettiofemte* dagen förut bestämmas av länsstyrelsen.

Beträffande församling — — — — — är stadgat.

Sådant val — — — — — äger rum.

Om valdag — — — underrätta generalpoststyrelsen.

19 §.

1 mom. Då kommunalval — — — å kortet.

Röstkorten skola senast å *tjugofemte* dagen före valdagen eller, om korten avse flera val som förrättas å olika dagar, å samma tid före den första valdagen med posten översändas till de röstberättigade.

Röstkorten skola senast å *trettiofemte* dagen före valdagen eller, om korten avse flera val som förrättas å olika dagar, å samma tid före den första valdagen med posten översändas till de röstberättigade.

Upprättande och — — — — — vid valet.

2 mom. Har röstkort — — — — — erhålla röstkort.

Framställning om — — — — — till honom.

Röstkort må — — — — — före valdagen.

3 mom. Röstkort som — — — — — till efterrättelse.

4 mom. Närmare föreskrifter — — — — — av Konungen.

¹ Senaste lydelse av 4 §, 20 § 3 mom., 31 §, 41 §, 44 § 2, 4 och 5 mom. samt rubriken till 6 kap., se SFS 1942:177, av 23 §, se SFS 1952:265, av 11 § 2 mom. samt 20 § 1 och 2 mom., se SFS 1953:756, av 40 §, se SFS 1956:300, av 28 §, se SFS 1957:160, samt av 19 §, 35—38 §§, 44 § 3 mom., 59 § och 60 §, se SFS 1961:606.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

20 §.

1 mom. När val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige skall äga rum, utfärdar länsstyrelsen därom sist *nittonde* dagen före valdagen kungörelse, som anslås på kommunernas anslagstavlor och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

- a) antalet av dem, som skola väljas inom varje valkrets;
  - b) dag och tider för valet;
  - c) valstället för varje valdistrikt;
- samt

d) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat.

2 mom. Om val av *municipalfullmäktige* skall i den beträffande fullmäktigsammanträde föreskrivna ordningen kungörelse sist *nittonde* dagen före valdagen utfärdas av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

3 mom. Om val av *kyrkofullmäktige* skall i den för kyrkostämman föreskrivna ordningen kungörelse sist *nittonde* dagen före valdagen utfärdas, i stad av magistraten samt på landet av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

4 mom. I fråga — — — och kyrkofullmäktige.

1 mom. När val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige skall äga rum, utfärdar länsstyrelsen därom sist *trettioförsta* dagen före valdagen kungörelse, som anslås på kommunernas anslagstavlor och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

- a) antalet av dem, som skola väljas inom varje valkrets;
- b) dag och tider för valet;
- c) valstället för varje valdistrikt;
- d) erinran om rätt för väljare att

i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat; samt

e) då fråga är om allmänt val, erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt å svenskt fartyg utom riket.

2 mom. Om val av *municipalfullmäktige* skall i den beträffande fullmäktigsammanträde föreskrivna ordningen kungörelse sist *trettioförsta* dagen före valdagen utfärdas av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom. a) — d).

3 mom. Om val av *kyrkofullmäktige* skall i den för kyrkostämman föreskrivna ordningen kungörelse sist *trettioförsta* dagen före valdagen utfärdas, i stad av magistraten samt på landet av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom. a) — d).

23 §.

Val är — — — — — sedeln avser.

Valsedel bör — — — — — vilka åsyftas.

Är något namn å valsedel överstruket, eller framgår med avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem därmed åsyftas, eller upptager valsedeln namn å någon, som ej är valbar, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valse-

Är något namn å valsedel överstruket, eller framgår med avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem därmed åsyftas, eller upptager valsedeln namn å någon, som ej är valbar, anses sådant namn såsom obefintligt. Återstår efter till-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

del eller särskild del därav *upptagna* flera namn, än enligt 24 § är medgivet, anses det eller de sista, övertaliga namnen såsom obefintliga.

lämpning av vad nu sagts å valsedel eller särskild del därav flera namn, än enligt 24 § är medgivet, anses det eller de sista, övertaliga namnen såsom obefintliga.

28 §.

Äkta make må ingiva valsedel genom andra maken. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast *aderton* dagar före valet.

Äkta make må ingiva valsedel genom andra maken. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast *trettio* dagar före valet.

31 §.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning *eller* svenskt konsulat gälla vad i 6 kap. stadgas.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning, svenskt konsulat *eller svenskt fartyg* gälla vad i 6 kap. stadgas.

6 KAP.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning eller konsulat.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning, konsulat eller fartyg.

35 §.

1 mom. Vid allmänt val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige, så ock vid annat kommunalval, beträffande vilket Konungen förordnat att röstmottagning å postanstalt skall äga rum å valdagen, må röstberättigad som på grund av vistelse å annan ort inom riket är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är uppförd i röstlängden, å valdagen avlämna valsedel å postanstalt. Vid val som nu sagts må den, som vårdas å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, å valdagen där avlämna valsedel, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där väljaren är uppförd i röstlängden.

1 mom. Vid allmänt val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige, så ock vid annat kommunalval, beträffande vilket Konungen förordnat att röstmottagning å postanstalt skall äga rum å valdagen, må röstberättigad som på grund av vistelse å annan ort inom riket är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är uppförd i röstlängden, å valdagen avlämna valsedel å postanstalt. Vid val som nu sagts må den, som vårdas *eller tjänstgör* å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, å valdagen där avlämna valsedel, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där väljaren är uppförd i röstlängden.

Vid annat kommunalval än som av-

Vid annat kommunalval än som

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ses i första stycket må röstberättigad närmaste helgfria dag före valdagen avlämna valsedel å postanstalt, om det med skäl kan antagas att den röstberättigade på grund av vistelse å annan ort inom riket eller på grund av vård å sjukvårdsanstalt inom riket är förhindrad att utöva sin rösträtt å valdagen.

2 mom. Kan med — — — — —

3 mom. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs eller till följd av omständighet som angives i 1 mom. andra stycket icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer.

avses i första stycket må röstberättigad närmaste helgfria dag före valdagen avlämna valsedel å postanstalt, om det med skäl kan antagas att den röstberättigade på grund av vistelse å annan ort inom riket eller på grund av vård eller tjänstgöring å sjukvårdsanstalt inom riket är förhindrad att utöva sin rösträtt å valdagen.

— inom riket.

3 mom. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs eller till följd av omständighet som angives i 1 mom. andra stycket icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer. Tillhör i fall som nu sagts den röstberättigade besättning eller annan personal å fartyg, där röstmottagning enligt vad nedan är stadgat skall anordnas, eller är han passagerare å dylikt fartyg, må han ock avlämna valsedel å fartyget.

Förekommer, då allmänt val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige skall förrättas, anledning till antagande, att svenskt fartyg kommer att befinna sig utom riket under den tid, då röstmottagning enligt 37 § sker inom riket, äger Konungen på därom gjord framställning föreskriva, att röstmottagning utom riket skall, om hinder härför icke uppkommer, äga rum å fartyget. Konungen meddelar närmare bestämmelser om behörighet att göra sådan framställning och om den ordning, vari framställningen skall ske.

4 mom. Valsedel som — — — — i röstlängden.

36 §.

Väljare som avlämnar valsedel enligt 35 § skall innehava röstkort. Är väljaren ej för röstmottagaren känd, skall han styrka sin identitet.

Väljare, som avlämnar valsedel enligt 35 §, skall innehava röstkort. Vid röstmottagning å fartyg må dock den, som innehar sjöfartsbok, avlämna valsedel, ehuru han icke kan förete röstkort.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Väljare, som ej är för röstmottagaren känd, skall styrka sin identitet.

37 §.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller *den han* i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med *adertonde* dagen före valdagen till och med valdagen eller, vid annat kommunalval än som avses i 35 § 1 mom. första stycket, närmaste helgfria dag före valdagen. Utom riket skall röstmottagning ej i något fall äga rum längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 40 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller *fartygets befälhavare eller den någon av dem* i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med *trettionde* dagen före valdagen till och med valdagen eller, vid annat kommunalval än som avses i 35 § 1 mom. första stycket, närmaste helgfria dag före valdagen. Utom riket skall röstmottagning ej i något fall äga rum längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 40 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet eller *översändas till beskickning eller konsulat för vidarebefordran till ämbetet.*

Röstmottagning å ————— en timme.

De väljare ————— sina valsedlar.

Ej må ————— väljande tillåtas.

Å postanstalt ————— denna lag.

Där röstmottagning ————— till kännedom.

Där röstmottagning skall äga rum å fartyg, skall fartygets befälhavare bestämma dagar och tider samt ställe å fartyget för röstmottagningen. Vad befälhavaren härutinnan bestämt skall genom anslag eller på annat lämpligt sätt bringas till de ombordvarandes kännedom.

38 §.

Vid röstningen ————— i 60 §.

Väljaren skall med ledning av röstkortet ifylla ytterkuvertet. Väljare, som enligt 36 § avlämnar valsedel utan att innehava röstkort, skall på lämplig plats å ytterkuvertet teckna uppgift om fullständigt namn, yrke eller titel, födelsetid, födelsenummer, om detta är för honom känt, mantalskrivningsort samt bostads- och postadress.

Väljaren skall personligen inställa

Väljaren skall personligen inställa

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort *samt avlämna ytterkuvertet vederbörligen ifyllt*, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å ytterkuvertet teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom enligt 35 § 1 mom. andra stycket, 2 eller 3 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den röstkortet avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för det val röstningen avser.

Väljaren skall — — — — — till röstmottagaren.
Är valkuvert — — — — — för avlämnandet.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av Konungen fastställt formulär.

sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort. *I fall, där röstkort enligt 36 § icke erfordras, skall väljaren, om han icke innehar röstkort, i stället uppvisa sin sjöfartsbok. Väljaren avlämnar ytterkuvertet vederbörligen ifyllt*, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å ytterkuvertet teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom enligt 35 § 1 mom. andra stycket, 2 eller 3 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den röstkortet *eller sjöfartsboken* avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften *om anledningen härtill* sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för det val röstningen avser.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den myndighet, som *enligt vad känt är* skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av Konungen fastställt formulär.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

40 §.

Ytterkuvert, vari valkuvert eller valsedelsförsändelse inlagts, *översändes av röstmottagare inom riket* till den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen, *samt av röstmottagare utom riket till överståthållarämbetet. I det senare fallet skola ytterkuverten vara inlagda i omslag*, och skall, där *insändandet sker* med post, försändelsen anordnas som värdepast. Översändandet skall ske *från röstmottagare inom riket omgående samt från röstmottagare utom riket* i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till

Röstmottagare inom riket skall omgående översända ytterkuvert, vari valkuvert eller valsedelsförsändelse inlagts, till den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen.

Röstmottagare utom riket skall översända nämnda ytterkuvert till överståthållarämbetet; dock må röstmottagare å fartyg i stället översända kuverten till svensk beskickning eller svenskt konsulat för vidarebefordran till överståthållarämbetet. Ytterkuverten skola vara inlagda i omslag och skall, där ytterkuverten sändas med post, försändelsen anordnas som vär-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

handa sist å fjärde dagen efter valda-
gen.

depost. Översändandet skall ske i så
god tid, att kuverten kunna beräknas
vara överståthållarämbetet till handa
sist å fjärde dagen efter valdagen.

41 §.

Ytterkuvert, som — — — — verkställa röstsammanräkningen.

Över ytterkuvert, som från röst-
mottagare inkommit till myndighet,
som har att verkställa röstsamman-
räkning, *skall särskild förteckning
föras*. Kuverten skola förvaras under
lås.

Ytterkuvert, som från röstmottaga-
re inkommit till myndighet, som har
att verkställa röstsammanräkning,
*skola numreras i löpande följd. Efter
varje tillfälle, då ytterkuvert numre-
rats, skall antalet antecknas i särskilt
protokoll*. Kuverten skola förvaras
under lås.

44 §.

1 mom. Å utsatt — — — — öppna dörrar.

2 mom. Hava ytterkuvert inkom-
mit från röstmottagare, räknas ku-
verten, och antalet jämföres med *den*
över sådana kuvert förda *förteck-
ningen*.

2 mom. Hava ytterkuvert inkom-
mit från röstmottagare, räknas ku-
verten, och antalet jämföres med *det*
över sådana kuvert förda *protokollet*.

Inkomma ytterkuvert — — — — — på valet.

3 mom. Därefter granskas ytter-
kuverten och därå tecknade uppgif-
ter. Förekommer skälig anledning an-
taga, att ytterkuvertet blivit efter till-
slutandet öppnat, eller finnas flera
ytterkuvert härröra från samma väl-
jare, lämnas dessa ytterkuvert orub-
bade, och däri inneslutna valsedlar
inverka ej på valet. Lag samma vare,
*där väljaren icke är i röstlängden för
det åt ytterkuvertet angivna val-
distriktet* upptagen såsom röstberät-
tigad vid valet *eller där denne har
utövat sin rösträtt vid valförrätt-
ningen*.

3 mom. Därefter granskas ytterku-
verten och därå tecknade uppgifter.
Förekommer skälig anledning antaga,
att ytterkuvertet blivit efter tillslutand-
et öppnat, eller finnas flera ytter-
kuvert härröra från samma väljare,
lämnas dessa ytterkuvert orub-
bade, och däri inneslutna valsedlar
inverka ej på valet. Lag samma vare,
*dels då väljaren icke är upptagen så-
som röstberättigad vid valet i det val-
distrikt, som angivits på ytterkuver-
tet, eller, om väljaren jämlikt 36 §
avlämnat valsedel utan att innehava
röstkort, i valdistrikt å den mantals-
skrivningsort, som angivits å ytter-
kuvertet, dels ock då väljaren utövat
sin rösträtt vid valförrättningen*.

Övriga ytterkuvert — — — — såsom ogillt.

4 mom. Valprotokollen uppläses
och granskas. Sigillan å omslagen
jämföras med de sigill, som äro av-
tryckta å protokollen. *Förekommer
därvid ej skälig anledning antaga, att
omslag blivit efter tillslutandet öpp-
nat, brytes förseglingen. I annat fall
lämnas omslaget orubbat, och däri
inneslutna valsedlar inverka ej på va-
let*.

4 mom. Valprotokollen uppläses,
därest så påkallas, samt granskas. Si-
gillan å omslagen jämföras med de
sigill, som äro avtryckta å protokol-
len, *varefter omslagen brytas*.

5 mom. De kuvert, som nedlagts i

5 mom. De kuvert, som nedlagts i

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

en urna, uttagas ur denna. Valsedlarna uttagas ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte, där förfarande som avses i 34 § 1 mom. ägt rum, de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter myndigheten prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 43 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning.

en urna, uttagas ur denna. Valsedlarna uttagas ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte, där förfarande som avses i 34 § 1 mom. ägt rum, de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter myndigheten prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 43 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning. *Hava avgivna valsedlar icke förvarats på föreskrivet sätt, skola de förklaras ogiltiga, såframt ej skälig anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke vidtagits med valsedlarna.*

59 §.

Valnämnden eller — — — ordentligen verkställas.
Kostnaden för — — — — — i 26 §.

Röstmottagare å fartyg är berättigad att i den ordning Konungen bestämmer utfå ersättning av statsverket för nödiga utgifter för uppdragets fullgörande.

60 §.

Kuvert, varom — — — — — statsverkets försorg.
I 26 och 29 §§ — — — — — mot ersättning.
Kuvert, som — — — — — politiskt parti.

I 29 § omnämnda kuvert av de slag, som erfordras för inom valdistriktet förekommande val, samt ytterkuvert, som avses i 38 §, skola i god tid före varje val finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Sistnämnda ytterkuvert skola inom samma tid finnas tillgängliga även å postanstalt samt å svensk beskickning eller svenskt konsulat, där röstmottagning äger rum.

I 29 § omnämnda kuvert av de slag, som erfordras för inom valdistriktet förekommande val, samt ytterkuvert, som avses i 38 §, skola i god tid före varje val finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Sistnämnda ytterkuvert skola inom samma tid finnas tillgängliga även å postanstalt samt å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

Det åligger — — — — — 27 och 38 §§ sägs.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningsamling.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementetsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 januari 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDEÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, fråga om *vissa ändringar i vallagstiftningen*.

Föredraganden anför följande.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1955 tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet samma dag kanslidirektören S. Waller att verkställa en översyn av bestämmelserna rörande allmänna val. Sedermera tillkallades såsom ytterligare ledamöter av utredningen ledamöten av riksdagens andra kammare redaktören J. Braconier, organisationschefen C. H. Brolin, ombudsmannen S. H. E. Lundgren och förbundssekreteraren C. E. R. Moberg. Utredningen, som antagit benämningen *1955 års valutredning*, har främst till uppgift att undersöka möjligheterna att främja valdeltagandet samt att göra en teknisk översyn av vallagstiftningen. Utredningen har framlagt ett flertal förslag till reformer på valrättens område. Dessa förslag har till stor del kunnat läggas till grund för lagstiftning. Såsom särskilt betydelsefull framstår härvid den s. k. röstkortsreformen, som numera är genomförd både för andrakammarvalens och kommunalvalens vidkommande och som innefattade en åtgärd av mera allmän räckvidd till underlättande av valdeltagandet.

Det senaste resultatet av valutredningens arbete utgöres av ett den 25 april 1961 dagtecknat betänkande (SOU 1961: 20) om vissa frågor rörande allmänna val. I detta betänkande har utredningen främst inriktat sitt arbete på en undersökning av möjligheterna att underlätta valdeltagandet för en del mera speciella väljarkategorier, för vilka svårigheter att utöva rösträtten ofta möter med nuvarande lagstiftning. I betänkandet framlägges också vissa förslag till reformer i syfte att avhjälpa eller minska dylika svårigheter. Med tanke närmast på väljare, som vid valtillfället befinner sig utom riket, föreslås sålunda en utsträckning av tiden för röstning före valdagen. Till främjande av sjömännens valdeltagande förordas, att röstmottagning skall under vissa förutsättningar få äga rum å fartyg. I betänkandet dryftas även den svårlösta frågan om åtgärder till underlättande av sjukas, invaliders och åldringars valdeltagande. I denna del har

utredningen utan att taga definitiv ståndpunkt framlagt vissa alternativa principförslag till frågans lösning. Utredningen har jämväl prövat möjligheterna att underlätta valdeltagandet för vissa andra väljargrupper, nämligen avlägset boende väljare, i fångvårdsanstalt intagna personer samt vissa väljare, som på grund av sitt yrke emellanåt kunnat ha svårigheter att utöva sin rösträtt. Även frågor av valteknisk natur har upptagits till behandling i betänkandet. Sålunda har utredningen däri redovisat en översyn av gällande föreskrifter om sigillering och om valsedels ogiltighet. Jämväl på detta område föreslår utredningen vissa reformer. Utredningen har också i betänkandet prövat möjligheterna att anordna ett snabbare sammanräkningsförfarande. Slutligen förordar utredningen med avseende å valnämndsorganisationen på landet vissa reformer, som med hänsyn till de nu fungerande valnämndsledamöternas mandatperiod dock icke föreslås skola träda i kraft förrän den 1 januari 1964.

I betänkandet framlagda *förslag till ändringar i lagen om val till riksdagen och kommunala vallagen* samt *förslag till kungörelse om framställning för röstmottagnings anordnande ombord å svenskt fartyg utom riket* torde få fogas såsom *bilaga* till detta protokoll.

Över betänkandet har efter remiss yttranden avgivits av fångvårdsstyrelsen såvitt angår frågan om de i fångvårdsanstalt intagnas möjligheter att utöva sin rösträtt, generalpoststyrelsen, statistiska centralbyrån, sjöfartsstyrelsen såvitt angår frågan om utsträckning av tiden för röstning före valet och om sjömännens valdeltagande, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet, Sveriges redareförening, Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska maskinbefälsförbundet, Svenska sjöfolksförbundet, Svenska stewardsföreningen, sistnämnda fem sammanslutningar såvitt angår frågan om utsträckning av tiden för röstning före valet och om sjömännens valdeltagande, samt Sveriges folkpensionärers riksförbund såvitt angår frågan om sjukas, invaliders och åldringars valdeltagande. Därför har överståthållarämbetet och länsstyrelserna överlämnat yttranden från ett nittiotal kommunala organ.

De Vanföras riksförbund har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet såvitt angår frågan om sjukas, invaliders och åldringars valdeltagande men ej inkommit med yttrande.

Det torde få ankomma på valutredningen att med beaktande av vad som framkommit under remissbehandlingen taga slutlig ställning till frågan om åtgärder till underlättande av sjukas, invaliders och åldringars valdeltagande. Prövningen av frågan om ändrad valnämndsorganisation synes kunna anstå till en senare tidpunkt. Däremot är tiden inne att taga ståndpunkt till övriga i utredningens betänkande framlagda förslag, och jag anholder att nu få upptaga dem till närmare behandling.

I. Frågan om utsträckt tid för röstning före valdagen m. m.

Gällande bestämmelser

Enligt 70 § lagen om val till riksdagen (ValL) och 35 § kommunala vallagen (KVL) äger röstberättigad i vissa fall avlämna valsedel före valdagen. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket, har han sålunda rätt att före valdagen rösta å postanstalt inom riket. Samma rätt tillkommer röstberättigad, som utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, om det med skäl kan antagas, att han till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valdagen. Vistas röstberättigad utom riket, äger han under vissa förutsättningar avlämna valsedel å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Röstmottagning före valet skall å postanstalt, beskickning och konsulat, som nu sagts, äga rum från och med den adertonde dagen före valdagen (72 § andra stycket ValL och 37 § andra stycket KVL). Å beskickning eller konsulat får sådan röstmottagning icke fortgå längre än till dess avgivna valsedlar skall insändas till överståthållarämbetet, vilket måste ske i så god tid, att de kan beräknas vara ämbetet tillhanda sist å fjärde dagen efter valdagen.

Liksom röstmottagning före valet icke äger rum förrän från och med adertonde dagen före valdagen, må ej heller valsedelsförsändelse, varigenom äkta make avser att avge valsedel genom andre maken, anordnas förrän tidigast aderton dagar före valet (62 § ValL och 28 § KVL).

Den tidpunkt, då röstmottagning före valet påbörjas eller anordnande av äktamakeförsändelse tidigast får ske, är bestämd med hänsyn tagen till andra tidsgränser, som vallagarna uppställer för olika valförberedande åtgärder. I det anmälningsförfarande, som föreskrivits för vinnande av skydd för partibeteckning, stipuleras flera sådana tidsgränser. Enligt 54 § 7 mom. ValL gäller sålunda, att ansökan om registrering av partibeteckning skall vid ordinarie andrakammarval vara gjord hos inrikesdepartementet senast den 1 augusti närmast före valen och, då Kungl. Maj:t förordnar om nya andrakammarval, senast femte dagen efter förordnandet, för att partibeteckningen skall medtagas i de till länsstyrelserna utsända registerutdragen. Parti, vars partibeteckning är upptagen å sådant registerutdrag och som därför äger hos länsstyrelsen göra kandidatanmälan enligt 56 § ValL, skall göra dylik anmälan sist å tjugofemte dagen före valdagen, men ändring av anmälan kan ske senast femte dagen efter anmälingstidens utgång (56 § 2 mom. ValL). Sedan fristen för ändring av skedd anmälan utgått, skall länsstyrelsen ofördröjligen företaga slutlig prövning av de inkomna kandidatanmälningarna och därefter omedelbart utfärda kungörelse om valet, i vilken även en lista över godkända kandidatanmälningar skall in-

flyta (56 § 4 och 5 mom. ValL). Av det sagda följer alltså, att kungörelse om valet icke kan utfärdas förrän å nittonde dagen före valdagen.

Begynnelsedagen för röstmottagning före valet äger jämväl samband med andra tidsgränser för valförberedande åtgärder. Då val till andra kammaren skall förrättas allenast i del av riket, gäller sålunda, att kungörelse om tidpunkten för valet skall ske sist trettonde dagen före valet (55 § 2 mom. ValL). Enligt 11 § 2 mom. första stycket KVL åligger det länsstyrelse att bestämma dag för extra kommunalval senast tjugonde dagen före valdagen. Kungörelse om ordinarie eller extra kommunalval skall utfärdas senast nittonde dagen före valdagen (20 § 1—3 mom. KVL). För såväl andrakammarval som kommunalval gäller att, i den mån röstkort allmänt skall utsändas till de röstberättigade före valet, sådant utsändande skall ske senast å tjugofemte dagen före valdagen eller, då röstkortet avser flera kommunalval som förrättas på olika dagar, å samma tid före den första valdagen (55 a § andra stycket ValL och 19 § 1 mom. andra stycket KVL).

Valutredningen

Utredningen påpekar inledningsvis, att röstmottagning före valet enligt en av 1934 års riksdag villkorligt antagen lag skulle äga rum från och med trettonde dagen före valdagen. I samband med införande av skydd för väljarbeteckning föreslogs emellertid i proposition (nr 139) till 1935 års riksdag, att tiden för röstmottagning före valet skulle begränsas till vad nu gäller eller aderton dagar före valdagen. Härvid uttalade föredragande departementschefen, att denna inskränkning av tiden för röstmottagning före valdagen icke syntes i någon mera betydande mån minska institutets användbarhet. Enligt valutredningens mening synes detta uttalande också ha besannats, såvitt gäller väljare, som under hela den tid röstningen pågår vistas inom riket. För väljare, som vistas utom riket, torde det däremot många gånger vara svårt att under den jämförelsevis korta tid som står till buds för röstningen — vilken på vissa orter måste avbrytas åtskilliga dagar före valdagen — komma i förbindelse med någon beskickning eller något konsulat, där röstning är anordnad. Även för personer, som vistas här i riket men som avser att före valdagen avresa till utlandet, anser utredningen det vara fördelaktigt, om de i större utsträckning än vad nu är fallet får tillfälle att rösta på postanstalt före avresan. Utredningen anser därför skäl föreligga att utsträcka tiden för röstning före valet. Utredningen tillägger, att ett genomförande av dess förslag till fartygsröstning med nödvändighet förutsätter en sådan utsträckning. På grund härav föreslår utredningen sådan ändring av 62 § och 72 § andra stycket ValL samt 28 § och 37 § andra stycket KVL, att röstning före valdagen, liksom ock anordnande av valedelsförsändelse av äkta make, får ske från och med den trettonde dagen före valdagen.

Utredningen påpekar att, om tiden för röstning före valdagen skall kunna förlängas, det erfordras en tidigare anmälan av partikandidater vid

andrakammarval. När det gäller att bedöma de praktiska möjligheterna härför, bör enligt utredningen uppmärksammas, att dessa anmälningar icke binder partierna i fråga om valsedlarna i vidare mån än att namnet på någon av de anmälda kandidaterna skall stå som första namn å sedeln. Det finns möjlighet både att utesluta anmälda kandidater och att upptaga icke tidigare anmälda namn. Valsedlarna behöver således icke med nödvändighet vara färdigställda samtidigt som anmälan av kandidater sker, även om det måste anses önskvärt att de föreligger färdiga, då röstningen får taga sin början. Utredningen framhåller, att den tid av fem dagar, som står till förfogande för ändringar av gjorda anmälningar, endast i mycket liten utsträckning utnyttjas för detta ändamål. Anmälningarna är därför som regel slutgiltiga redan den tjugofemte dagen före valdagen. För länsstyrelsens del är dock denna tidsfrist av viss betydelse, då den kan användas för en preliminär granskning av anmälningarna och för upprättande av förslag till den föreskrivna listan på godkända kandidater. Utredningen har därför icke ansett sig böra föreslå någon förkortning av fristen för ändring av skedd anmälan.

Om den tid, som står till buds för ändringar av gjorda kandidatanmälningar, vid andrakammarval alltjämt skall vara bestämd till fem dagar, skulle det för en återgång till ett system med röstning från och med trettionde dagen före valdagen enligt utredningen erfordras, att anmälan av kandidater göres sist å trettiosjunde dagen före valdagen. Anmälningarna måste i sådant fall vara definitiva senast å trettioandra dagen före valdagen, medan de nu i allmänhet föreligger i slutgiltigt skick sist å tjugofemte dagen före valdagen, ehuru de icke behöver vara det förrän på tjugonde dagen före valdagen. Såvitt utredningen kunnat finna, torde från partiernas sida icke möta några hinder mot en sådan ordning. Utredningen förordar därför att kandidatanmälan, som avses i 56 § 2 mom. ValL, skall göras senast trettiosjunde dagen före valdagen med bibehållen möjlighet att ändra skedd anmälan senast femte dagen efter anmälningens utgång.

Utredningen förordar tillika en jämkning av åtskilliga andra tidsgränser, som gäller för olika valförberedande åtgärder. Sålunda föreslås, att den i 54 § 7 mom. ValL angivna tidsgränsen för ansökan om registrering av partibeteckning förskjutes från den 1 augusti till den 20 juli närmast före valen. Vidare föreslås den i 55 § 2 mom. ValL stadgade tidpunkten, då kungörande av val som avser del av riket senast skall ske, bestämd till fyrtionde i stället för trettionde dagen före valdagen. Den tid, då dagen för extra kommunalval enligt 11 § 2 mom. första stycket KVL senast skall bestämmas, föreslås också ändrad från tjugonde till trettiofemte dagen före valdagen. Jämväl den tidpunkt, då kungörande av kommunalval enligt 20 § 1—3 mom. KVL sist skall ske, föreslås flyttad från nittonde till trettioförsta dagen före valdagen. Slutligen förordar utredningen den ändringen av 55 a § andra stycket ValL, att då allmänt utsändande av röstkort skall ske, åtgärden skall vidtagas senast trettiofemte i stället för tjugofemte dagen före valdagen.

Remissyttrandena

Den föreslagna utsträckningen av tiden för röstning före valdagen och för anordnande av äktamakeförsändelse tillstyrkes eller lämnas utan erinran av så gott som samtliga remissorgan.

Länsstyrelsen i Örebro län framhåller att, även om den nuvarande tidsfristen icke kan anses ha vållat några olägenheter för inom landet röstande, förslaget synes ha påtagliga fördelar för utlandssvenskarna och för dem, som väl vistas här i riket men som avser att avresa till utlandet före valdagen. För den sistnämnda kategorien väljare skulle det enligt styrelsen vara fördelaktigt, om de i större utsträckning än vad nu kan bli fallet får tillfälle att rösta å postanstalt före avresan. Då utlandsresenärernas antal tenderar att stiga för varje år och då från de politiska partiernas sida några invändningar mot den föreslagna ordningen icke torde möta, vill styrelsen tillstyrka ändringarna. Samma synpunkter framföres av *drätselkammaren i Örebro*, som tillika understryker vikten av att möjligheterna till valdeltagande icke begränsas av en onödigt snäv tidsmarginal. Även *länsstyrelsen i Kopparbergs län* finner skäl föreligga att utsträcka tiden för röstning före valdagen, och styrelsen konstaterar därvid att genom det numera förekommande stora antalet utlandsresor har — särskilt med hänsyn till att de flesta människor nu har längre semester än tidigare — ett behov otvivelaktigt uppstått för många att rösta tidigare än för närvarande tillåtes. *Svenska stadsförbundet* finner förslaget stå i god överensstämmelse med tidigare beslutade reformer i syfte att underlätta valdeltagandet.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser de föreslagna ändringarna kunna genomföras utan några påtagliga praktiska olägenheter men framhåller vikten av att röstkortet kan färdigställas i tid. Samma uttalande göres av *magistraten i Södertälje*. *Generalpoststyrelsen* framhåller att ändringen av tiden för röstmottagning visserligen torde medföra ett visst merarbete för postverket men att detta knappast kan bli av sådan omfattning, att det ger anledning till några invändningar mot förslaget.

Kommunalfullmäktige i Skellefteå landskommun finner det obehövt att utsträcka tiden för anordnande av valesedelsförsändelse av äkta make.

Mot utredningens förslag om ändring av tidsgränsen för röstkortens utsändande har endast vissa enstaka remissinstanser uttalat betänkligheter. *Magistraten i Umeå* ifrågasätter sålunda, om det är erforderligt och önskvärt med en ändring av tiden för röstkortens utsändande och anför.

Enligt magistratens erfarenhet från de val, där röstkort kommit till användning, har det i icke så få fall hänt att röstkortet tappats bort eller förlagts under den tid av minst 25 dagar, som de röstberättigade omhändertar kortet. Särskilt markant har detta varit vid kyrkofullmäktigevalen, som ju äga rum månaden efter valen till stadsfullmäktige och landsting. Röstning utan röstkort har då varit regel. Ett allmänt utsändande av röstkortet så långt före valdagen som förslaget innebär, skulle även medföra att röst-

korten komma att nå åtskilliga mottagare under tillfälliga semester- och sommaradresser, vilket kan befaras medföra risk för att korten bli kvarliggande där.

Redan den nu stadgade tiden, då röstkort senast skola utsändas, synes magistraten vara väl lång och skulle tiden förlängas, kan man befara att flera röstande än nu komma att vid valförrättningen sakna röstkort. Ett allmänt begagnande vid valen av röstkorten är så värdefullt, i det att det underlättar valförrättarnas arbete samt nedbringa väntetiderna i valköerna, att allt som kan göras för att röstkorten också kommer att begagnas, bör göras. Enligt magistratens mening bör röstkorten visserligen vara färdigställda senast på trettiofemte dagen före valdagen men allmänt utsändande skall ske först senast 14 dagar före nämnda dag. Sådana röstberättigade, som ha behov av röstkort före den allmänna distributionen, skola dock efter rekvisition hos valnämnd och magistrat kunna få röstkort sig tillskickade tidigare.

Även *magistraten i Hälsingborg* finner förslaget genomförande få till följd att åtskillig valmateriel måste färdigställas tidigare än förut och ifrågasätter om icke, med hänsyn till semester- och arbetstidsförhållanden under sommaren, svårigheter kan uppstå att i tid få fram denna materiel, i synnerhet såvitt angår röstkorten. Enligt magistratens uppfattning måste dessa praktiska spörsmål noga undersökas innan slutlig ställning tages till utredningens förslag i denna del. Skulle därvid besannas, att svårigheter av antydd art kan yppa sig, finner magistraten det kunna övervägas, om anledning föreligger att för det dock relativt ringa antal väljare som beröres av förslaget införa de utökade möjligheter att rösta före valdagen, som utredningens förslag innebär. I motsatt fall tillstyrker magistraten förslaget.

Betänkligheter mot förslaget om ändring av tiden för utsändande av röstkorten framföres även av *kommunalborgmästarna i Lidköping* och *Skövde*, *kommunalnämnden i Åtvidaberg* och *valnämnden i Lagunda mellersta valdistrikt*.

Magistraten i Malmö däremot finner sig kunna utan erinran tillstyrka de av förslaget föranledda ändringarna av vissa tidsfrister i vallagarna. Magistraten förklarar, att den särskilt beaktat att den tid, som kommer att stå magistrat och valnämnd till buds för utsändande av röstkort, är minskad med tio dagar. Enligt magistratens mening torde emellertid även i större städer den kvarstående tiden, aderton dagar, vara tillräcklig för översändandet av röstkorten till de röstberättigade.

Med hänsyn till förslaget att röstkorten skall översändas till de röstberättigade senast å trettiofemte dagen före valdagen ifrågasätter *kommunalborgmästaren i Ljungby*, om det icke vore lämpligt att tidigarelägga tidpunkten för röstlängdens upprättande och offentliggörande samt övriga åtgöranden i samband därmed.

Den rätt, som enligt utredningens förslag alltjämt skall tillkomma registrerade partier att ändra gjorda anmälningar om partikandidater, anser *länsstyrelsen i Gävleborgs län* böra borttagas. Liksom utredningen konstaterar styrelsen att den femdagarsperiod, som står till partiernas förfogande för sådana ändringar, har utnyttjats i mycket li-

ten utsträckning, och det synes därför styrelsen lämpligt att den tid, som ligger mellan slutdagen för kandidatanmälningarna och dagen för utfärdandet av valkungörelsen, uteslutande får tjäna sitt praktiska huvudsyfte att lämna länsstyrelserna rådrum för färdigställande och expediering av kungörelsen. Enligt styrelsen skulle detta medföra, att kungörelsen kunde föreligga tidigare än vad nu är fallet. Den nuvarande femdagars tiden finner styrelsen i praktiken icke innebära annat än att alla åtgärder för färdigställandet av kungörelsen får vila lika många dagar.

Vad utredningen föreslagit rörande övriga hithörande tidsgränser har lämnats utan erinran av det stora flertalet remissorgan. *Kommunalfullmäktige i Skellefteå landskommun* finner det dock obehövt att ändra tidsgränserna för bl. a. kungörande av val.

Enligt *länsstyrelsen i Västernorrlands län* förutsätter förslagets genomförande, att länsstyrelserna betydligt tidigare än vad nu är fallet erhåller erforderliga uppgifter om vallokaler och valtider. Även om det enligt styrelsen i allmänhet icke torde föreligga någon större svårighet för länsstyrelserna att erhålla sådana uppgifter i rätt tid, ifrågasätter styrelsen om det icke borde i 58 § lagen om val till riksdagen föreskrivas en viss tidpunkt, före vilken valorganen — därest de önskar att andra tider för valets förrättande skall tillämpas än vad i paragrafens första stycke stadgas — måste inkomma med framställningar härom till länsstyrelse. Tidpunkten finner styrelsen, med hänsyn till att röstkortet färdigställas redan på våren, böra sättas till exempelvis den 1 april. En sådan föreskrift skulle enligt styrelsen icke oväsentligt underlätta länsstyrelsernas arbete med valförberedelserna. I fråga om kungörandet av val av landstingsmän, stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige torde enligt styrelsen ett genomförande av förslaget föranleda ändring jämväl i 22 § 1 mom. andra stycket kommunala vallagen. Sålunda bör enligt styrelsens mening underrättelse om beslut beträffande vallokal och valtids meddelas länsstyrelse tidigare än vad som stadgas i nämnda lagrum, förslagsvis senast den 15 juli.

Departementschefen

Vissa väljarkategorier äger rätt att rösta före valdagen. Röstberättigad, som med skäl kan antagas komma att vistas utom riket på valdagen, äger sålunda avgiva sin valsedel här i riket redan före valdagen. Detsamma gäller röstberättigad, som utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal på fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, såframt det finnes skäl antaga, att han till följd av tjänsten icke kan utöva sin rösträtt på valdagen. Slutligen har röstberättigad, som vistas utomlands, rätt att före valdagen lämna sin valsedel på vissa svenska beskickningar eller konsulat, såvida skäl finnes till antagande, att han på grund av utlandsvistelse eller tjänsteutövning av nyss angivet slag är ur stånd att på valdagen utöva sin rösträtt här i riket.

För närvarande kan röstning före valet icke påbörjas förrän adertonde dagen före valdagen. Ej heller kan äktamakeförsändelse anordnas tidigare än nu sagts. Valutredningen har föreslagit, att tiden för röstning före valet och för anordnande av valedelsförsändelse utsträckes till trettio dagar före valdagen. Detta förslag har vunnit allmän anslutning från remissorganens sida. Även jag är av den mening, att förslaget är förenat med påtagliga fördelar. Visserligen får antagas, att den nuvarande fristen för röstning före valdagen och för anordnande av valedelsförsändelse i regel är tillräcklig för sådana hithörande väljare, som vistas inom landet under hela den tid röstmottagning äger rum. För andra röstberättigade, som äger avlämna valedel före valet, kan däremot en förlängning av fristen vara av stort värde. Detta gäller framför allt vissa inom fiskeri- och sjöfartsnäringen verksamma väljare samt sådana röstberättigade, som vistas i främmande land men icke uppehåller sig på ort, där svensk beskickning eller svenskt konsulat finnes. Med tanke på den stora utsträckning, vari svenska medborgare numera besöker främmande länder, framstår en reform i den föreslagna riktningen som ett tämligen naturligt led i strävandena att anpassa vallagstiftningen efter ändrade förhållanden. En förlängning av fristen för röstmottagning och anordnande av valedelsförsändelse kan vidare vara av betydelse för andra reformer, som är aktuella på valrättens område. En i allo godtagbar lösning av frågan om underlättande av sjöfolkets valdeltagande förefaller t. ex. svår att uppnå utan att en förlängning av denna frist sker. Jag är därför beredd att förorda, att valutredningens förslag i denna del genomföres.

Ett genomförande av detta förslag föranleder i sin tur justeringar av åtskilliga andra i vallagarna fastställda tidsgränser. Utredningens förslag att förlägga den i 54 § 7 mom. ValL stipulerade tidsgränsen rörande ansökan om registrering av partibeteckning till den 20 juli i stället för den 1 augusti närmast före valen har icke mött någon gensaga under remissbehandlingen och torde utan olägenhet kunna genomföras. Detsamma gäller förslaget att flytta tidsgränsen för kandidatanmälningar från tjugofemte till trettiosjunde dagen före valdagen. I likhet med utredningen anser jag, att den nuvarande möjligheten att ändra gjord kandidatanmälan inom fem dagar från anmälningsfristens utgång bör bibehållas. Även den föreslagna förskjutningen av tidsgränsen för kungörande av sådant andrakammarval, som endast avser del av riket, från trettionde till fyrtionde dagen före valdagen har lämnats utan erinran under remissbehandlingen och jag anser mig också i denna del kunna biträda utredningens förslag. Såsom utredningen förordat, bör vidare den tid, då dagen för extra kommunalval enligt 11 § 2 mom. första stycket KVL senast skall bestämmas, sättas till trettiofemte dagen före valdagen. Påpekas bör, att detta är en minimitid. Huruvida i det enskilda fallet dagen för ett extraval bör bestämmas tidigare än nu sagts, beror på vilka valförberedande åtgärder som fordras. Då allmänt utsändande av röstkort undantagsvis skall ske före ett extraval, bör sålunda dagen för valet bestämmas tidigare än å trettiofemte dagen dessförinnan. Den tidpunkt, då kungörande av kommunalval enligt 20 § 1—3 mom. KVL sist skall ske, bör i enlighet med vad utredningen förordat och remissinstanserna läm-

nat utan anmärkning flyttas från nittonde till trettioförsta dagen före valdagen.

Vad slutligen angår utredningens förslag att förlägga tidpunkten, då allmänt utsändande av röstkort senast skall ske vid andrakammarval i hela riket, till trettiofemte i stället för tjugofemte dagen före valdagen vill jag till en början erinra om att innehav av röstkort för närvarande är en förutsättning för att få rösta före valdagen, en ordning som även fortsättningsvis bör i huvudsak bestå. Om möjligheten att begagna sig av institutet röstning före valdagen i större eller mindre utsträckning göres beroende av att väljarna själva gör särskild framställning om erhållande av röstkort, förlorar institutet med all sannolikhet en del av sin praktiska användbarhet. Det framstår därför såsom önskvärt att det allmänna utsändandet av röstkorten äger rum å sådan tid, att röstkorten kan beräknas i allmänhet komma väljarna tillhanda före eller samtidigt med röstmottagningsperiodens början. Beaktansvärda skäl talar sålunda för att låta den förordade förlängningen av röstmottagningsperioden beledsagas av en framflyttning av tidsgränsen för röstkortens allmänna utsändande på det sätt utredningen föreslagit. Från några remissorgans sida har framhållits, att en dylik ordning kan medföra svårigheter för valmyndigheterna att medhinna röstkortens färdigställande och expediering inom föreskriven tid. Med hänsyn särskilt till möjligheten att preliminärt iordningställa röstkorten redan innan röstlängden är slutgiltig, synes mig dessa svårigheter icke vara av den art, att de bör hindra en från andra synpunkter önskvärd reform. För riktigheten av denna bedömning talar det förhållandet, att många remissorgan på denna punkt lämnat förslaget utan erinran samt att magistraten i en så stor stad som Malmö uttryckligen förklarat att den avkortade tid, som enligt förslaget skulle stå till valmyndigheternas förfogande för röstkortens färdigställande och utsändande, är för ändamålet tillräcklig. Det föreslagna tidigare översändandet av röstkorten torde ej heller, såsom vissa remissorgan antytt, i sådan mån öka risken för att röstkorten förkommer för väljarna, att man av denna anledning bör avstå från reformen. Jag vill alltså för andrakammarvalens del förorda, att tidsgränsen för röstkortens allmänna utsändande i överensstämmelse med utredningens förslag sättes vid trettiofemte dagen före valdagen. Sedan utredningen framlade sitt förslag, har röstkortsreformen genomförts även för kommunalvalens del. Tidsgränsen för röstkortens allmänna utsändande vid kommunalval torde i förevarande sammanhang böra jämkas på samma sätt som föreslagits i fråga om andrakammarvalen.

II. Sjomännens deltagande i allmänna val

Såsom redan nämnts, har röstberättigad, som tillhör besättning eller annan personal å fartyg, i gällande rätt beretts viss möjlighet att rösta i extraordinär ordning. Han äger sålunda liksom vissa andra väljargrupper avlämna sin valsedel å postanstalt här i riket redan före valdagen, såframt det

med skäl kan antagas, att han kommer att vara förhindrad att utöva sin rösträtt å valdagen antingen på grund av utlandsvistelse eller till följd av tjänstens utövning. Vistas han utom riket, äger han under enahanda förutsättning rösta å svensk beskickning eller svenskt konsulat, där enligt Kungl. Maj:ts bestämmande röstmottagning finnes anordnad.

Reformkrav

Under de senaste åren har i artiklar i dagspressen och i olika facktidsskrifter för de ombordanställda framhållits, att de gällande bestämmelserna i vallagarna icke gör det möjligt för de röstberättigade tillhörande denna yrkeskategori att i någon större utsträckning delta i de allmänna valen. I några artiklar har påpekats, att vissa ombordanställda t. o. m. får anses helt betagna möjligheten härtill. Tankfartyg och andra fartyg som går i oceanfart kan, har det framhållits, ofta vara ute till sjöss så länge, att anlöpandet av hamn sker först sedan tiden för konsulatröstning är ute. Vidare har det påpekats, att en del fartyg understundom icke anlöper sådana hamnar, där konsulatröstning är anordnad, samt att, även om så sker, deras hamnuppehåll kan vara så korta, att någon tid för konsulatröstning icke står till buds för de ombordvarande. I de berörda artiklarna har önskemål kommit till uttryck om en reformering av bestämmelserna, så att de ombordanställdas möjligheter till valdeltagande i väsentlig grad ökas. Därvid har bl. a. förslag framförts att inrätta ett för sjöfolket särskilt institut för röstavgivning, enligt vilket fartygsbefälhavarna skulle fungera såsom röstmottagare. Vissa jämförelser har därvid gjorts med de regler, som gäller för de norska sjömännen med avseende å deras deltagande i norska val. I artiklarna har ifrågasatts, om det icke är möjligt att för det svenska sjöfolkets vidkommande genomföra en ordning, som i väsentliga hänseenden överensstämmer med det norska systemet.

Även i riksdagen har frågan om sjöfolkets möjligheter till valdeltagande blivit uppmärksammas. Vid 1958 års B-riksdag hemställdes sålunda i en motion (II: B 5) om en undersökning av vilka åtgärder, som lämpligen bör vidtagas för att trygga sjöfolkets och fiskarens möjligheter att utöva sin rösträtt. De utvägar, som enligt motionen syntes stå till buds för att avhjälpa rådande olägenheter, var antingen en utsträckning av valtiden eller, för fartyg på långresor, bestämmelser som medgav fartygets befälhavare rätt att fungera som röstmottagare. För fiskarens del skulle enligt motionen särskilt röstning med äktamakeförsändelse vidga möjligheterna att utöva rösträtten, om tiden för röstningen utsträcktes så att röstningen merendels kunde ske, innan fiskefartyg lämnade hemmahamn. Konstitutionsutskottet erinrade i sitt utlåtande (nr B 5) över motionen, att frågan om sjömännens rösträtt stod på valutredningens arbetsprogram samt att chefen för justitiedepartementet, i samband med att nya riktlinjer givits för utredningen, framhållit angelägenheten av att den berörda frågan snarast bringades till en tillfredsställande lösning. I enlighet med utskottets hemställan blev motionen avslagen av riksdagen.

I samband med att proposition om röstlängdsutdragens avskaffande och ersättande med röstkort vid andrakammarval förelades 1960 års riksdag, väcktes motioner (I: 581 och II: 738) med förslag, som likaledes syftade till att underlätta valdeltagandet för sjömän ehuru i ett mera speciellt hänseende. I motionerna föreslogs en sådan överarbetning av det i propositionen framlagda lagförslaget, att lagtexten kompletterades med en anvisning, att försändelser till anställda ombord på fartyg skulle — om den röstberättigade begärde röstkort senast två månader före valdagen — utsändas till adressaten med flygpostbefordran senast 45 dagar före valdagen och att även i de fall sådan röstberättigad uppgav adress i hemlandet, t. ex. rederiadress f. v. b., försändelsen skulle frankeras för flygpostbefordran. Konstitutionsutskottet, som behandlade motionerna i samband med propositionen, uttalade i sitt utlåtande (nr 12), att utskottet, innan valutredningen slutfört sitt arbete rörande frågan om sjömannens möjligheter att utöva sin rösträtt, icke ansåg sig böra tillstyrka införandet av några särbestämmelser i lagen om val till riksdagen med avseende å röstkorts expediering till anställda ombord å fartyg. Deras intresse av att i god tid före valet erhålla röstkort kunde enligt utskottets förmenande tillgodoses redan inom ramen för det i propositionen framlagda lagförslaget. Utskottet fann det dock angeläget, att för de myndigheter, som hade att utfärda röstkort, anvisningar meddelades i administrativ väg därom att expedieringen av röstkort till bl. a. anställda å fartyg skulle ske med största möjliga skyndsamhet och på mest ändamålsenliga sätt. Utskottet förutsatte, att vad utskottet sålunda anfört skulle beaktas inom vederbörande departement vid utarbetandet av anvisningar till valmyndigheterna. På så sätt fann utskottet det väsentliga syftet med motionerna kunna tillgodoses i avvaktan på slutförandet av valutredningens arbete i det angivna ämnet. Motionerna föranledde ej heller någon åtgärd från riksdagens sida.

Valutredningen

Inledningsvis lämnar utredningen en utförlig redogörelse för de bestämmelser som, innan rätten att i vissa fall rösta före valdagen inför särskilda röstmottagare infördes, gällde med avseende å bl. a. de ombordanställdas rösträttsutövning. Utredningen redovisar även resultatet av vissa undersökningar, som har verkställts rörande bl. a. röstfrekvensen inom nämnda yrkesgrupp, och ger därjämte en översikt över de bestämmelser, som gäller i våra nordiska grannländer i fråga om sjömans valdeltagande. I nu angivna avseenden torde här få hänvisas till betänkandet s. 67—71 och 73—78.

Utredningen konstaterar, att det betydande antal svenska medborgare, som är sysselsatta inom sjöfartsnäringen, hittills endast har uppvisat ett tämligen begränsat valdeltagande. Sålunda har av de röstberättigade sjömännen inom handelsflottan endast omkring en tredjedel deltagit vid andrakammarvalen åren 1956 och 1958. För kategorien fartygsbefäl har valdeltagandet vid samma val varit något högre men dock ojämförligt mycket lägre

än för andra yrkesgrupper. Den förhållandevis låga röstfrekvensen hos de förvärvsarbetande inom sjöfartsnäringen finner utredningen icke kunna förklaras på annat sätt än att deras möjligheter till rösträttsutövning varit sämre än de röstberättigades inom andra verksamhetsområden. Enligt utredningen vill det även synas som om de reformer, vilka under de senaste decennierna genomförts i syfte att allmänt främja valdeltagandet, icke i någon nämnvärd grad förbättrat sjöfolkets möjligheter till sådant deltagande. Med hänsyn till nu angivna förhållanden har utredningen ansett sig böra till särskild behandling upptaga frågan om vilka åtgärder som lämpligen bör vidtagas för att sjöfolkets möjligheter till rösträttsutövning bättre skall kunna tillgodoses.

Till en början framhåller utredningen, att redan avskaffandet av röstlängdsutdragen och deras ersättande med röstkort synes i viss omfattning ha underlättat de ombordanställdas valdeltagande. Särskilt för sjöfolket, som långa tider vistas ute till sjöss och som icke har någon bestämd tjänstgöringsort, har det säkerligen varit förenat med stora besvär att anskaffa röstlängdsutdrag för att kunna rösta utom det egna valdistriktet. En annan reform, som utredningen även finner vara ägnad att befrämja möjligheterna för sjöfolket att delta i val, är utsträckningen av tiden för såväl röstning före valdagen som anordnande av äktamakeförsändelse. Såvitt utredningen kunnat finna torde nu angivna reformer i och för sig dock icke vara tillräckliga, för att sjöfolket skall erhålla samma möjligheter till valdeltagande som övriga yrkesgrupper. Fartyg, som går i utrikes fart, kan ofta vara borta från hemlandet under flera månader. För ombordanställda å sådana fartyg skulle det säkerligen även efter dessa reformers genomförande alltjämt i åtskilliga fall kunna uppkomma svårigheter att utöva rösträtt. Skall dessa svårigheter i mera väsentlig grad kunna undanröjas, torde det vara nödvändigt att genomföra sådana lagändringar, som mera direkt tar sikte på de ombordanställda och de former, i vilka dessa skall kunna avge sina röster. Utredningen framhåller, att den vid sin undersökning kommit till den slutsatsen, att endast en reform, som åsyftar införandet av möjlighet för sjöfolket att rösta ombord å fartyget, kan vara ägnad att i mera betydande hänseende underlätta de ombordanställdas deltagande i de allmänna valen.

Enligt vad utredningen framhåller kan en reform i syfte att möjliggöra röstning å fartyg ske på olika sätt. En utväg är att komplettera vallagarnas föreskrifter om valförrättning med sådana bestämmelser, att röstberättigade, som vistas utom riket ombord å svenskt fartyg, kan avlämna sina röster vid valförrättning, som hålles ombord å fartyget. I den finska lagen om val till riksdagen finnes bestämmelser av detta innehåll. Den enklaste formen att ordna en sådan valförrättning anser utredningen vara att låta fartygsbefälhavarna bli röstmottagare, vilka — på motsvarande sätt som post- eller konsulattjänstemän, då fråga är om poströstning respektive konsulatröstning — skall äga mottaga de ombordvarandes röster och vidarebefordra dessa till vederbörande valmyndighet. En annan utväg är att i en eller annan form införa ett valsefelsförsän-

delseinstitut för ombordanställda röstberättigade. En eller annan kombination av nu antydda system finner utredningen även vara tänkbar. Utredningen erinrar därvid om att i Norge och Danmark sjöfolkets möjligheter till valdeltagande har tillgodosetts genom ett röstavgivningssystem, vilket synes utgöra en mellanform mellan en tillämpning av valedelsförsändelseinstitutet och en ordning med särskilda röstmottagare. Enligt såväl de norska som de danska vallagsbestämmelserna kan sålunda sjöfolket upprätta valedelsförsändelser, och det åligger därvid fartygsbefälhavarna att medverka vid försändelsernas anordnande ävensom att ombesörja deras vidarebefordran till vederbörande valmyndighet i hemlandet.

För genomförandet av en reform i syfte att underlätta sjöfolkets valdeltagande bör enligt utredningens förmenande i möjligaste mån eftersträvas en sådan lösning, som varken föranleder några väsentliga ändringar i den redan förefintliga organisationen för ombesörjandet av valens förrättande eller kräver mera omfattande kompletteringar av gällande regelsystem på ifrågavarande område. Från nu angivna synpunkter finner utredningen några betänkligheter icke kunna hysas mot införandet av en sådan ordning, som gör fartygsbefälhavare till röstmottagare, jämställd med post- eller konsulattjänsteman. Skulle ett valedelsförsändelseinstitut tillämpas för de ombordanställda, blir det enligt utredningen icke möjligt att följa de regler, som nu gäller beträffande valedelsförsändelse av äkta make, utan det erfordras införandet av vissa särbestämmelser i vallagarna. Med hänsyn till att denna röstningsform skulle vara avsedd för endast en begränsad kategori väljare, skulle dessa särbestämmelser måhända icke behöva föranleda, att redan gällande regelsystem ändrades i några mera väsentliga hänseenden. Införandet av detta institut för de ombordanställda finner utredningen under alla omständigheter icke kräva någon ändring av förefintlig valförrättningsorganisation. Härtill kommer, att systemet med valedelsförsändelser icke utgör någon nyhet på ifrågavarande område. I detta sammanhang erinrar utredningen om att valedelsförsändelseinstitutet tidigare — innan rätten att rösta inför särskilda röstmottagare infördes — kunnat användas såsom röstningsform av röstberättigade, tillhörande bl. a. yrkeskategorien ombordanställda. Såvitt utredningen kunnat finna, synes därför en tillämpning av detta institut för de ombordanställdas del kunna ifrågakomma såsom en tänkbar utväg att undanröja deras svårigheter till valdeltagande.

Om ett valedelsförsändelseinstitut skall ifrågakomma för det svenska sjöfolkets del, finner utredningen det mest ändamålsenligt att detta institut utformas i huvudsak efter samma principer som det norsk-danska systemet, vilket har flera beröringspunkter med det tidigare i Sverige tillämpade valedelsförsändelseinstitutet. Utredningen anför härom.

Utformningen av ett valedelsförsändelseinstitut för det svenska sjöfolkets del finge sålunda lämpligen ske på sådant sätt, att fartygets befälhavare eller dennes närmaste man ålades skyldighet att såsom viltne medverka vid anordnandet av valedelsförsändelse ombord å fartyget ävensom att ombesörja försändelsens befordran till svensk valmyndighet. Denna skulle därvid

kunna vara den myndighet, som hade att verkställa röstsammanräkningen, eller — för samtliga valedelsförsändelsers vidkommande — överståthållar-ämbetet, i vilket fall det borde åligga ämbetet att till vederbörande sammanräkningsmyndigheter vidarebefordra sådana inkomna valedelsförsändelser, med vilka ämbetet självt ej hade att taga befattning såsom dylik myndighet. För valedelsförsändelsens anordnande erfordrades tydligtvis ett särskilt valkuvert — innerkuvert — och ett särskilt ytterkuvert. För att möjliggöra att väljares valedelsförsändelse komme rätt valmyndighet tillhanda och att denna myndighet snabbt kunde återfinna väljaren i röstländen, vore det säkerligen ändamålsenligt, att valedelsförsändelseinstitutet utformades med hänsynstagande jämväl till röstkortsystemet. Väljare, som anordnade valedelsförsändelse, borde sålunda inneha röstkort och överföra röstkortets uppgifter å valedelsförsändelsens ytterkuvert.

Anordnandet av valedelsförsändelsen skulle i övrigt kunna tillgå på följande sätt. Väljaren skulle själv frivilligt inlägga sin valedel i innerkuvertet och tillsluta detta samt i närvaro av vittnet — fartygsbefälhavaren eller dennes närmaste man — inlägga innerkuvertet i ytterkuvertet, vilket omedelbart därpå skulle tillslutas av väljaren. Därefter skulle väljaren egenhändigt underteckna en å ytterkuvertet anbragt förklaring att så tillgått som nu sagts och att det med skäl kunde antagas, att väljaren till följd av sin vistelse å fartyget vore förhindrad att rösta å valdagen inom riket. Vittnet skulle, med angivande av fartygets namn och hemort ävensom dag och ort för valedelsförsändelsens anordnande, å ytterkuvertet intyga, att väljaren ombord å fartyget i vittnets närvaro egenhändigt undertecknat nämnda förklaring, ävensom vitsorda den av väljaren angivna förfallogrunden. Lämpligen borde reglerna om valedelsförsändelsens anordnande kompletteras med föreskrift därom att vittnet å ytterkuvertet jämväl skulle intyga, att väljaren för honom företett sitt röstkort samt att uppgifterna å detsamma blivit riktigt överförda å ytterkuvertet.

Bortsett från en viss principiell olikhet har utredningen icke funnit ett valedelsförsändelseinstitut, utformat på det sätt utredningen sålunda skisserat, i någon nämnvärd utsträckning skilja sig från en ordning med fartygsbefälhavare som röstmottagare. Skulle institutet kombineras med skyldighet för fartygsbefälhavare att tillhandahålla väljare, som önskade anordna valedelsförsändelse ombord å fartyget, härför erforderliga kuvert, anser utredningen skillnaden bli än mindre. Med hänsyn till dessa förhållanden och då en ordning med fartygsbefälhavare som röstmottagare enligt utredningens uppfattning avgjort lättare låter sig inpassa i gällande regelsystem än ett för sjöfolket avsett valedelsförsändelseinstitut, har utredningen ansett sig böra förorda lösningen med fartygsbefälhavare såsom röstmottagare. Detta skulle medföra, att fartygsbefälhavarna erhöles i huvudsak motsvarande åligganden som post- eller konsulat tjänstemän, då fråga är om post- respektive konsulat röstning.

Vid genomförandet av en sådan ordning har utredningen dock funnit vissa praktiska spörsmål uppkomma. Enligt utredningen synes det till en början nödvändigt att åstadkomma en begränsning av den krets av fartygsbefälhavare, som skall fungera som röstmottagare. Av naturliga skäl kan endast befälhavare å svenska fartyg ifrågakomma. Att införa en ordning, som gör befälhavare å svenska

fartyg i gemen till röstmottagare, finner utredningen emellertid vara för-
enat med stora svårigheter. En eftersträvd reform i syfte att förbättra
sjöfolkets möjligheter till valdeltagande torde ej heller med nödvändighet
behöva innebära, att varje befälhavare å svenskt fartyg blir röstmottagare.
Ombordanställda å fartyg, som går i inre fart eller i kustfart eller som eljest
vid tiden för valet ligger i eller anlöper svensk hamn, synes regelmässigt
kunna utnyttja de ordinära röstningsformerna, i synnerhet om tiden för
poströstningen och anordnandet av äktamakeförsändelse utsträcker till att
omfatta tiden fr. o. m. den trettionde dagen före valdagen. Fartygsröstning,
d. v. s. en ordning med fartygsbefälhavare som röstmottagare, anser utred-
ningen därför överhuvudtaget endast behöva ifrågakomma å svenska far-
tyg, som vid tidpunkten för valet befinner sig utom riket. Med hänsyn här-
till finner utredningen en komplettering av vallagarnas bestämmelser om
röstning inför röstmottagare endast vara påkallad i sådant hänseende, att
röstavgivning utom riket möjliggöres — förutom å svenska beskickningar
och konsulat — å svenska fartyg utom riket.

Utredningen erinrar om att Kungl. Maj:t, när det gäller konsulatröst-
ningen, för varje val bestämmer å vilka svenska beskickningar och konsu-
lat röstmottagning skall vara anordnad. En motsvarande ordning för far-
tygsröstningen, varigenom Kungl. Maj:t vid varje val förord-
nar, å vilka fartyg röstmottagning skall få äga rum, anser utredningen vara ändamålsenlig från flera synpunkter. En sådan ord-
ning skulle främst tillgodose valsäkerheten och i väsentlig mån förhindra
uppkomsten av besvärsgrunder vid valen. Härigenom skulle även valförbe-
redelsearbetet i hög grad underlättas. Med denna ordning blir det tillika möj-
ligt att anpassa anordnandet av röstmottagning å fartyg — på samma sätt
som beträffande röstmottagning å beskickningar eller konsulat — efter det
vid valet i fråga föreliggande behovet av sådan röstmottagning.

Enligt utredningen bör med hänsyn till de omfattande valförberedelse-
åtgärder, som erfordras bl. a. för att förse fartygen med erforderlig val-
materiel för röstmottagning ombord, fartygsröstning få före-
komma endast vid större allmänna val, där behovet av den-
na röstningsordning är betydande. Utredningen betonar, att möjlighet till
fartygsröstning givetvis regelmässigt bör stå till buds, då val i hela riket
till riksdagens andra kammare hålles samt då allmänna val av landstings-
män, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige förrättas. Däremot har
utredningen icke ansett sig böra förorda, att ordningen med fartygsröst-
ning göres tillämplig jämväl å val av municipalfullmäktige och kyrkofull-
mäktige. Utredningens förslag innebär, att Kungl. Maj:t får möjlighet att
begränsa förekomsten av fartygsröstning till vissa val, och utredningen
förutsätter, att sådan röstning tillåtes endast i den omfattning som nyss
angivits.

Med hänsyn till det svenska fartygsbeståndets omfattning och svårigheten
att överhuvudtaget bedöma, vilka svenska fartyg som vid tiden för ett val
kan komma att befinna sig utom riket, anser utredningen det icke, utan

att särskilda anordningar vidtages, möjligt att på tillfredsställande sätt avgöra frågan å vilka fartyg röstmottagning skall få ske vid valet. Utredningen finner mest ändamålsenligt att anordna ett särskilt anmälningsförfarande, varigenom behörig representant för svenskt fartyg får i framställning till Kungl. Maj:t anmäla behovet av röstmottagningsanordnande å fartyget vid valet i fråga. Dylig framställning bör enligt utredningen lämpligen få göras av redare för eller befälhavare å sådant svenskt fartyg, som med skäl kan antagas komma att befinna sig utom riket valdagen och de dagar dessförinnan, då röstning inför röstmottagare inom riket kan äga rum. Endast för röstberättigade å fartyg, som nu sagts, kan hinder antagas föreligga att utöva rösträtt inom riket. Därest de uppgifter, som i framställningen lämnas om fartygets vistelse utom riket vid tiden för valet, synes sannolika, anser utredningen det böra ankomma på Kungl. Maj:t att förordna, att röstmottagning skall få vara anordnad å fartyget medan det befinner sig utom riket.

Bestämmelserna rörande det berörda anmälningsförfarandet synes utredningen lämpligen böra intagas i en av Kungl. Maj:t särskilt utfärdad kungörelse. Utredningen framhåller, att sådan kungörelse givetvis kan utfärdas för varje val, då ordningen med fartygsröstningen skall tillämpas. I ett förslag till kungörelse, som utredningen upprättat och redovisat i sitt betänkande, har emellertid kungörelsen gjorts generell med avseende å samtliga de val, vid vilka fartygsröstning enligt utredningens åsikt bör förekomma.

Framställning om röstmottagningsanordnande å fartyg bör enligt förslaget göras skriftligen och inges till inrikesdepartementet. För att fartygsröstningen skall kunna förberedas och erforderlig valmateriel för röstmottagning distribueras till fartygen i god tid före valet, behöver framställningarna inges till departementet en avsevärd tid före valet i fråga. Utredningen har i sitt förslag till kungörelse angivit den tidpunkt, före vilken framställningar skall ha gjorts, till den 1 maj det år valet äger rum. I framställning som nu sagts bör uppgift lämnas om fartygets namn och hemort samt, där framställningen göres av befälhavaren å fartyget, om dess redare. För att underlätta distributionen av valmateriel till fartyget synes det önskvärt, att i framställningen uppgift även lämnas om det antal ombordvarande, som kan antagas finnas å fartyget vid tiden för valet.

Ett förordnande om att röstmottagning skall vid visst val få vara anordnad å svenskt fartyg, bör enligt utredningens förmenande icke ges sådant innehåll, att fartygsbefälhavaren under alla omständigheter blir skyldig att hålla röstmottagning å fartyget. Vissa oförutsedda förhållanden — exempelvis att befälhavaren icke i tid erhåller kuvert och annan materiel, som erfordras för röstmottagningen — kan omöjliggöra röstmottagning å fartyget. Förordnandet bör därför endast innebära, att befälhavaren får möjlighet att hålla röstmottagning å fartyget, därest förhållandena så medger.

Med den föreslagna ordningen blir röstmottagning å ett utom riket befintligt svenskt fartyg beroende av icke blott Kungl. Maj:ts — efter veder-

börlig framställning härom av fartygets redare eller befälhavare — lämnade tillstånd till röstmottagningens anordnande å fartyget utan jämväl av fartygsbefälhavarens föranstaltanden sedan dylikt tillstånd givits. Enligt utredningen torde det emellertid kunna förutsättas, att fartygsbefälhavare och redare skall i möjligaste mån söka tillgodose de ombordanställdas intresse av att beredas möjlighet att avlämna sina röster vid de större allmänna valen. Några farhågor synes därför icke behöva hysas för att med nämnda ordning fartygsröstningens omfattning kommer att inskränkas i sådan grad, att syftet med reformen — att underlätta sjöfolkets valdeltagande — icke uppnås. Däremot anser utredningen det föreslagna anmälningsförfarandet kunna medverka till att fartygsröstning endast kommer att äga rum å sådana fartyg, där för de ombordvarande röstberättigade ett verkligt behov föreligger av möjlighet till sådan röstning och där de tekniska förutsättningarna för anordnandet av röstmottagning förefinnes.

För att den av utredningen förordade ordningen skall kunna genomföras erfordras att vissa för fartygsröstningen grundläggande bestämmelser lagfästes. Utredningen föreslår sålunda, att 70 § 3 mom. ValL och motsvarande stadgande i KVL ändras så, att i nämnda lagrum angivna röstberättigade — de, som vistas utom riket och som med skäl kan antagas till följd härav eller till följd av viss bestämd tjänsteutövning vara förhindrade att å valdagen utöva sin rösträtt inom riket — erhåller möjlighet att rösta, förutom å svensk beskickning eller svenskt konsulat som Kungl. Maj:t bestämmer, å sådant utom riket befintligt svenskt fartyg, där med Kungl. Maj:ts medgivande röstmottagning är anordnad.

De angivna lagändringarna innebär, att å fartyg, där röstmottagning är anordnad, icke blott de röstberättigade bland fartygets personal utan även andra personer å fartyget erhåller möjlighet att under samma förutsättningar, som gäller för röstning å svensk beskickning eller svenskt konsulat, avlämna sina valsedlar å fartyget. Enligt utredningen är det önskvärt, att passagerare, som vistas å fartyget vid tiden för valet, i samma mån som de ombord anställda får tillfälle att rösta å fartyget. Då ett tillgodoseende av sjöfolkets röstningsmöjligheter på intet sätt förutsätter, att fartygsröstningen inskränkes till att avse endast denna väljarkategori, finner utredningen det naturligt att rätten till sådan röstning blir allmän. Det kan dock icke påfordras, att befälhavaren under fartygets uppehåll i utländsk hamn anordnar röstmottagning på sådant sätt att jämväl andra än fartygets personal och passagerare erhåller möjlighet till röstning å fartyget.

Med den föreslagna ordningen följer att å fartyg, där röstmottagning är anordnad, befälhavaren skall vara röstmottagare med samma funktioner som en post- eller konsulattjänsteman, då fråga är om post- eller konsulatröstning. Efter erinran härom anför utredningen.

Något krav på att befälhavaren skall vara svensk medborgare torde icke behöva uppställas i vallagarna. Det må erinras om att enligt föreskrift i 7 § sjöbefälskungörelsen (SFS 1960 nr 487) för behörighet att vara befälhavare å svenskt handelsfartyg eller fiskefartyg fordras svenskt medborgarskap. Situationer kan givetvis inträffa, då hinder föreligger för befälhavaren att

fullgöra sina uppgifter som röstmottagare. Skulle i dylikt fall icke någon annan person kunna inträda i befälhavarens ställe, bleve röstningen å fartyget omöjliggjord. Enligt valutredningens förslag bör därför fartygsbefälhavaren medgivas rätt att i sitt ställe sätta annan person såsom röstmottagare. Det torde kunna förutsättas att befälhavaren, då han utnyttjar sin möjlighet härtill, utser någon av sitt närmaste befäl, som är svensk medborgare, till röstmottagare. Framhållas må att en sådan befogenhet som nu sagts kan vara ändamålsenlig även för det fall befälhavaren själv önskar rösta å fartyget.

När det gäller distributionen av valmateriel till fartygen anser utredningen det lämpligt, att fartygens redare får ombesörja vidarebefordran av materielen till fartygen, eftersom kontakten mellan hemlandet och de i utrikes fart gående fartygen regelmässigt sker via redarna. Enligt vad utredningen erfarit, lär man på redarehåll även vara beredd att lämna erforderligt bistånd härvidlag.

Vad angår tillvägagångssättet vid röstning ombord å fartyg bör enligt utredningens uppfattning röstningen i huvudsak följa de regler, som i vallagarna uppställts för röstning inför röstmottagare i allmänhet. I den mån vallagarna innehåller särskilda bestämmelser med avseende å röstning inför röstmottagare utom riket, bör dessa bestämmelser tydligtvis tillämpas även å fartygsröstningen, vilken är avsedd att endast kunna äga rum utom riket.

I fråga om tiden för röstmottagningen å fartyg påpekar utredningen, att med hänsyn till de många gånger långsamma postförbindelserna mellan de utom riket befintliga svenska fartygen och hemlandet det i och för sig vore önskvärt, att röstningen kunde påbörjas tidigare än post- och konsulatröstningen. Varje utsträckning av tiden för röstning före valdagen medför emellertid andra betydelsefulla ändringar i gällande valordning, och utredningen förklarar att den med hänsyn härtill icke ansett sig kunna tillstyrka att den tidpunkt, då röstmottagningen tidigast må äga rum, för fartygsröstningen bestämmas annorlunda än för annan röstning inför röstmottagare.

De å fartygen avgivna valsedlarna skall i likhet med de valsedlar, vilka avges å svenska beskickningar och konsulat, tillställas överståthållarämbetet och vara ämbetet till handa sist å fjärde dagen efter valdagen. Den sista dagen för röstmottagningen ombord blir vid sådant förhållande beroende av när de å fartyget avgivna valsedlarna måste avlämnas till befordran för att kunna vara ämbetet till handa i tid. Röstmottagningen får under alla omständigheter icke ske senare än å valdagen.

Det bör ankomma på fartygsbefälhavaren att, då röstmottagning skall anordnas å fartyget, bestämma dagar och tider samt ställe å fartyget för röstmottagningen. Vad befälhavaren sålunda bestämt bör genom anslag eller på annat lämpligt sätt bringas till de ombordvarandes kännedom.

Eftersom fartygsröstningen skall försiggå på samma sätt som röstningen å postanstalter, beskickningar och konsulat, måste — framhåller utredningen — väljare som avlämnar valsedel å fartyg inneha röstkort. I vissa

fall kan helt säkert uppstå svårigheter för röstberättigade, som vistas å fartyg utom riket, att i tid erhålla röstkort. Någon handling, som innehåller de för röstningen och sammanräkningen erforderliga uppgifterna och som vid fartygsröstningen kan ersätta röstkortet, finns dock enligt valutredningens åsikt icke, vare sig det är fartygets personal eller andra ombordvarande som skall rösta å fartyget. Utredningen anser det därför icke böra ifrågakomma att vid fartygsröstning, lika litet som vid annan röstning inför röstmottagare, efterge kravet på innehav av röstkort.

Utredningen har förutsatt, att samma slags k u v e r t — valkuvert (innerkuvert) och ytterkuvert — som användes vid röstning å postanstalter, beskickningar och konsulat, skall kunna utnyttjas även vid röstning å fartyg. För att så skall kunna ske, erfordras dock en mindre omredigering av ytterkuverten.

Gällande formulär till förteckningar över väljare, som röstat å postanstalt eller å svensk beskickning eller svenskt konsulat, bör enligt utredningens mening — om förslaget genomföres — lämpligen underkastas en mindre omredigering, så att formulären även avser de fall, då röstning äger rum inför röstmottagare å svenskt fartyg.

I fråga om hemsändandet av de å fartygen avgivna rösterna anför utredningen.

Röstmottagare å svenska beskickningar och konsulat har i vissa fall möjlighet att översända avgivna valsedlar till hemlandet som kurirpost, vilket medför, att valsedlarna relativt snabbt kan befordras till överståthållarämbetet. För att å svenskt fartyg avgivna valsedlar så skyndsamt som möjligt skall kunna befordras till Sverige har valutredningen funnit röstmottagare å fartyg lämpligen böra medgivas rätt att sända valsedlarna till svensk beskickning eller svenskt konsulat. Därest så sker, kan beskickningen eller konsulatet med utnyttjande av sina många gånger snabbare postförbindelser med hemlandet vidarebefordra fartygets valhandlingar till överståthållarämbetet. Givetvis bör röstmottagare å fartyg använda sig av nu angivna förfarande endast i sådana fall, då det synes troligt att valsedlarna härigenom skulle komma överståthållarämbetet till handa tidigare än om valsedlarna sändes med post — lämpligen såsom flygpost — direkt till ämbetet. Vare sig det ena eller andra förfaringssättet tillämpas för valhandlingarnas befordran till Sverige, bör dessa vara inlagda i omslag och, där handlingarna sändes med post, försändelsen anordnas som värdepost.

Utredningen har förutsatt, att någon ersättning icke skall utgå för fullgjort uppdrag såsom röstmottagare å fartyg. Däremot bör enligt utredningens redare och fartygsbefälhavare erhålla gottgörelse av statsmedel för de utlägg, som de haft för postbefordran av valmateriel eller valhandlingar. Statsverkets utgifter för detta ändamål torde icke behöva uppgå till något större belopp.

Remissyttrandena

I flertalet remissyttrandena, där sjöfolkets valdeltagande närmare beröres, framhålles behovet av åtgärder för att bättre tillgodose denna väljarkategori möjligheter till röstavgivning. Därvid understrykes i all-

mänhet utredningens uttalande, att de hittillsvarande reformerna i syfte att underlätta valdeltagandet icke synes i någon nämnvärd grad ha förbättrat de ombordanställdas möjligheter att rösta. Flera remissmyndigheter konstaterar i likhet med utredningen att, även om tiden för röstning före valdagen och för anordnande av äktamakeförsändelse utsträcker på sätt utredningen föreslagit, detta ändå icke skulle undanröja samtliga ombordanställdas svårigheter att rösta. Dessa remissmyndigheter förordar därför, att särskilda åtgärder vidtages för att tillgodose denna yrkesgrupps möjligheter till valdeltagande. Icke något remissorgan har motsatt sig reformer i detta syfte.

Såsom ett argument för dylika reformer framhåller *sjöfartsstyrelsen* särskilt angelägenheten av att sådana regleringar undvikas, som ställer sjömännen utanför den allmänna gemenskapen med hemorten och dess frågor. Styrelsen uttalar tillika, att genom undanröjande av sjömännens nuvarande praktiska svårigheter att utöva sin rösträtt vid större allmänna val dessa skulle ges en berättigad känsla av att, trots sina av sjömansyrket betingade speciella livsförhållanden, likväl vara en med befolkningen i övrigt i hemorten likaberättigad grupp yrkesutövare. *Sveriges redareförening* betonar å sin sida vikten av att röstberättigade personer beredes lika möjligheter att utöva sin rösträtt, oavsett yrke och uppehållsort. *Svenska fartygsbefälsföreningen*, *Svenska sjöfolksförbundet* och *Svenska stewardsföreningen* finner varje åtgärd, som är ägnad att underlätta för de ombordanställda att utöva sin rösträtt, vara ytterst angelägen och uttalar, att det synes vara nödvändigt att vidtaga sådana lagändringar, som möjliggör för denna yrkeskategori att i en eller annan form ombesörja sin röstning ombord å fartygen. Denna uppfattning delas av bl. a. *länsstyrelserna i Kronobergs* och *Älvsborgs län*. *Svenska maskinbefälsförbundet* framhåller, att endast en valordning, som är anpassad efter de särskilda förhållandena inom handelsflottan, kan medföra att röstfrekvensen hos de ombordanställda blir likartad med den, som uppnås av andra grupper.

När det gäller frågan, vilka åtgärder som bör vidtagas, avsluter sig övervägande antalet remissorgan till utredningens förslag att göra befälhavare å vissa svenska fartyg i utrikes fart till röstmottagare. Förslaget tillstyrkes eller lämnas utan erinran av flertalet *länsstyrelser* samt av *Svenska stadsförbundet* och *Svenska landskommunernas förbund*. *Överståthållarämbetet* finner förslaget tillfredsställande. *Sjöfartsstyrelsen* tillstyrker i princip förslaget men förklarar att den funnit det i ett par avseenden icke till fullo beakta sjöfartens praktiska problem. *Sveriges fartygsbefälsförening*, *Svenska sjöfolksförbundet* och *Svenska stewardsföreningen* anser icke förslaget innefatta en helt tillfredsställande, definitiv lösning men finner sig böra i princip tillstyrka förslaget, eftersom detta dock inrymmer avsevärt ökade möjligheter för sjöfolket att deltaga i allmänna val. Samma ståndpunkt till förslaget intages av *Svenska maskinbefälsförbundet*. *Länsstyrelserna i Älvsborgs*, *Skaraborgs* och *Kopparbergs län* finner förslaget ge anledning till vissa betänkligheter. *Länsstyrelsen i*

Göteborgs och Bohus län samt *Sveriges redareförening* avstyrker förslaget.

I de av länsstyrelserna inhämtade yttrandena från magistrater, kommunalborgmästare och stadsfullmäktige m. fl. kommunala organ överväger tillstyrkandena av utredningens förslag. Endast i några enstaka fall redovisas i dessa yttranden betänkligheter mot förslaget, så t. ex. av *magistraten i Göteborg*, som finner sig böra avstyrka detsamma helt.

De tillstyrkande yttrandena är — i den mån de icke innehåller erinringar mot enskildheter i förslaget — oftast summariskt utformade. I de fall skälen för ställningstagandet redovisats ansluter sig dessa skäl oftast till utredningens. Några enstaka tillstyrkande remissorgan har dock framfört vissa synpunkter på frågan om lämpligheten av att införa ett valedelsförsändelseinstitut för de ombordanställda. *Länsstyrelsen i Västerorrlands län* uttalar sålunda, att den funnit ordningen med fartygs befälhavare såsom röstmottagare avgjort vara att föredraga framför ett system med valedelsförsändelser. För styrelsen förefaller det naturligast, att sjöfolket får avge sina röster direkt till fartygsbefälhavaren som röstmottagare, och styrelsen finner ett system med valedelsförsändelser innebära en onödig omgång, särskilt med beaktande av de med ett valedelsförsändelseinstitut nödvändiga föreskrifterna om väljarens förklaring och om vittnesintyg å ytterkuvert. *Magistraten i Södertälje* anser sig böra helt avvisa tanken på att för de ombordanställda införa en form av valedelsförsändelse utan särskilda garantier för att reglerna om valfrihet och valhemlighet iakttages. Om särskilda uppgifter skall åläggas befälet ombord, är enligt magistratens mening en inför befälet företagen förrättning för röstmottagning mera betryggande och även för den enskilde väljaren enklare än anordnande av valedelsförsändelse med befälsperson som vittne.

Magistraten i Hälsingborg finner utredningens förslag väl genomtänkt och anser de föreslagna reglerna om röstning ombord å fartyg böra lagfästas, även om tiden för röstning före valdagen icke utsträcker på sätt utredningen föreslagit.

I de avstyrkande yttrandena framföres betänkligheter mot den av utredningen förordade ordningen med fartygsbefälhavare som röstmottagare och ifrågasättes, om icke en lösning av de ombordanställdas röstningsproblem kräver införandet av ett valedelsförsändelseinstitut för denna väljarkategori. Sålunda anför *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*.

När det gäller åtgärder för att underlätta möjligheterna för sjömännens deltagande i allmänna val har enligt utredningen valet stått mellan att anordna röstmottagning ombord å fartyg eller att utöka valedelsförsändelseinstitutet att gälla även för ombordanställda röstberättigade. Länsstyrelsen är fullt införstådd med utredningens betänkligheter gentemot det sistnämnda alternativet. Då utredningen förordar det förstnämnda alternativet synes emellertid utredningen ej ha tillräckligt beaktat de svårigheter och nackdelar som vidlåda detsamma. Frågan om röstmottagning skall kunna anordnas blir helt beroende av om vederbörande rederi och kanske framför allt fartygets befälhavare äro villiga medverka. Även om rederiet skulle vara villigt, lär befälhavaren ej kunna påtvingas uppdraget som röstmottagare.

då det ej torde ingå i hans tjänsteåligganden såsom befälhavare. Utredningen har ej alls berört frågan om befälhavaren eller den han sätter i sitt ställe i straffrättsligt avseende blir att likställa med ämbetsman. Denna fråga synes bli beroende av huru Kungl. Maj:ts kungörelse eller beslut utformas. Om röstmottagaren blir underkastad straffansvar enligt 25 kap. strafflagen, kan det tänkas att mången befälhavare ej vill åtaga sig uppdraget. Framställning till Konungen om rätt att anordna röstmottagning måste enligt utredningen göras en avsevärd tid före valet, vilket torde ytterligare komma att begränsa dess användande. Härtill kommer att en felaktighet från en röstmottagares sida kan få avsevärda konsekvenser. Röstmottagaren kan t. ex. försumma att insända avlämnade valkuvert i tid eller förvara dem så slarvigt att de förkomma eller ock kan röstmottagaren icke hålla tillkännagivna tider för röstmottagning. Då de röstande å ett större fartyg som regel icke tillhöra samma valkrets utan äro fördelade på ett flertal valkretsar kan ett slarv eller en försummelse komma att medföra överklagande av ett flertal valförrättningar. Då alternativet röstmottagning ombord å fartyg endast skulle medföra ökade möjligheter för röstning för ett mindre antal sjömän och då systemet är behäftat med en hel del nackdelar, kan länsstyrelsen icke förorda detsamma. Länsstyrelsen nödgas därför förorda alternativet med valsedelsförsändelser.

Såväl från valsäkerhetssynpunkt som av hänsyn till fartygsbefälhavarna anser *magistraten i Göteborg* det av utredningen föreslagna systemet otillfredsställande. Enligt magistraten kan man vidare, då ett så iögonfallande beslut som att valförrättning skall äga rum på ett visst fartyg har fattats, med hänsyn till att ett fartyg i utrikes fart ofta är en mycket isolerad och sluten enhet icke helt bortse från att viss risk för obehöriga påtryckningar föreligger. Det allvarligaste skälet mot förslaget finner magistraten dock ligga däri, att av praktiska skäl framställning av rederiet eller befälhavaren alltid måste göras hos Kungl. Maj:t för att valförrättning å fartyget skall få äga rum. Bortsett från att en dylik anordning lätt kan komma att framstå såsom orättvis i de fall, där framställning av någon anledning ej gjorts, anser magistraten det från principiell synpunkt oriktigt att utöandet av en så grundläggande medborgerlig rättighet, som rösträtten vid de allmänna valen är, göres beroende av ett initiativ i angivet hänseende från andra enskilda personer. De berörda olägenheterna anser magistraten kunna helt undanröjas eller i vart fall avsevärt reduceras, om i stället valsedelsförsändelseinstitutet utvidgades till att gälla även för ombordanställda å svenska fartyg utom riket. En dylik lösning skulle enligt magistraten ännu lättare kunna inpassas i gällande regelsystem, därest frågan om underlättandet för sjuka, invalider och åldringar att delta i allmänna val jämväl löstes genom en utvidgning av valsedelsförsändelseinstitutet.

Sveriges redareförening finner utredningens förslag belastat med betydande praktiska olägenheter och anser det önskvärt, att förslaget överarbetas. Därvid bör särskild uppmärksamhet fästas vid det förhållandet, att rederierna och befälhavarna enligt förslaget kommer att bära såväl ansvaret för en med nödvändighet osäker planering av valförrättningen som därmed också risken för kritik, när oförutsedda händelser eller bristande admini-

strativ erfarenhet omöjliggör dess rätta genomförande. Föreningen sätter i fråga om icke införandet av ett valsedelsförsändelseinstitut skulle leda till bättre resultat.

Även några remissorgan, som i huvudsak tillstyrkt eller icke uttryckligen avstyrkt utredningens förslag, framför vissa principiella invändningar mot att anordnandet av fartygsröstning skall vara avhängigt av åtgärder från redares och fartygsbefälhavares sida. *Sjöfartsstyrelsen* finner sålunda sjömännens rätt att kunna utöva sin rösträtt principiellt böra lagfästas och ej göras beroende av redares och befälhavares godtycke. Även om utredningens antagande, att redare och befälhavare kommer att i möjligaste mån söka tillgodose de ombordanställdas intresse av att beredas möjlighet att avlämna sina röster vid de större allmänna valen, i och för sig synes vara riktigt, finner styrelsen det dock angeläget att sjömännens röstande underlättas även för det fall, att fartygsröstning icke skulle anordnas. För detta ändamål torde erfordras föreskrifter om skyldighet för befälhavare å fartyg i utrikes fart, å vilket fartygsröstning icke anordnas och där förhållandena icke medger konsulatröstning, att medverka vid någon form av valsedelsförsändelseförfarande. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser rätten till röstning å fartyg bli mer eller mindre illusorisk genom den möjlighet, som beredes redare eller befälhavare att efter eget gottfinnande avgöra, huruvida röstning skall få äga rum å fartyget eller ej. Enligt länsstyrelsens mening bör rätten till röstning göras ovillkorlig å alla fartyg, där besättning och passagerare uppgår till ett visst, ej alltför lågt antal. I varje fall bör rätten att påkalla röstning ombord på fartyg tillkomma icke blott redare och befälhavare utan även besättningsmännen eller eventuellt deras organisation. En annan fråga finner styrelsen emellertid vara, om man mot vederbörande redares eller fartygsbefälhavares vilja kan anbefalla röstning ombord på ett fartyg, som ej tillhör staten, eller ålägga en befälhavare, som ej är statsanställd, att fungera som röstmottagare. *Länsstyrelsen* finner för sin del frågan härom tveksam. Även *länsstyrelsen i Kopparbergs län* finner det vanskligt att i vissa människors händer lägga en möjlighet att utestänga andra från utövande av dem tillkommande rösträtt. Då tveksamhet kan råda, om det är lämpligt att föreskriva skyldighet för redare eller befälhavare att anordna röstmottagning, vill styrelsen emellertid icke motsätta sig utredningens förslag i denna del. Samma ståndpunktstagande redovisas av *kommunalnämnden i Södra Hagunda kommun*.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser det kunna närmare övervägas, om icke skyldighet att medverka som röstmottagare bör införas för befälhavare å de svenska fartyg, där med Kungl Maj:ts medgivande röstmottagning får anordnas. *Magistraten i Malmö* ifrågasätter, om icke behörighet att göra framställning om röstmottagnings anordnande å svenskt fartyg även bör tillkomma sjöfolkets förhandlingsberättigade fackliga organisationer.

Överståthållarämbetet förklarar sig icke ha anledning hysa farhågor för att med den föreslagna ordningen fartygsröstningen skall komma att inskränkas i sådan grad att syftet med reformen icke uppnås.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län sätter för sin del i fråga, om fartygsbefälhavarna kan antagas i allmänhet besitta erforderlig kompetens för att vara röstmottagare. Enligt länsstyrelsen kan det icke utan vidare förutsättas, att fartygsbefäl har den administrativa rutin och noggrannhet, som torde vara nödvändig för att kassering av valsedlar på grund av felaktighet i förfarandet icke skall behöva befaras. Med nödig varsamhet i fråga om medgivande av röstmottagning å fartyg och genom utfärdande av klara anvisningar för röstmottagare å fartyg anser styrelsen dock, att olägenheter av den i och för sig önskvärda anordningen med röstmottagning å fartyg kan undvikas. Länsstyrelsen i Kopparbergs län finner icke anledning till antagande, att icke befälhavare å svenska fartyg i utrikes fart uppfyller de krav, som man måste ställa på en röstmottagare. Emellertid framhåller styrelsen angelägenheten av att vid ett genomförande av utredningens förslag erforderliga anvisningar rörande förfarandet vid fartygsröstning utarbetas centralt och tillställs dem, som skall tjänstgöra som röstmottagare å fartyg. Även Sveriges redareförening efterlyser klara och entydiga handledningar för fartygsbefälhavarna, om dessa skall fullgöra uppdrag såsom röstmottagare. Om förslaget genomföres anser länsstyrelsen i Jönköpings län det lämpligt, att vallagarna i erforderliga delar genomgå i samband med sjöbefälsutbildningen.

Magistraten i Malmö förordar i detta sammanhang, att för anordnande av röstmottagning å fartyg krav bör uppställas på att röstmottagaren är svensk medborgare. Magistraten erinrar därvid om att, ehuru sjöbefälskungörelsen i sin gällande lydelse föreskriver, att befälhavare å svenskt handelsfartyg eller fiskefartyg skall inneha svenskt medborgarskap, de därutinnan i administrativ ordning givna föreskrifterna kan ändras utan riksdagens hörande. De av magistraten framförda synpunkterna delas av länsstyrelsen i Malmöhus län.

När det gäller utformningen av det av utredningen förordade systemet med fartygsröstning vitsordas i allmänhet av de remissorgan, som mera ingående behandlat förslaget härom, att det av praktiska skäl synes vara erforderligt att komplettera systemet med ett särskilt förfarande, varigenom behovet av röstmottagnings anordnande å fartyg får förhandsanmälas. I några remissyttranden uttalas emellertid, att det torde bli svårt att i praktiken tillämpa det föreslagna anmälningsförfarandet, särskilt med den av utredningen angivna tidsfristen för sådana anmälningar. Sveriges redareförening framhåller sålunda, att det torde vara ogörligt för de allra flesta rederier att före den av utredningen föreslagna tidpunkten — den 1 maj det år valet äger rum — ange huruvida ett fartyg vid tiden för valet anlöper svensk hamn eller icke. Sjöfartsstyrelsen och länsstyrelsen i Kopparbergs län betonar, att det ofta torde förhålla sig så, att man på grund av ovisshet om frakter och andra faktorer inte alls eller i varje fall ej med någon större grad av säkerhet kan långt i förväg beräkna var ett fartyg, som normalt går i utrikes fart, kommer att uppehålla sig under valtiden. Länsstyrelsen, som visserligen anser det angeläget att förbe-

redelsearbetet för fartygsröstning påbörjas i god tid men som finner den föreslagna anmälningstiden väl snäv, förordar att det överväges att framskjuta tidpunkten, då anmälan sist skall ske. Även för *Sveriges fartygsbefälsförening*, *Svenska sjöfolksförbundet* och *Svenska stewardsföreningen* förefaller den föreslagna tidpunkten, före vilken framställning om röstmottagnings anordnande skall göras, vara tämligen tidig. En följd härav torde enligt dessa organisationer bli, att redare begär tillstånd till röstmottagning för alla sina fartyg i utrikes fart, av vilka dock en del ej kommer att behöva utnyttja tillståndet. Denna ofrånkomliga konsekvens finner organisationerna dock ej medföra annan olägenhet än att valmateriel distribueras till en del fartyg, som ej kommer att använda densamma. Eftersom en något senare fastställd anmälningstid icke förändrar läget för redare eller befälhavare — det kan vara lika ovisst några månader senare att avgöra var fartygen kommer att befinna sig vid tiden för valet — har organisationerna icke någon erinran mot utredningens förslag i angivna hänseende. Liknande synpunkter framföres av *Svenska maskinbefälsförbundet*.

Magistraten i Södertälje finner den föreslagna ordningen kunna vid sin tillämpning ge anledning till vissa svårigheter men anser dessa kunna undvikas genom en uppmjukning av bestämmelserna. Magistraten anför.

Angående utformningen av förslaget härutinnan synes det dock ibland kunna bli svårt för rederiet och befälhavaren att flera månader i förväg avgöra, om ett fartyg kommer att befinna sig utomlands under hela den tidrymd av 30 dagar (nu 18 dagar), som avslutas med valdagen. I praktiken kan också de ombordanställda av tjänsten hindras att rösta i sedvanlig ordning även om fartyget angör svensk hamn under någon eller några få dagar av den nämnda tidrymden. Då vidare för anordnande av röstning ombord på ett fartyg enligt förslaget förutsätts tillstånd av Kungl. Maj:t, synes bestämmelserna i den föreslagna kungörelsen utan olägenhet kunna uppmjukas på sådant sätt, att Kungl. Maj:ts tillstånd må meddelas, om det kan antagas att fartyg kommer att befinna sig utom riket valdagen och huvuddelen av den tid dessförinnan, då röstning inför röstmottagare inom riket må äga rum. För att göra bestämmelsen än smidigare och då en samverkan med rederiet alltid förutsätts, förordar magistraten vidare en sådan jämkning av förslaget, att Kungl. Maj:ts tillstånd till ett rederi att anordna röstmottagning — i fall där så begäres och anses lämpligt — må kunna lämnas generellt för samtliga rederiets fartyg, vilka antages befinna sig utom riket den angivna tiden.

Sjöfartsstyrelsen framhåller, att behovet av att underlätta för sjöfolket att delta i allmänna val torde vara i det närmaste lika stort, om det fartyg, varå en sjöman är anställd, händelsevis uppehåller sig inom svenskt territorialvatten, som om det ligger i utländsk hamn. I båda fallen kan samma svårighet föreligga för sjömannen att lämna fartyget för att förrätta sitt val vid postanstalt eller konsulat. Styrelsen delar visserligen uppfattningen, att en formell bekräftelse i någon form bör föreligga, innan röstmottagning må anordnas ombord å ett fartyg, men ifrågasätter om icke beslut av Kungl. Maj:t i varje sådant ärende innebär en onödig centralisering, som därjämte kan medföra tidsförlust. Det förefaller styrelsen tillräckligt, att Kungl.

Maj:t generellt anger, vid vilka val fartygsröstning skall få äga rum, samt att i övrigt rätt och skyldighet att anordna röstmottagning skall föreligga i och med att fartygets redare eller befälhavare gjort anmälan om avsikt att anordna sådan till länsstyrelsen i det län, där fartyget har sin hemort.

Om ett system med fartygsröstning införes, har icke i något remissytt-rande framförts erinringar mot att, såsom utredningen föreslagit, systemets tillämplighet begränsas till de större allmänna valen.

Från de av förslaget berörda organisationernas sida framhålles allmänt, att en utsträckning av den föreslagna tiden för fartygsröstning är önskvärd. *Sveriges redareförening* understryker, att röstningsförfarandet ombord säkerligen kommer att erbjuda speciella svårigheter, bl. a. beroende på att personal med administrativ erfarenhet icke står till förfogande, att fartygens destination kan ändras och att postförbindelserna från destinationshamnen allt emellanåt är obekanta. För rederierna kan även uppkomma samma om icke än större svårigheter att i tid vidarebefordra erforderlig valmateriel till fartygen. Föreningen finner det särskilt böra uppmärksammas, att postbefordran mellan rederi och fartyg så gott som undantagslöst sker via rederiets mäklare i de hamnar, som fartyget kan komma att anlöpa. Av dessa skäl anser föreningen det nödvändigt med bredare tidsmarginaler än i samband med valförrättningar å beskickningar och konsulat. *Svenska fartygsbefälsföreningen*, *Svenska sjöfolksförbundet* och *Svenska stewardsföreningen* framhåller, att fartygsbefälhavarna givetvis kommer att tillse att avgivna röstsedlar så snart kan ske avlämnas för befordran till hemlandet. Det betonas, att fall dock kan tänkas inträffa, då tidsfristen visar sig vara alltför kort, och att besvärgrunder lätt kan uppkomma för den händelse de sålunda avgivna röstsedlarna kasseras. Det skulle därför enligt organisationernas mening utgöra en större säkerhet för befälhavarna, om tiden för fartygsröstningen utökades i möjligaste mån.

Svenska maskinbefälsförbundet erinrar om att förbundet i annat sammanhang föreslagit inrättandet av en handelsflottans postanstalt och att, därest detta projekt kommer till förverkligande, distributionen av valmateriel skulle bl. a. för vinnande av tid kunna handhas av detta organ.

Utredningens uttalande, att fartygsröstningen i huvudsak bör följa samma regler, som gäller för röstning å postanstalter, beskickningar och konsulat, möter i allmänhet icke några erinringar från remissorganens sida. I flera remissyttranden ifrågasättes dock lämpligheten av att såsom förutsättning för röstning å fartyg uppställa krav på innehav av röstkort. *Sjöfartsstyrelsen* förklarar sig hysa full förståelse för det praktiska i en tillämpning av röstkortssystemet, sett från valförrättarnas synpunkt. Men häremot bör ställas det förhållandet, att kravet på innehav av röstkort i realiteten kan innebära att stora grupper av sjömän å fartyg i utrikes fart de facto ställes utanför möjligheten att utöva sin rösträtt. Styrelsen fortsätter.

Trots det tidigareläggande av röstkortens utsändande, som föreslagits, måste man nämligen räkna med att sjömannens röstkort ofta icke kommer vederbörande sjöman till handa i tid för valförrättningen. Det bör t. ex. be-

aktas att det alltid måste taga viss tid att utröna å vilket fartyg en sjöman är anställd vid tiden för röstkortets utsändande och till vilken hamn posten lämpligen bör sändas för att snabbt komma fartyget till handa. Därtill kommer de oregelbundenheter i postgången till ett fartyg, som alltid måste vara förbunden med sjöfart och dess beroende av väderlek, väntetider i hamnar, omdestinering och andra speciella förhållanden.

Enligt sjöfartsstyrelsens mening är det en fråga av principiell betydelse att reglerna om sjömännens valdeltagande utformas så att utövare av sjömansyrket i allmänhet tillförsäkras samma praktiska möjligheter att utöva sin rösträtt som de landanställda. Styrelsen anser sig därför bestämt böra påyrka sådan överarbetning av förslaget att innehav av röstkort icke göres till ett absolut villkor för en sjömans valdeltagande. Huruvida en sådan överarbetning kan ske inom ramen för utredningens förslag eller förutsätter omläggning till ett system med valedelsförändelse, undandraget sig sjöfartsstyrelsens bedömande. Vad nu sagts avser givetvis endast å fartyg i utrikes fart påmönstrad sjöman och sålunda t. ex. icke passagerare och andra, som även skulle vara berättigade att förrätta röstning å fartyg. Det må i sammanhanget framhållas, att någon svårighet att fastställa en sjömans identitet och kyrkoskrivningsort icke föreligger även om röstkort saknas, då uppgift härom alltid finnes i den av sjömannen innehavda sjöfartsboken.

Svenska fartygsbefälsföreningen, Svenska sjöfolksförbundet och Svenska stewardsföreningen finner sig böra beklaga, att den föreslagna ordningen ej synes ge utrymme för det enklare förfarande, som praktiseras i Danmark och Norge, där väljare å fartyg, tillhörigt dessa länder, vid röstavlämnningen tillåtes legitimera sig genom pass, sjöfartsbok eller giltigt certifikat för tjänst på fartyg. Enligt organisationerna kommer kravet på innehav av röstkort för röstning å fartyg att vara en starkt återhållande faktor, för att sjöfolket i normal omfattning skall delta i de allmänna valen. Röstningsfrekvensen bland sjöfolket torde med tillämpningen av detta krav jämväl i fortsättningen bli normerad av det egna initiativet att rekvirera röstkort eller på de hemmavarande anförvanternas omlanke att i god tid förse sjömannen med röstkort. Organisationerna förklarar sig emellertid hysa förståelse för att avprickningen i röstlängderna av valkuvert, på vilka ej finns angivet valdistrikt och andra för sammanräkningen erforderliga uppgifter, kan erbjuda svårigheter, ägnade att fördröja den slutliga röstsammanräkningen. Med beaktande av de av utredningen anförda skälen för sitt ställningstagande och med hänsynstagande till vad utredningen i övrigt föreslår för underlättande av sjöfolkets valdeltagande, förklarar sig organisationerna avstå från något yrkande i denna del. Organisationerna understryker, att de framtida erfarenheterna av de föreslagna ändringarna, därest dessa genomföres, torde ge vid handen vilka ytterligare lättnader för att stimulera valdeltagandet för denna yrkesgrupp som kan påfordras i framtiden.

Svenska maskinbefälsförbundet ifrågasätter, om det icke skulle vara möjligt att utforma sjöfartsboken på sådant sätt, att denna skulle kunna för de ombordanställdas del ersätta röstkortet.

Magistraten i Malmö anser, att svårigheterna för röstberättigade å fartyg

att erhålla röstkort i viss mån kommer att elimineras, om tiden för röstkortens utsändande utsträcker på sätt utredningen föreslagit. Magistraten erinrar i detta sammanhang om möjligheten för röstberättigad att efter framställning därom få sig röstkort tillställt redan dagen efter det röstlängden justerats.

I några enstaka remissyttranden framhålles, att utfallet av en särskild röstningsordning för sjöfolket i väsentlig mån är beroende av i vilken utsträckning valsedlar finnes tillgängliga ombord å fartygen. Magistraten i Umeå håller det sålunda för troligt, att även svårigheten att få röstsedlar distribuerade till sjöfolket utgör en anledning till det låga valdeltagandet hos denna yrkesgrupp. En förutsättning för att en valförrättning ombord skall bli så lik den i hemlandet som möjligt är att de politiska partierna får möjlighet att tillhandahålla de röstande ombord valsedlar och att, om röstsedlar tillställs fartyget, befälhavaren är skyldig tillse, att dessa röstsedlar även blir tillgängliga för de ombordvarande. Även magistraten i Västerås betonar vikten av att röstsedlar finns att tillgå för väljare ombord å fartygen.

När det gäller hemsändandet av de å fartygen avgivna rösterna påpekar *generalpoststyrelsen*, att vissa problem kanske kan komma att uppstå i vissa fall, när värdeförsändelse med dessa röster skall befordras från fartygsbefälhavare direkt till överståthållarämbetet. Om t. ex. försändelse blir av större format, kan det tänkas att tullmyndigheten i inlämningslandet fordrar bestyrkande i någon form av att försändelsens innehåll är utförelsetillåtet enligt inlämningslandets bestämmelser. Med tanke på dylika eventualiteter synes det *generalpoststyrelsen* vara att föredraga, att försändelserna med de avgivna rösterna i största möjliga utsträckning befordras till överståthållarämbetet genom förmedling av den svenska beskickningen eller konsulatet i inlämningslandet.

Slutligen må redovisas vissa detaljankmärkingar, som framkommit vid remissbehandlingen.

Länsstyrelsen i Gotlands län ifrågasätter, om tillräckliga skäl föreligger för utredningens krav att vid fartygsröstning, som sker före valdagen, väljaren å ytterkuvertet skall teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom kan medföra rätt till sådan röstning. De övriga särskilda krav, som vid fartygsröstningen ställes på väljaren — personlig inställelse, innehav av röstkort och eventuellt styrkande av identiteten — synes länsstyrelsen innefatta tillräckliga garantier. Ett bibehållande av kravet på uppgift i nämnda hänseende finner styrelsen kunna öka kassationsrisken.

Sveriges redareförening uppger, att den i motsats till utredningen finner fartygsbefälhavarna böra av allmänna medel tillerkännas ersättning för fullgörandet av uppdrag såsom röstmottagare å fartyg, och föreningen åberopar såsom skäl härför att sådan ersättning utgår till de valförrättare i land, som frivilligt fullgör motsvarande uppgifter.

Länsstyrelsen i Malmöhus län påpekar att, eftersom systemet med fartygs-

röstning icke är avsett att göras tillämpligt å val av kyrkofullmäktige och municipalfullmäktige, det kan ifrågasättas om icke 20 § 2 och 3 mom. kommunala vallagen bör utformas i överensstämmelse härmed. Kungörelsen om dessa val bör alltså icke upptaga erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt utom riket å svenskt fartyg.

Departementschefen

Det överensstämmer med demokratisk samhällssyn, att de röstberättigade medborgarna i så stor utsträckning som med beaktande av valsäkerhetens krav och andra samhällshänsyn rimligen kan ske sättes i tillfälle att utan större uppoffring utöva sin rösträtt. Om vår nuvarande valordning torde det allmänna omdömet kunna fällas, att den i stort sett bereder de röstberättigade tillfredsställande möjligheter till valdeltagande. Alltjämt finnes emellertid vissa medborgargrupper, vilkas yrkesutövning eller levnadsförhållanden i övrigt skapat särskilda svårigheter för dem att utnyttja sin rösträtt. Som förut berörts, utgör de fartygsanställda en sådan grupp. De reformer, som vid olika tillfällen genomförts i syfte att underlätta valdeltagandet, förefaller — att döma av den låga röstfrekvens, som de fartygsanställda synes uppvisa — icke i någon nämnvärd mån ha ökat denna yrkeskategoris möjligheter till rösträttsutövning.

Åtskilliga inom sjöfartsnäringen verksamma medborgare kommer visserligen att få lättare att utöva sin rösträtt, om röstmottagningstiden utsträcker på sätt jag i det föregående förordat. Efter en dylik reform lär det för personal å sådana fartyg, som går i inrikes fart eller nyttjas i trafik mellan Sverige och någorlunda närbelägna länder, mera sällan behöva möta några egentliga svårigheter att utöva rösträtten. En ingalunda obetydlig del av den svenska handelsflottan nyttjas emellertid i trafik av annat slag. Åtskilliga svenska fartyg brukas sålunda huvudsakligen i trafik mellan Sverige och avlägsna länder eller mellan främmande länder. En ansevärd del av den svenska sjömanskåren är verksam å dessa fartyg. Även med den föreslagna förlängningen av röstmottagningstiden måste det inom denna del av handelsflottan ofta komma att inträffa, att ett fartyg icke under röstmottagningstiden angör svensk hamn eller anlöper sådan utländsk hamn, där svensk beskickning eller svenskt konsulat finns inom räckhåll under hamnuppehållet. Jag är därför liksom valutredningen och flertalet remissorgan av den uppfattningen, att särskilda åtgärder i syfte att underlätta valdeltagandet för ombordanställda å vissa fartyg är av behovet påkallade.

När det gäller att finna någon lämplig form härför, har man i huvudsak att välja mellan två principiellt olika lösningar. En utväg är att för ifrågavarande yrkesgrupp införa ett valsedelsförsändelseinstitut av ungefär den typ, valutredningen närmare beskrivit. En annan lösning är att utbygga det vid röstning å postanstalt, beskickning och konsulat praktiserade röstmottagningsinstitutet så, att röstmottagning även kan äga rum vid förrättningsombord på vissa fartyg. Valutredningen har i sitt förslag enhälligt förordat den senare lösningen och förslaget har i denna del tillstyrkts eller

lämnats utan erinran av flertalet remissorgan. Ej heller för egen del har jag funnit anledning föreligga att på denna punkt frångå utredningens förslag.

En ordning med röstmottagning ombord på vissa fartyg måste — liksom för övrigt ett för sjöfolk avsett valedelsförsändelseinstitut — bli förenat med en viss praktisk omgång, i det att den tarvar olika delvis tidskrävande valförberedelseåtgärder. Med hänsyn härtill bör röstmottagning ombord å fartyg icke anordnas annat än vid val av större betydelse. Valutredningen har förutsatt, att fartygsröstning endast skall ske, då val i hela riket till riksdagens andra kammare skall äga rum och då allmänna val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige skall förrättas. Denna begränsning, som icke föranlett någon erinran under remissbehandlingen, synes mig vara lämplig.

I likhet med valutredningen anser jag vidare, att fartygsröstning endast bör få äga rum utom riket. Personal å fartyg, som under röstmottagningsperioden befinner sig i Sverige, torde nämligen utan olägenhet kunna utnyttja de röstningsformer, som eljest står till buds här i riket.

Vad angår kretsen av fartyg, å vilka röstmottagning skall kunna anordnas, ligger det i öppen dag att denna måste begränsas till svenska fartyg. Såsom valutredningen framhållit, kan det emellertid ej heller ifrågakomma att anordna röstmottagning å varje svenskt fartyg, som under någon aldrig så ringa del av röstmottagningsperioden, befinner sig utom riket. Behovet av fartygsröstning är i stort sett koncentrerat till sådana fartyg, som kan beräknas icke komma att angöra svensk hamn under den tid, röstmottagning pågår här i riket. Användningsområdet för fartygsröstning bör avgränsas i enlighet härmed. De regler, varigenom denna avgränsning sker, bör utformas så, att de medger en individuell bestämning av de fartyg, å vilka röstmottagning skall ifrågakomma. En sådan ordning är nödvändig för att möjliggöra distribution av valmateriel. I likhet med utredningen har jag här kommit till den uppfattningen, att Kungl. Maj:t bör äga att på särskild framställning, varigenom behovet av fartygsröstning förhandsanmäles, meddela beslut om fartygsröstning. Sådant beslut bör, såsom valutredningen ock synes ha förutsatt, kunna meddelas, om anledning förekommer till antagande, att fartyget kommer att befinna sig utomlands under hela den tid, då röstmottagning äger rum här i riket.

Enligt valutredningens förslag skall behörighet att göra framställning om fartygsröstning endast tillkomma fartygets redare och befälhavare. Även om denna anordning i stort sett kan förväntas vara tillfyllest för ändamålet, kan det, såsom påpekats under remissbehandlingen, likväl icke ur principiell synpunkt anses tillfredsställande att utestänga företrädare för arbetstagsidan från möjlighet till initiativ härutinnan. Enligt min mening bör även sådan sammanslutning av arbetstagare inom sjöfartsnäringsringen, som med hänsyn till medlemsantal och övriga omständigheter kan antagas väl företräda hithörande yrkesgruppers intressen, tillerkännas behörighet att påkalla beslut om fartygsröstning. Över framställning, som gjorts av sådan sammanslutning, torde fartygets redare regelmässigt böra erhålla

tillfälle att yttra sig, om icke framställning gjorts jämväl av honom eller befälhavaren.

Om valmaterielen skall hinna komma fartyg, beträffande vilka beslut om fartygsröstning meddelats, tillhanda före röstmottagningsperiodens början, är det nödvändigt, att framställning om fartygsröstning göres i god tid dessförinnan. Enligt valutredningens förslag skall framställning göras före den 1 maj det år valet äger rum. Under remissbehandlingen har mot denna ordning invänts, att det ofta kan vara svårt att så lång tid i förväg bedöma, huruvida ett visst fartyg kommer att befinna sig utom riket under röstmottagningsperioden. Då det ofta är förenat med betydande svårigheter och tidsutdräkt att postledes nå ett fartyg i avlägsna delar av världen, är det emellertid enligt min uppfattning icke rådligt att i någon mera avsevärd mån förkorta den föreslagna tiden mellan anmälningsfristens utgång och valtillfället. Detta synes ej heller vara erforderligt. Det är nämligen icke meningen att kräva, att vid anmälningstillfället skall kunna med full säkerhet avgöras, om fartyget kommer att befinna sig inom eller utom landet under röstmottagningsperioden. Som jag förut berört, bör för beslut om fartygsröstning icke fordras mera än att anledning förekommer till antagande, att fartyget i fråga kommer att befinna sig utomlands, medan röstmottagning pågår här i riket. Redan det förhållandet, att ett fartyg normalt är utomlands bortåt en månad eller mera i sänder, innefattar enligt min mening anledning till sådant antagande, om icke undantagsvis någon omständighet föreligger som berättigar till slutsatsen, att fartyget kommer att anlöpa Sverige under röstmottagningsperioden. Gäller det återigen fartyg, som vanligtvis icke är utomlands mer än en eller annan vecka i följd, kan förutsättning för anordnande av fartygsröstning icke anses vara förhanden, med mindre det förekommer positiv anledning förmoda, att fartyget just under röstmottagningsperioden kommer att vara utrikes under avsevärt längre tid än vanligt. Det ligger i sakens natur, att en framställning om fartygsröstning i tveksamma fall hellre bör bifallas än avslås. Med den innebörd, som sålunda bör ges förslaget i denna del, synes i allmänhet icke behöva uppkomma några nämnvärda svårigheter att taga ställning till frågan, huruvida framställning om fartygsröstning bör göras.

Enligt valutredningens förslag skall beslut om fartygsröstning meddelas i form av ett tillstånd beträffande varje särskilt fartyg att utom riket anordna dylik röstning. Såsom framhållits under remissbehandlingen, kan det emellertid icke anses tillfredsställande att överlämna åt den, som avses skola vara röstmottagare, att efter eget gottfinnande bestämma, huruvida röstmottagning skall komma till stånd å fartyget. Det synes mig därför lämpligare att låta beslut om fartygsröstning få karaktär av en föreskrift av innebörd, att röstmottagning utom riket i princip skall ske å det eller de fartyg, som avses med beslutet. Principiell skyldighet att utom riket anordna röstmottagning ombord på fartyget bör alltså enligt min mening åvila den som skall vara röstmottagare. Emellertid bör vid utformningen av beslut om fartygsröstning beaktas, att hinder stundom kan uppkomma för röstmottagare å fartyg att fullgöra sina uppgifter, exempelvis därför att

valmaterielen icke kommit honom tillhanda eller att fartyget icke kommer att angöra hamn å sådan tid, att röstmottagaren skulle kunna vidarebefordra rösterna i föreskriven ordning. Med hänsyn härtill bör föreskrift om fartygsröstning ges det innehåll, att röstmottagning utom riket skall äga rum å fartyget, såframt hinder härför icke uppkommer.

Vad härefter angår frågan vem som skall vara röstmottagare vid fartygsröstning, delar jag valutredningens och flertalet remissorgans uppfattning, att denna uppgift bör anförtros fartygets befälhavare eller den han sätter i sitt ställe. Detta skulle i och för sig kunna ske i den formen, att Kungl. Maj:t, med stöd av vederbörlig bestämmelse härom i vallagarna, låter i beslut om fartygsröstning intaga förordnande för befälhavaren eller den han i sitt ställe sätter att vara röstmottagare. Enklare synes emellertid vara att direkt i lag ange, att då röstmottagning skall äga rum å fartyg, befälhavaren eller den han i sitt ställe sätter skall vara röstmottagare. Då beslut om fartygsröstning meddelas, torde detta härigenom komma att i sig innefatta ett förordnande för befälhavaren eller hans ersättare att förrätta det tjänsteärende, som röstmottagningen utgör, och därmed att göra bestämmelserna om tjänsteansvar tillämpliga å förrättningsmannen.

De befälhavare, som kan tänkas komma att tjänstgöra såsom röstmottagare, är praktiskt taget undantagslöst svenska medborgare. Det torde kunna förutsättas, att befälhavare i allmänhet icke sätter annan än svensk medborgare i sitt ställe såsom röstmottagare.

Rätt att avlämna valsedel vid röstmottagning ombord å fartyg utom riket bör, såsom valutredningen synes ha förutsatt, tillkomma ej endast röstberättigad som tillhör fartygets personal utan även röstberättigad som är passagerare å fartyget, såframt det med skäl kan antagas, att väljaren på grund av vistelse utom riket eller tjänsteutövning, som avses i 70 § 2 mom. ValL och 35 § 2 mom. KVL, icke kan å valdagen utöva sin rösträtt inom riket.

Beträffande den lagtekniska utformningen av institutet fartygsröstning synes frågan, vem som skall äga göra framställning om fartygsröstning och i vilken ordning sådan framställning skall göras, lämpligen kunna regleras i administrativ väg. I övrigt torde bestämmelserna om fartygsröstning böra inflyta i vallagarna och jag föreslår, att de grundläggande reglerna i ämnet för andrakammarvalens del placeras i 70 § 3 mom. ValL och för kommunalvalens del i 35 § 3 mom. KVL.

Den, som vill rösta utom det egna valdistriktet, måste för närvarande alltid vara försedd med röstkort. Om fartygsröstningen skall kunna i önskvärd utsträckning fylla det praktiska behov, för vilket den är avsedd, synes det svårt att inom dess användningsområde konsekvent upprätthålla detta krav. Röstkort kan nämligen icke tillställas de röstberättigade förrän röstlängden i slutet av juli månad blivit slutjusterad. Då röstmottagningen vid de ordinarie septembervalen är avsedd att börja vid eller strax efter augusti månads mitt, lär tiden mellan röstkortens utsändande och röstmottagningsperiodens inträde ofta bliva alltför knapp för att röstkortet före röstmottagningsperiodens början skall hinna nå väljare med så rörligt yrke

som sjömannens. Då härtill kommer, att den fartygsanställda väljaren i sjöfartsboken har ett dokument, som i viss utsträckning är ägnat att ersätta röstkortet, synes något oeftergivligt krav på röstkort icke böra upprätthållas, när väljare, som innehar dylik bok, vill avlämna valsedel vid röstmottagning ombord på fartyg.

Ehuru det för röstning utom det egna valdistriktet avsedda ytterkuvertet är iordningställt med tanke på det fall att väljaren innehar röstkort, torde kuvertet likväl utan alltför stora olägenheter kunna användas jämväl då fartygsanställd äger rösta utan röstkort. Att tillskapa ytterligare en typ av valkuvert utöver de redan existerande, skulle i vart fall öka risken för användning av felaktigt kuvert och därmed för stigande kassationsfrekvens. Då fartygsanställd vill rösta utan röstkort, bör det åligga honom att på lämplig plats å ytterkuvertet teckna sådana uppgifter, som kan vara av betydelse för hans återfinnande i röstlängden. Han bör sålunda å ytterkuvertet lämna uppgift om fullständigt namn, yrke eller titel, födelsetid, födelse-nummer, om detta är för honom känt, mantalsskrivningsort samt bostads- och postadress. Den fartygsanställda bör, då han anmäler sig till röstning inför röstmottagaren, förete sin sjöfartsbok, vilken skall innehålla uppgifter i vissa av nu angivna hänseenden. Det bör ankomma på röstmottagaren att med ledning av sjöfartsboken granska, att ytterkuvertet är i behörig ordning ifyllt. Förfarandet vid röstning utan röstkort torde i övriga hänseenden kunna i huvudsak följa samma regler som gäller för det fall att väljaren skall inneha röstkort. I samband med att valmateriel distribueras till fartyg, varå röstmottagning skall äga rum, torde anvisningar rörande röstmottagningen få tillställas befälhavaren.

Vad utredningen i övrigt föreslagit rörande tillvägagångssättet vid röstning å fartyg och hemsändandet av de därvid avgivna rösterna kan jag godtaga.

Om väljaren icke är upptagen såsom röstberättigad i det valdistrikt, som angivits å ytterkuvertet, skall detta enligt 77 § 3 mom. ValL och 44 § 3 mom. KVL lämnas orubbat och däri innesluten valsedel inverkar ej på valet. Denna ordning kan uppenbarligen icke bibehållas oförändrad för det fall att fartygsanställd röstat utan röstkort, eftersom ytterkuvertet då saknar uppgift om valdistrikt. I sådant fall bör den i nämnda båda lagrum angivna verkan i stället inträda, om väljaren icke är röstberättigad i något valdistrikt å den mantalsskrivningsort, som angivits på ytterkuvertet. Sammanräkningsmyndigheten har alltså att undersöka, i vilket valdistrikt i den uppgivna mantalsskrivningskommunen väljaren må vara i röstlängd upptagen såsom röstberättigad. Då sammanräkningen sker valkretsvis, bör denna undersökning ske i samband med den sortering av ytterkuverten efter valkrets, som föregår den egentliga sammanräkningen.

I likhet med utredningen anser jag att något arvode icke bör av allmänna medel utgå för uppdrag såsom röstmottagare å fartyg. Däremot synes ersättning av statsmedel böra utgå för nödiga utgifter, som röstmottagare å fartyg haft för uppdragets fullgörande, t. ex. för rösternas hemsändande.

För valet erforderliga kuvert skall redan enligt gällande rätt tillställas röst-mottagare på statsverkets bekostnad (96 § ValL och 60 § KVL).

För genomförande av den i det föregående förordade reformen krävs ett flertal ändringar i vallagarna. Utöver de i tidigare sammanhang berörda kompletteringarna av stadgandena i 70 § 3 mom. ValL och 35 § 3 mom. KVL föreslås sålunda ändringar av 56 § 5 mom. andra stycket, 57 § 1 mom., 65 §, 71 §, 72 §, 73 §, 75 §, 77 § 3 mom., 95 § och 96 § ValL samt 4 §, 20 § 1—3 mom., 31 §, 36 §, 37 §, 38 §, 40 §, 44 § 3 mom., 59 § och 60 § KVL. Där-jämte måste rubriken till 70—75 §§ i ValL och motsvarande rubrik till 6 kap. KVL ändras.

III. Frågan om reformer i syfte att underlätta valdeltagandet för vissa andra väljargrupper än sjömän

Gällande bestämmelser

Väljare, som vill utöva sin rösträtt här i riket, skall i allmänhet å valda-gen personligen avlämna sin valsedel vid valförrättningen i det valdistrikt, där han är uppförd i röstlängd. Från denna ordning har undantag gjorts i skilda hänseenden. Väljare, som är gift, behöver sålunda icke personligen avlämna sin valsedel utan kan i särskild ordning avgiva valsedel genom sin make (62 § ValL och 28 § KVL). Vidare äger väljare i vissa fall möj-lighet att å valdagen avlämna sin valsedel annorledes än vid valförrättning-en i det egna valdistriktet. Den som på grund av vistelse å annan ort inom riket är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen i det egna valdistriktet, äger sålunda rätt att å valdagen rösta å postanstalt (70 § 1 mom. ValL och 35 § 1 mom. första stycket KVL). Dessutom är patient på sjukvårdsanstalt, där postanstalt finnes inrättad, berättigad att avlämna sin valsedel där, även om sjukvårdsanstalten ligger å väljarens hemort (70 § 1 mom. ValL och 35 § 1 mom. första stycket KVL). Den poströstning, som i enlighet med dessa regler normalt äger rum å valdagen, är vid vissa kom-munalval förlagd till närmaste helgfria dag före valdagen (35 § 1 mom. andra stycket KVL). Undantag från den normala ordningen för rösträttens utövande här i riket har gjorts även i så måtto, att vissa väljarkategorier har möjlighet att under en viss tidsperiod före valdagen rösta på postanstalt. Så-som i ett tidigare avsnitt berörts, står denna möjlighet öppen dels för väljare, som kan antagas komma att vistas utomlands å valdagen, och dels för väl-jare, som utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal på fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägs-företag eller vid post-, tull- eller lotsverket och som på grund av sin tjänst kan antagas vara förhindrad att rösta på valdagen.

Reformförslag

Vid olika tillfällen har önskemål framställts om åtgärder för underlättnan-de av valdeltagandet för a v l ä g s e t b o e n d e p e r s o n e r. Härvid har framhållits, att väljarna i många fall, särskilt i Norrland, måste företaga

långa och kostsamma resor för att inställa sig vid valförrättning samt att skärgårdsbefolkningen emellanåt har svårigheter inställa sig vid valförrättning på grund av otjänlig väderlek. Emellanåt har önskemålen kommit till uttryck i reformförslag, som framlagts för riksdagen. I en vid 1943 års riksdag väckt motion (II: 153) föreslogs t. ex., att skyldighet borde införas att förlägga vallokaler så, att väljarnas avstånd till dem endast undantagsvis skulle komma att överstiga 5 kilometer, samt att avlägset boende väljare och väljare, som icke kunde komma till vallokal annat än sjöledes, skulle få rätt att före valdagen rösta på postanstalt. Motionen avslogs emellertid av riksdagen. I sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 10) framhöll konstitutionsutskottet, att vidsträckt möjlighet förelåg att vid de allmänna valen åstadkomma en ändamålsenlig valdistriktsindelning och att det svårigen lät sig göra att meddela ännu mera preciserade bestämmelser i ämnet. Beträffande förslaget om utvidgning av rätten till röstning före valdagen framhöll utskottet, att det knappast var möjligt att i en lagtext precisera den väljarkategori, som härmed avsågs. Ett tillmötesgående av det önskemål, som i denna del framförts i motionen, skulle enligt utskottets mening medföra, att en betydande del av väljarkåren kom att få rätt att rösta på postanstalt under ett större antal dagar. En lagändring i motionens syfte skulle därför framstå som en genomgripande ändring i valsystemet. Några bärande skäl härför hade enligt utskottets mening icke förebragts. Även vid flera andra tillfällen har förslag väckts i riksdagen om åtgärder till underlättande av de avlägset boende väljarnas möjligheter att utöva sin rösträtt men jämväl dessa förslag har av riksdagen lämnats utan bifall. En redogörelse härför och för tidigare gjorda utredningar i fråga om de avlägset boendes röstningsmöjligheter lämnas å sid. 120—124 i valutredningens betänkande, vartill här torde få hänvisas.

Valutredningen

Utredningen konstaterar inledningsvis, att några särbestämmelser för avlägset boende väljare icke finnes i vår vallagstiftning, såsom fallet däremot är i den danska vallagen; i Danmark äger väljare, som är bosatta på avlägset belägna öar, vilka icke utgör egna valdistrikt, rätt att före valdagen rösta inför röstmottagare, om de endast med stor svårighet kan komma till vallokalen.

Den negativa inställning, som hos oss mött olika framlagda förslag i syfte att underlätta de avlägset boende väljarnas valdeltagande, har — framhåller utredningen — i första hand motiverats med svårigheten att i lagtext närmare precisera denna väljarkategori. Att låta rätten att rösta bli beroende av om avståndet mellan väljarens bostad och vallokalen överstiger viss längd, innebär enligt utredningen ingen tillfredsställande lösning, eftersom det icke enbart är avståndet utan även förbindelserna, som är avgörande för möjligheten att utan alltför stora svårigheter uppsöka vallokalen. Skulle man å andra sidan nöja sig med en mera allmän formulering i lagtexten — exempelvis att rätt att rösta före valdagen skall tillkomma väljare, som på grund av långt avstånd och bristfälliga förbindelser mellan bo-

staden och vallokalen endast med stor svårighet kan inställa sig vid valförrättningen i det valdistrikt, där han är uppförd i röstlängden — befarar utredningen, att rätten att rösta i angiven ordning ytterst skulle bli beroende av väljarens egen skönsmässiga bedömning, i varje fall om valmyndighetens prövning i likhet med vad nu är fallet vid röstning före valdagen endast skulle ske på grundval av en av väljaren avgiven försäkran.

Vid frågans tidigare behandling har i stället — framhåller utredningen — hänvisats till möjligheten att genom inrättande av nya valdistrikt minska avstånden till vallokalerna. Så har också kontinuerligt skett. Vid 1958 års andrakammarval var antalet valdistrikt 6 046, varav på landsbygden 4 627 och i städerna 1 419, en ökning sedan år 1944 med över 800. Ökningen har även kommit de nordligaste länen tillgodo. Sålunda har valdistriktens antal ökat i Västernorrlands län med 60, i Jämtlands län med 36, i Västerbottens län med 37 och i Norrbottens län med 92. Ett genomförande av utredningens förslag om gemensamma valnämnder i landskommunerna anser utredningen komma att underlätta en ytterligare uppdelning av valdistrikten, om så skulle anses erforderligt. Härtill kommer, att de förbättrade kommunikationerna, framför allt bilismens utveckling och utbyggnaden av vägnätet, alltmer reducerat avståndens betydelse. Utredningen finner det därför med fog kunna göras gällande, att de avlägset boende väljarnas situation undan för undan förbättrats. Då de olägenheter av långa avstånd och dåliga förbindelser, som trots allt i vissa trakter kvarstår för väljarna, i första hand måste vara kännbara för sjuka, invalider och åldringar, synes det utredningen som om en lösning av dessa väljarkategoriernas röstningsproblem skulle ytterligare förbättra läget även för gruppen avlägset boende väljare.

Med hänsyn till det anförda har valutredningen ansett sig sakna anledning att nu förorda ett frångående av den ståndpunkt, som intagits till tidigare förslag om särbestämmelser för sistnämnda väljarkategori. Utredningen framhåller emellertid, att en lösning av frågan om de sjukas röstning samtidigt som den skulle minska behovet av särskilda åtgärder för de avlägset boende väljarna, skulle kunna underlätta genomförandet av sådana särskilda åtgärder, för den händelse något behov därav alltjämt skulle finnas. Därvid åsyftas en sådan lösning av de sjukas röstningsproblem, som förutsätter en förhandsprövning av valnämnden för att de sjuka skall få rätt att rösta i särskild ordning. Införes en förhandsprövning i nämnda fall, anser utredningen det icke vara otänkbart med en förhandsprövning även beträffande de avlägset boende, verkställd av valnämnden enligt vissa i vallagarna uppdragna riktlinjer. Därmed skulle man enligt utredningen kunna undanröja det hinder mot särbestämmelser, som ligger i svårigheten att avgränsa gruppen avlägset boende från övriga väljare.

Väljare, intagna i fångvårdsanstalt, har enligt utredningens uppfattning icke varit föremål för samma uppmärksamhet som övriga kategorier, för vilka svårigheter föreligger att delta i allmänna val. Förespråkare har dock icke saknats för att särskilda åtgärder skall vidtagas för att underlätta de intagnas röstning. Utredningen uppger sålunda, att Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund i skrivelse till

utredningen förklarat sig vilja fästa uppmärksamheten på det problem, som svårigheterna att utöva rösträtten utgör för de i fångvårdsanstalterna intagna.

Enligt valutredningens mening kan det icke anses i och för sig omotiverat att bereda i anstalt intagna möjlighet att rösta. Så sker exempelvis i Västtyskland, där särskilda valnämnder kan inrättas för olika slags anstalter, däribland fångvårdsanstalter. Utredningen anser emellertid, att även frågan om de i anstalt intagnas röstning i viss mån är beroende av att frågan om de sjukas röstning bringas till en lösning. Skall särskilda anordningar vidtagas för att möjliggöra de intagnas röstning, torde enligt utredningen poströstning inom de olika anstalterna vara den enda tänkbara utvägen. Införes ett system med valsedelsförsändelse för de sjuka och med dem jämställda väljare, kan detta komma att medföra en minskning av behovet av särskilda postanstalter å sjukhusen på valdagen och således öka de praktiska möjligheterna för postverket att åtaga sig nya uppgifter i fråga om allmänna val. Skulle å andra sidan en generell lösning av de sjukas röstningsproblem icke kunna genomföras, kan tvärtom ökade krav på postverkets medverkan komma att ställas för att tillgodose dessa sistnämnda väljares intressen.

Att någon systematisk översyn hittills icke verkställts av bestämmelserna om rätt för vissa väljarkategorier att rösta före valdagen finner utredningen bero på flera olika omständigheter. Sålunda torde behovet av en utökning av de till sådan röstning berättigade yrkesgrupperna ha minskat genom den fortgående inskränkningen i söndagstjänstgöringen. Det behov av att rösta utanför det egna valdistriktet, som uppstått därigenom att allt fler väljare av olika skäl å valdagen vistas utom hemorten, kan i stor utsträckning tillgodoses genom poströstningen å valdagen. Denna rätt kan utnyttjas vare sig frånvaron från hemorten sammanhänger med yrkesutövning eller icke. Vid vistelse utom riket är visserligen de faktiska möjligheterna att rösta inför särskilda röstmottagare, d. v. s. å beskickningar och konsulat, mer begränsade, men utredningen understryker, att väljare, som planerar att avresa till utrikes ort, redan av denna anledning har rätt att poströsta före valdagen. På grund härav torde knappast föreligga behov för en sådan väljargrupp som exempelvis personalen å de reguljära flyglinjerna att erhålla någon särskild rätt att rösta före valdagen.

Utredningen finner det visserligen icke kunna bestridas, att viss personal, som har att fullgöra tjänstgöring å valdagen, exempelvis personal på sjukhus samt brandmän och polispersonal, kan ha svårigheter att inställa sig vid valförrättningen, även om tjänstgöringen är förlagd till hemorten. Avståndet mellan hemmet och tjänstgöringsstället kan, exempelvis i en stad av Stockholms storlek, vara mycket betydande. Den utsträckning av tiden för vallokalernas öppethållande, som år 1960 genomförts beträffande andrakammarvalen och som kan förväntas ha återverkningar även i fråga om de borgerliga kommunalvalen, anser utredningen dock ha ökat möjlig-

heterna att rösta för sådana väljare, som har att i hemorten fullgöra tjänstgöring å valdagen.

Valutredningen har därför icke ansett sig böra framlägga förslag om att ytterligare yrkesgrupper skall få rätt att rösta före valdagen.

I fråga om personal, som å valdagen tjänstgör å sjukvårdsanstalter, där postanstalter finns inrättade, anser utredningen dock den lättnaden kunna införas, att väljare, som tillhör sådan personal, får möjlighet att rösta å postanstalten, även om denna är belägen i vederbörandes hemort. Att sådan rätt icke förelegat torde, enligt vad utredningen uppger, på sina håll ha medfört en viss irritation bland de väljare, som på grund av sin jourtjänst haft svårt att lämna sjukhusen för att rösta.

Remissyttranden

Utredningens uppfattning att anledning saknas att nu införa några särbestämmelser i vallagarna för de avlägset boende väljarna delas av övervägande antalet remissinstanser. I den mån dessa redovisat skäl för sin anslutning till utredningens ställningstagande har därvid särskilt framhållits, att de avlägset boende väljarnas situation blivit allt bättre genom den ytterligare uppdelningen i valdistrikt och genom bilismens utveckling.

Endast *länsstyrelserna i Gotlands och Älvsborgs län* är av annan mening än utredningen. Båda dessa länsstyrelser finner det befogat med åtgärder för att underlätta den ifrågavarande väljarkategoriens valdeltagande.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län framhåller sålunda, att även om förbättrade kommunikationer och utökning av antalet valdistrikt i kommunerna har bidragit till att underlätta de avlägset boende väljarnas valdeltagande, förhållandena inom stora delar av vårt land fortfarande är sådana, att avståndet till vallokal eller postanstalt för många väljare är så stort, att deltagande i valet innebär tillräckligt stora uppoffringar, för att väljaren skall avstå från att utöva sin rösträtt. Enligt länsstyrelsen synes det föga konsekvent, att man ansett sig böra bereda röstberättigade personer — som valdagen vistas på ort på obetydligt avstånd utanför det egna valdistriktet och som därför utan svårighet har möjlighet att rösta i vallokalen i det egna valdistriktet — tillfälle att rösta å postanstalt å vistelseorten, medan man ansett det onödigt att underlätta valmöjligheterna för avlägset boende väljare. Länsstyrelsen anser, att tiden nu är mogen för åtgärder till underlättande av valdeltagandet också för nyssnämnda väljarkategori. En tänkbar lösning finner styrelsen måhända vara att på de orter, där lantbrevbärning är anordnad, låta avlägset boende väljare avlämna valsedelns försändelse, anordnad i enahanda ordning som gäller för äkta makar, till lantbrevbäraren som därefter skulle ha att vidarebefordra försändelsen till vederbörande postanstalt. Rätten att begagna denna röstningsmetod skulle kunna göras beroende av en av vederbörande valnämnd företagen förhandsprövning.

Länsstyrelsen i Gotlands län uppehåller sig i sitt yttrande särskilt vid

de å Gotska Sandön boende väljarnas situation och uppger, att kortaste avståndet mellan denna ö och Fårön, där vallokalen är belägen, fågelvägen är omkring 38 kilometer och att avståndet sjövägen mellan Gotska Sandön och färjeläget vid Broa å Fårön är omkring 57 kilometer. Enligt länsstyrelsen har merendels inför varje allmänt val i tidningarna inom länet uppmärksamhet ägnats åt de å Gotska Sandön boende och deras svårigheter att delta i valförrättning i det egna valdistriktet. Det ringa antalet väljare, vilket understiger tio, har redan det ansetts omöjliggöra bildande av ett särskilt valdistrikt för Gotska Sandön. Från principiell synpunkt finner länsstyrelsen det icke tillfredsställande, att en inom riket fast boende grupp väljare — även om den är ringa till antalet — skall på grund av ogynnsamma väderleksförhållanden kunna vara hindrad att utöva sin rösträtt eller hänvisas att utöva den efter en måhända riskfull men alltid besvärlig sjöresa. Länsstyrelsen föreslår därför införandet av sådana bestämmelser, att den väljarkategori, varom här är fråga, får möjlighet att — därest icke bosättningsplatsen utgör särskilt valdistrikt — rösta genom valsedelsförsändelse i huvudsaklig överensstämmelse med det system härför, som utredningen angivit såsom en tänkbar lösning av de sjukas och med dem jämförda väljargruppernas röstningsproblem.

Även *magistraten i Luleå* antyder möjligheten av att införa ett valsedelsförsändelseinstitut icke blott för de sjuka väljarna utan även för de avlägset boende. *Länsstyrelsen i Värmlands län* finner däremot för sin del särskild anledning understryka, att det icke bör ifrågakomma att låta reformer, avsedda att underlätta sjuka personers valdeltagande, utsträckas till att omfatta jämväl avlägset boende friska personer.

Frågan om den nomadiserande lappbefolkningens röstning beröres särskilt av *generalpoststyrelsen* i dess yttrande. Styrelsen erinrar om att vid allmänna val åren 1952—1960 enligt beslut av Kungl. Maj:t särskilda tillfälliga postanstalter inrättats på olika platser inom Norrbottens län för att underlätta lapparnas valdeltagande. Erfarenheterna från dessa val har stärkt styrelsen i dess uppfattning, att särskilda postanstalter icke bör inrättas speciellt för röstmottagning bland lapparna. Styrelsen förklarar, att den funnit frågan om åtgärder för att underlätta valdeltagandet böra för lapparnas del lösas på samma sätt som valutredningen synes ha tänkt sig beträffande avlägset boende väljare i allmänhet, d. v. s. i första hand genom inrättande av nya valdistrikt. *Valnämnden i Rättviks första valdistrikt* ifrågasätter, om icke anledning finnes att låta kategorin renskötare erhålla samma rätt att rösta å postanstalt före valdagen, som nu tillkommer väljare, tillhörande vissa yrkesgrupper.

Vad angår de i fångvårdsanstalt intagna väljarna uttalas i åtskilliga remissyttranden, att det icke vore omotiverat att bereda dessa väljare möjlighet att rösta. Ingen remissinstans har emellertid påkallat omedelbara åtgärder i detta hänseende. I flera remissyttranden framhålls i stället angelägenheten av att övriga eftersatta väljargruppers röstningsproblem i första hand bringas till en lösning. Endast en kommunal

myndighet har helt motsatt sig reformer för att bereda de i fångvårdsanstalt intagna ökade möjligheter till valdeltagande.

Fångvårdsstyrelsen framhåller, att möjligheterna för den som intagits i fångvårdsanstalt att utöva rösträtten ofta försvåras eller omintetgöres genom frihetsberövandet. Om den intagne är gift, kan han inge valsedel genom andra maken i form av valsedelsförsändelse, och om han på valdagen har permission, kan han personligen avge sin röst i hemortens vallokal eller genom poströstning på annan ort. Uppskattningsvis torde enligt styrelsen ungefär hälften av de intagna ha möjlighet att rösta på något av dessa sätt. För de övriga saknas för närvarande möjligheter att utöva rösträtten. Styrelsen fortsätter.

Enligt fångvårdsstyrelsens uppfattning kan det inte anses tillfredsställande att en grupp väljare sålunda till följd av tvångsåtgärder från samhällets sida är avskuren från rätten att delta i de allmänna valen. Att den ena hälften av de intagna men inte den andra har möjlighet att rösta kan med skäl uppfattas som en orättvisa. Ur resocialiseringssynpunkt skulle det också vara av värde om de intagnas samhällsintresse kunde väckas genom att de får tillfälle att följa valkampanjerna och själva rösta. Styrelsen vill därför föreslå att särskilda åtgärder vidtoges för att underlätta de intagnas röstning. Då åtgärder i detta syfte onekligen skulle kunna te sig utmanande mot andra grupper av väljare som av olika yttre omständigheter är förhindrade att rösta, såsom sjuka, avlägset boende och personer med viss tjänstgöring på valdagen, förutsätter styrelsen dock att utredningens förslag skall resultera i att det söres för att sådana väljargrupper får ökade möjligheter att delta i valen.

Som utredningen anför torde poströstning inom de olika fångvårdsanstalterna vara den enda tänkbara utvägen för att möjliggöra de intagnas röstning. I den mån postverkets resurser inte skulle förslå för att på en gång inrätta tillfälliga postanstalter vid samtliga fångvårdsanstalter — för närvarande mellan 80 och 90 — får man enligt styrelsens mening göra en angelägenhetsgradering med beaktande av de behandlingsmässiga principerna. Detta bör leda till att de öppna anstalterna tillgodoses före de slutna.

Löses frågan om de intagnas röstning på ovan angivet sätt, vill styrelsen hemställa att också den personal, som på valdagen tjänstgör på sådana fångvårdsanstalter, där postanstalter finns inrättade, får möjlighet att rösta på postanstalten, även om denna är belägen i befattningshavarens hemort. I annat fall kan irritation befaras uppstå hos den personal, som på grund av tjänstgöringen har svårt att lämna fångvårdsanstalten för att utöva sin rösträtt.

I likhet med fångvårdsstyrelsen finner flera andra remissinstanser införandet av möjlighet till poströstning å fångvårdsanstalterna vara det lämpligaste sättet att undanröja svårigheterna för de i sådana anstalter intagna väljarna att avge sina röster. *Drätselkammaren i Örebro* ifrågasätter, om icke i händelse av en dylik lösning med fångvårdsanstalt borde jämföras annan anstalt av liknande frihetsberövande karaktär, där ett större antal väljare kan antagas vara intagna, exempelvis alkoholistanstalt.

Generalpoststyrelsen anser sig däremot icke kunna dela uppfattningen, att poströstning inom de olika fångvårdsanstalterna är den mest ändamålsenli-

ga lösningen. Mot inrättandet av tillfälliga postanstalter för röstmottagning å dessa anstalter talar flera skäl. Under alla omständigheter anser styrelsen frågan härom böra vila i avvaktan på att spörsmålet om de sjukas röstning blivit slutgiltigt löst.

I några enstaka remissyttranden framföres den synpunkten, att en reform för att tillgodose de sjuka väljarnas möjligheter till valdeltagande borde kunna utsträckas till att omfatta jämväl de å fångvårdsanstalt intagna väljarna.

Att utredningen icke ansett sig böra framlägga förslag om en utvidgning av rätten för vissa yrkesgrupper att rösta före valdagen, föranleder i allmänhet icke något uttalande från remissorganens sida. Endast *generalpoststyrelsen* finner det kunna ifrågasättas, om icke en sådan utvidgning bör komma till stånd. Enligt styrelsen har nämligen erfarenheten visat, att även andra yrkesgrupper än de, som nu har rätt till sådan röstning, skulle kunna med hänsyn till sin yrkesutövning göra anspråk på samma rätt. Styrelsen förklarar sig därför ha den uppfattningen, att rätten till röstning före valdagen borde tillkomma även vissa ytterligare yrkesgrupper än de nuvarande, exempelvis sjukhuspersonal, brandmän, polispersonal och personalen vid vissa andra trafikföretag än järnvägarna.

Utredningens förslag att personal, som å valdagen tjänstgör å sådan sjukvårdsanstalt, där postanstalt finns inrättad, skall få möjlighet att rösta å postanstalten även om denna är belägen i vederbörandes hemort, tillstyrkes eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser. *Svenska landstingsförbundet* förklarar sig såsom företrädare för den största gruppen sjukvårdshuvudmän vilja särskilt understryka önskvärdheten av den föreslagna ändringen. Enligt förbundet brukar jour- och beredskapstjänst och de sammanhängande tjänstgöringsturer, som på personalens önskan blivit allt vanligare vid sjukhusen, ofta försvåra de anställdas deltagande i röstning på allmän vallokal. Även *generalpoststyrelsen* framhåller angelägenheten av förslagets genomförande samt uppger, att det för sjukhuspersonal, som på grund av sin tjänstgöring varit förhindrad att rösta i vallokalen på hemorten, framstått som ett orimligt förhållande, att röstning för deras del icke kunnat få ske vid sjukhusets postanstalt. Styrelsen utgår från att, om sjukhuspersonal medges generell rätt att rösta vid postanstalt på sjukhus, något särskilt bestyrkande av att vederbörande väljare är anställd på sjukhuset normalt ej skall behövas.

Departementschefen

Frågan om vidtagande av särskilda åtgärder för att underlätta för avlägsset boende att utöva sin rösträtt har många gånger aktualiserats i den offentliga debatten. Sålunda har frågan prövats av olika utredningar och behandlats av riksdagen vid flerfaldiga tillfällen. Trots det intresse, som ägnats saken, har svårigheterna att finna en tillfredsställande lösning hittills visat sig övermäktiga. Ej heller valutredningen har ansett sig kunna förör-

da, att särskilda åtgärder nu vidtages för att öka de avlägset boende väljarnas möjligheter till valdeltagande. Den ståndpunkt, som valutredningen sålunda intagit, har med enstaka undantag godtagits av remissorganen.

Liksom valutredningen är jag av den meningen, att det är förenat med åtskilliga vanskligheter att på godtagbart sätt precisera den väljargrupp, som åsyftas med termen avlägset boende, i det att hänsyn måste tagas icke blott till avståndet mellan väljarens bostad och vallokalen utan även till den svårbestämbara faktor, som ortens mer eller mindre utvecklade kommunikationsförhållanden utgör. De skäl, som anförts mot en reform i sådan riktning, synes mig emellertid icke motivera, att denna fråga nu helt avföres från dagordningen. Såsom jag inledningsvis framhållit bör det ankomma på valutredningen att med beaktande av vad som framkommit under remissbehandlingen taga slutlig ställning till frågan om åtgärder till underlättnad av sjukas, invaliders och åldringars valdeltagande. Enligt min mening kan detta ställningstagande bli av betydelse även för möjligheterna att vidtaga åtgärder, som syftar till att underlätta för de avlägset boende att utöva sin rösträtt. Slutlig ställning till detta spørsmål bör därför icke tagas i förevarande sammanhang, utan det torde få ankomma på valutredningen att även undersöka om den lösning, utredningen kommer till beträffande sjukas, invaliders och åldringars röstutövande, kan föranleda att frågan om de avlägset boendes valdeltagande bör upptagas på nytt.

Vad därefter angår de i fångvårdsanstalt intagna föreligger mången gång hinder för dem att delta i allmänna val. Om den intagne är gift, kan han visserligen inge valesedel genom andra maken och, om han på valdagen har permission, kan han personligen avge sin röst i hemorten eller genom poströstning på annan ort. För övriga intagna saknas emellertid möjligheter att utöva rösträtt. I och för sig kan det därför såsom valutredningen och åtskilliga remissorgan framhållit synas motiverat med särskilda åtgärder för att underlätta denna väljargrupps valdeltagande. Frågans lösning synes delvis vara beroende av hur röstningsproblemen för övriga eftersatta väljargrupper löses; dessa spørsmål kommer att bli föremål för ytterligare prövning av valutredningen. Jag har med hänsyn härtill icke ansett mig böra upptaga denna fråga till närmare behandling i förevarande sammanhang.

Valutredningens uppfattning, att någon utvidgning av rätten att på grund av yrkesutövning rösta före valdagen icke bör ske, har allmänt godtagits under remissbehandlingen, och jag kan även för egen del ansluta mig till utredningens ståndpunkt.

Likaledes kan jag biträda utredningens förslag om sådan ändring i 70 § 1 mom Vall och 35 § 1 mom första stycket KVL, att personal å sjukvårdsanstalt, där postanstalt är inrättad, får möjlighet att å valdagen rösta å postanstalten, även om sjukvårdsanstalten är belägen i vederbörandes hemort. Efter en år 1961 genomförd reform är vid vissa kommunalval den poströstning, som i allmänhet äger rum å valdagen, i stället förlagd till närmaste helgfria dag före valdagen. För att sjukvårdspersonalens röstning skall kunna underlättas även vid dessa val bör sådan komplettering av bestäm-

melserna i 35 § 1 mom. andra stycket KVL göras, att den som tjänstgör å sjukvårdsanstalt får rätt att vid nämnda kommunalval poströsta närmaste helgfria dag före valdagen, om skäl föreligger till antagande att han på grund av sin tjänstgöring är förhindrad att utöva sin rösträtt å valdagen.

IV. Verkan av att sigilleringsföreskrift åsidosatts

Gällande bestämmelser

För att möjliggöra kontroll av att de vid ett val avlämnade valsedlarna icke utsättes för obehörig behandling skall valurnorna eller de omslag, i vilka valsedlarna inlagts, förseglas med minst två närvarandes sigill dels vid avbrott i valförrättning eller sammanräkningsförrättning dels vid förrättningarnas avslutande. Bestämmelser härom återfinnes beträffande andrakammarvalen i 66 §, 68 § 3 mom. e) och 5 mom., 83 §, 84 § och 87 § 1 mom. ValL samt beträffande kommunalvalen i 32 §, 33 § 3 mom., 34 § 1 mom. e) och g), 49 § 2 och 3 mom., 52 § 2 mom. och 53 a § KVL.

Beträffande förfarandet på vallokalerna i samband med valförrättningens avslutande föreskriver vallagarna att, när alla som vid det för valförrättningens slut fastställda klockslaget äger tillträde till valet avlämnat sina valsedlar, valförrättaren skall förklara röstningen avslutad. Därefter uttages valkuverten ur valurnan och räknas, varefter antalet valkuvert jämföres med antalet röstande enligt anteckningarna i röstlängden (68 § 1 och 2 mom. ValL och 33 § 1 och 2 mom. KVL). Vid andrakammarval liksom även vid flertalet kommunalval fortsättes förfarandet med en preliminär sammanräkning av valsedlarna, vilka uttages ur valkuverten och ordnas i grupper på visst i vallagarna angivet sätt (68 § 3 mom. ValL och 34 § 1 mom. KVL). Efter sammanräkningen inlägges valsedlarna i omslag. Å varje omslag skall antecknas vad det innehåller samt det valdistrikt, där förrättningen ägt rum. Omslagen, som skall vara av hållfast beskaffenhet, skall omsorgsfullt förseglas på sätt förut sagts under minst två närvarandes sigill. Dessa sigill skall avtryckas å det vid den preliminära sammanräkningen förda protokollet. Vid de kommunalval, där preliminär sammanräkning icke äger rum, inlägges de öppnade valkuverten i omslag, vilka på motsvarande sätt förseglas.

Om icke valförrättaren också skall verkställa den definitiva sammanräkningen, såsom undantagsvis kan vara fallet vid kommunalval, skall de förseglade omslagen jämte valprotokollet och röstlängden av valförrättaren ofördröjligen insändas till den myndighet, som har att verkställa den definitiva röstsammanräkningen. Nämnda myndighet har att i god tid före sammanräkningen verkställa en förberedande granskning av ifrågavarande handlingar. Befinnes dessa därvid icke vara i behörigt skick, skall myndigheten, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt införskaffa erforderliga upplysningar angående anledningen därtill (76 § sista stycket ValL och 43 § sista stycket KVL). Vid röstsammanräkningen skall sigillen å omslagen

jämföras med de sigill, som är avtryckta på protokollen. Förekommer därvid ej skälig anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbat, och däri inneslutna valsedlar inverkar ej på valet (77 § 4 mom. ValL och 44 § 4 mom. KVL). I fråga om den fortsatta granskningen av de från valförrättarna insända valsedlarna föreskrives i 78 § ValL och 44 § 5 mom. KVL, att sammanräkningsmyndigheten skall pröva valsedlarnas giltighet och meddela de beslut, vartill valsedlarna och protokollen — med hänsyn jämväl till upplysningar, som inhämtats enligt 76 § sista stycket ValL respektive 43 § sista stycket KVL — må giva anledning.

Historik och reformkrav

I ett år 1903 av därtill förordnade kommitterade avgivet betänkande med förslag till proportionellt valsätt vid val till riksdagens andra kammare uttalade de kommitterade, att särskilda försiktighetsmått borde iakttagas vid insändandet av röstsedlarna till länsstyrelsen. De kommitterade yttrade i detta sammanhang bl. a.:

Men på det att ingen misstanke sedan må kunna uppstå därom att allt icke försiggått riktigt och lagligt, hava kommitterade ansett nödigt att de vid valet avgivna röstsedlarna inläggas i ett hållfast omslag, som omsorgsfullt förseglas under minst tre närvarandes sigill; att för behörig kontroll de åsatta sigillen avtryckas i protokollet, — — — allt detta vid själva förrättningen. — — — Det lärer härvid kunna antagas att valmyndigheten utan särskild föreskrift inlägger alla dessa handlingar i ett gemensamt yttre omslag och därvid särskilt iakttager att de å röstsedelsomslaget och protokollet åsatta sigillen få sådant läge, att de skyddas för yttre skada.

I 1909 års lag om val till riksdagen infördes också föreskrifter om sigilering av valpaketen före deras insändande till sammanräkningsmyndigheten. Dessa föreskrifter upptogs i 54 §, vilken motsvarade 68 § ValL. Då någon motsvarighet till den nuvarande preliminära sammanräkningen icke förekom — bestämmelser om sådan sammanräkning tillkom först år 1927 — var det de öppnade valkuverten, som inlades i omslagen. Dessa omslag skulle förseglas under minst två närvarandes sigill, vilka jämväl skulle avtryckas i protokollet. Ursprungligen fanns ej i 1909 års lag någon motsvarighet till den nuvarande bestämmelsen i 76 § sista stycket ValL om skyldighet för sammanräkningsmyndigheten — länsstyrelsen — att verkställa förberedande granskning av de från valförrättarna inkomna handlingarna. I 1909 års lag fanns i 56 § blott föreskrift om skyldighet för sammanräkningsmyndigheten att tillse, att valmaterialet inkom från samtliga valdistrikt.

Däremot hade bestämmelsen i sistnämnda lag om den definitiva granskningen av omslagen i huvudsak samma innehåll som nu. Sålunda föreskrevs i 57 § sista stycket följande: »Protokollen över röstningen granskas var för sig, och sigillen å omslaget till de vid varje protokoll fogade valsedlar jämföras med de sigill, som äro å protokollet avtryckta. Förekommer därvid ej

skälig anledning, att omslaget efter tillslutningen blivit öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbat, och de däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.»

Bestämmelsen i 58 § samma lag var däremot mer knapphändig än den i nuvarande 78 § ValL och hade följande lydelse: »Efter det protokollen från de särskilda valdistrikten upplästs samt valsedlarna uttagits ur valkuverten och granskats, pröve Konungens befallningshavande valsedlarnas giltighet och meddele de beslut, vartill valsedlarna och protokollen må giva anledning.»

Med anledning av vissa inträffade fall, där valsedlar kasserats på grund av att sigilleringsföreskrifterna icke iakttagits, väcktes vid 1912 års riksdag motion (II: 181) om åtgärder till förhindrande av masskassering av valsedlar. I sitt utlåtande (nr 37) över motionen framhöll konstitutionsutskottet bl. a. följande:

Det synes utskottet, att den största uppmärksamhet bör ägnas åt att i möjligaste mån genom lagstiftningsåtgärder söka förekomma upprepande av sådana fall, som de förut nämnda, där valmännen utan egen förskyllan på grund av valförrättarens felaktiga förfarande berövas sitt inflytande på valets utgång. Emellertid torde det vara förenat med synnerliga svårigheter att utfinna bestämmelser, som kunna skydda valmännens rätt härutinnan. Sålunda torde man icke genom lagstiftningsåtgärder kunna förekomma försummelser från valförrättarnas sida, och ej heller synes det med hänsyn till valsäkerheten vara lämpligt att göra någon eftergift i vallagens bestämmelser om valets förrättande.

Däremot kan det efter utskottets mening ifrågasättas, huruvida man icke i väsentlig mån skulle kunna nå det ovanberörda syftet därigenom att Konungens befallningshavande tillerkändes större frihet vid granskningen och prövningen av valprotokoll och försegling å valsedelskonvoluten. — — — Man kunde sålunda möjligen tänka sig bestämmelser av den innebörd, att Konungens befallningshavande, innan beslut om kassering fattades, på lämpligt sätt hade att göra sig underrättad, om huru vid valförrättningen förfarits och att kassering icke skulle få äga rum, med mindre det för kontrollens skull visade sig vara nödvändigt. Emot en dylik bestämmelse torde emellertid kunna riktas den invändningen att densamma ur valsäkerhetens synpunkt måhända icke är tillräddlig, och utskottet har därför med hänsyn till frågans ovissa läge ej ansett sig kunna förorda någon särskild åtgärd.

Motionen ledde ej heller till någon riksdagens åtgärd.

I anledning av inträffade nya fall av masskassering återupptogs emellertid frågan av 1918 års riksdag, som i skrivelse till Kungl. Maj:t anhöll om utredning om de åtgärder, som kunde vidtagas för undanröjande av de olägenheter, vilka var förenade med masskassering av valsedlar.

Den begärda utredningen verkställdes av proportionsvalssakkunniga, vilka den 10 mars 1920 avgav ett betänkande angående åtgärder mot s. k. masskassering m. m. De sakkunniga erinrade i betänkandet bl. a. om att redan med då gällande lagstiftning underlåtenhet att följa vallagens bestämmelser icke ovillkorligen behövde medföra masskassering. Länsstyrelsen, som hade att granska valförrättningens överensstämmelse med laga föreskrifter, och regeringsrätten, som skulle pröva besvär över riksdagsmannaval, måste näm-

ligen — framhöll de sakkunniga — på grund av 58 § vallagen vara berättigade att med hänsyn till i det särskilda fallet förekommande omständigheter avgöra, huruvida uraktlåtenhet att iakttaga vallagens föreskrifter skulle föranleda masskassering. Enligt vad de sakkunniga inhämtat verkställde även vissa länsstyrelser, innan sammanräkningen började, en förberedande granskning av det från valförrättarna inkomna valmaterialet samt införskaffade i anslutning därtill erforderliga upplysningar och kompletteringar. Härigenom hade icke sällan föreliggande orsaker till masskasseringar undanröjts. De sakkunniga ansåg för sin del icke att ur valsäkerhetens synpunkt befogade invändningar kunde framställas mot stadganden, varigenom sammanräkningsmyndigheten uttryckligen tillerkändes något större frihet vid granskningen och prövningen av valmaterialet. I enlighet härmed föreslog de sakkunniga sådana tillägg till 56 och 58 §§ i 1909 års vallag, att länsstyrelsen skulle vara skyldig att verkställa en förberedande granskning samt att införskaffa erforderliga upplysningar om anledningen till att valhandlingarna till äventyrs icke vore i behörigt skick ävensom att vid den slutliga granskningen taga hänsyn till sådana upplysningar.

Förslagen underställdes 1920 års riksdag (prop. nr 327) och vann riksdagens bifall. Samma bestämmelser infördes jämväl i nu gällande lag om val till riksdagen, där de, såsom redan angivits, återfinnes i 76 § sista stycket och 78 §.

I en motion (I: 224) vid 1935 års riksdag hemställdes, att till undvikande av masskassering av valsedlar måtte föreskrivas, att samtliga valsedlar skulle inläggas i ett omslag. I sitt utlåtande (nr 4) över motionen hänvisade konstitutionsutskottet till de nyssnämnda ändringarna i vallagstiftningen, vilka införts på förslag av proportionsvals-sakkunniga, samt uppgav, att det därefter vid granskning av valhandlingar i flera fall förekommit, att vederbörande myndigheter med hänsyn till inhämtade upplysningar godkänt valsedlar, inlagda i felaktigt sigillerade omslag. Utskottet anförde vidare, att det kunde förväntas att på valförrättarnas försummelse beroende felaktigheter vid sigillering och vid andra i vallagarna föreskrivna åtgärder till valsäkerhetens bevarande komme att bli allt mera sällsynta, eftersom anvisningar för valförrättare utarbetades inom justitie- och socialdepartementen och genom länsstyrelsernas försorg tillhandahölls valförrättarna. Utskottet, som fann det vanskligt att i viss mindre detalj ändra det säkerhetsförfarande, vilket uppbyggts såsom ett helt för de offentliga valen, ansåg sig icke kunna tillstyrka motionen, då däri ifrågasattes rubbning av en ur säkerhets- och ordningssynpunkt värdefull bestämmelse, vars tillämpning icke kunde vara förenad med nämnvärd svårighet. I enlighet med utskottets hemställan avsågs motionen av riksdagen.

Frågan om åtgärder för att minska riskerna för kassation av valsedlar fördes på nytt fram i två motioner vid 1955 års riksdag (I: 63 och II: 83). I motionerna hemställdes om utredning och därav föranlett förslag till ändrade bestämmelser angående försegling av s. k. valsedelspaket. Konstitutionsutskottet anförde i sitt utlåtande (nr 6) över motionerna bl. a. följande:

Genom föreskriften att de omslag, i vilka valsedlarna inneslutas, skola förseglas under minst två närvarandes sigill, vinnes tillfredsställande garanti för att obehörig åtgärd icke vidtages med valsedlarna under tiden mellan valförrättningen och den slutliga sammanräkningen. Förfarandet vid sigillering är tämligen enkelt. När reglerna härom gällt sedan lång tid tillbaka ävensom tydligt framgå av de promemorior samt formulär till omslag och protokoll, vilka vid valen tillhandahållas valförrättarna, kunna dessa knappast vara okunniga om förfarandet. Det måste därför antagas, att förelupna felaktigheter i allmänhet berott därpå att valförrättarna icke iakttagit tillräcklig noggrannhet. Även om det skulle vara möjligt att finna något annat förfarande, som erbjuder tillräcklig grad av säkerhet — — — är det vid sådant förhållande antagligt, att felaktigheter ledande till masskassering av valsedlar icke skulle kunna undgås genom införandet av andra säkerhetsföreskrifter. Det må vidare framhållas, att ett åsidosättande av sigilleringsföreskriften icke under alla förhållanden torde behöva medföra, att valsedlarna förklaras ogilla. Upplýsningar, som sammanräkningsmyndigheten införskaffat rörande anledningen till den bristfälliga sigilleringen, lära nämligen kunna giva vid handen, att skäl原因 icke förekommer till antagande att omslag blivit efter tillslutandet öppnat. På grund av vad sålunda anförts anser utskottet skäl icke föreligga att tillstyrka utredning i ämnet.

Motionerna avslogs av riksdagen.

Slutligen väcktes vid 1959 års riksdag motioner (I: 188 och II: 241) med hemställan, att frågan om ogiltigförklaring av valförrättning på grund av oriktig sigillering av valsedelspaket skulle hänskjutas till 1955 års valutredning och att förslag till ändring av härom gällande bestämmelser skulle senare föreläggas riksdagen. I sitt över motionerna avgivna utlåtande (nr 12) hänvisade konstitutionsutskottet till direktiven för valutredningen och framhöll att dessa direktiv redan omfattade det i motionerna väckta spörsmålet. Motionerna föranledde icke någon riksdagens åtgärd.

Valutredningen

Inledningsvis erinrar valutredningen om att föreskrifter rörande sigillering av valsedelsomslag har funnits sedan år 1909 och att dessa föreskrifter föranlett ofta uppmärksammade olägenheter i tillämpningen på grund av den masskassering, som gång efter annan blivit en följd av att de berörda bestämmelserna icke har iakttagits. Utredningen understryker, att myndigheterna sedan lång tid tillbaka också har haft sin uppmärksamhet riktad på behovet av åtgärder för att motverka masskassering av valsedlar på grund av fel från valförrättarnas sida.

Enligt valutredningen torde det med fog kunna påstås, att från myndigheternas sida gjorts allt vad som rimligen kan begäras i form av utfärdandet av anvisningar samt utarbetandet av formulär och i övrigt ändamålsenlig valmateriel i syfte att förebygga fel och försummelser med avseende å sigilleringen. I betänkandet lämnar utredningen en utförlig redogörelse för de åtgärder, som vidtagits i detta avseende. Utredningen konstaterar emellertid att sigilleringsfelen trots dessa åtgärder icke har visat någon tydlig tendens att minska i antal.

I fortsättningen erinrar valutredningen även om att frågan om ansvars-

påföljd för försumliga valförrättare har varit föremål för justitieombudsmannens uppmärksamhet, närmast till följd av vissa omval som måst företagas vid 1958 års kommunalval på grund av att valförrättare åsidosatt gällande föreskrifter i fråga om sigillering av valsedelsomslag. I sin till 1960 års riksdag avgivna ämbetsberättelse har justitieombudsmannen behandlat denna fråga och därvid intagit den principiella ståndpunkten, att valförrättare är underkastad ämbetsansvar.

Enligt valutredningens mening måste det för väljarna framstå som stötande, att en försummelse från valförrättarens sida medför att deras röster icke kommer att inverka på valet. Icke heller framstår det som tillfredsställande, att ett oriktigt förfaringssätt av valförrättaren leder till att nytt val — förenat med olägenheter för väljarna och icke oväsentliga kostnader för det allmänna — måste hållas.

De i vallagarna givna säkerhetsföreskrifterna, i vilka bestämmelserna om sigillering utgör ett led, finner valutredningen emellertid vara av synnerlig betydelse för att förhindra, att en förvanskning av valresultatet skall kunna äga rum. Det måste enligt utredningen vara av största vikt, att man tveklöst skall kunna avfärda varje misstanke, att obehörig åtgärd vidtagits med valsedlarna. Utredningen framhåller, att man självfallet kan tänka sig andra förfaranden, som erbjuder lika hög grad av säkerhet som det nu tillämpade, men att man svårligen torde kunna finna ett enklare tillvägagångssätt utan att eftersätta viktiga säkerhetssynpunkter. Enligt utredningens uppfattning står dessutom knappast något system till buds, som utesluter, att fel blir begångna.

Valutredningen understryker, att de nu gällande sigilleringsföreskrifterna, som måste sägas vara mycket enkla, har gällt sedan lång tid tillbaka och är väl inarbetade. Rent allmänt kan sägas, att föreskrifterna fyllt sin uppgift att trygga valsäkerheten. Om säkerhetsföreskrifter av annat slag skulle införas, är det antagligt, att misstagen i varje fall till en början skulle öka i antal. Utredningen anser därför, att sigilleringsföreskrifterna bör bibehållas.

I det följande tar utredningen upp frågan om verkan av sigilleringsfel. Utredningen ifrågasätter därvid, huruvida åsidosättande av sigilleringsföreskrifterna skall behöva, i den utsträckning som alltjämt är fallet, leda till masskassering av valsedlar, även om varje anledning saknas till antagande, att de begångna felen utnyttjats till att utsätta valsedlarna för obehörig behandling.

Valutredningen framhåller, att underlåtenhet att följa vallagarnas föreskrifter om försegling av omslag och sigillering av valprotokoll icke med nödvändighet medför kassering av de berörda valsedlarna. Även om sådan underlåtenhet i och för sig anses utgöra skäligen anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, kan dock detta antagande vederläggas av andra omständigheter. I detta sammanhang erinrar utredningen om den undersökning, som sammanräkningsmyndigheten i samband med den förberedande granskningen har att föranstalta om, såvida anledning föreligger där-

till. Blir resultatet av denna undersökning negativt, vilket enligt utredningen ofta torde vara fallet, kvarstår emellertid antagandet, att omslaget blivit efter tillslutandet öppnat. De däri inneslutna valsedlarna måste då kasseras, vilket sker i den formen, att omslaget lämnas orubbat (77 § 4 mom. ValL och 44 § 4 mom. KVL). För kassering av valsedlarna kräves alltså icke, att det även finns anledning antaga, att valsedlarna utsatts för obehörig behandling, och någon undersökning huruvida så kan vara fallet företages därför icke. Utredningen framhåller, att man genom bestämmelsen, att omslaget vid kassering skall lämnas orubbat, tvärtom har betagit sammanräkningsmyndigheten möjligheten att jämföra det faktiska innehållet i omslaget med anteckningarna i valprotokollet och å omslaget rörande försändelsens innehåll och därigenom få belägg för att några obehöriga åtgärder icke vidtagits med valsedlarna och sålunda knappast heller med omslaget.

Regeln att omslaget skall lämnas orubbat, såvida misstanke föreligger, att det blivit öppnat efter tillslutandet, anser valutredningen dock vara fullt förklarlig, om man beaktar att den kvarstått oförändrad ända sedan år 1909. Vid denna tid förekom icke någon preliminär sammanräkning i egentlig mening. Valkuverten räknades visserligen men inlades sedan oöppnade i ett eller flera omslag. Eftersom det enda man kunde veta om innehållet var, att det skulle bestå av ett antal valkuvert från ett visst valdistrikt, var det meningslöst att i kontrollsyfte bryta omslaget.

Valutredningen understryker, att förhållandena helt förändrats i dessa hänseenden, sedan bestämmelser om preliminär sammanräkning av valsedlarna år 1927 införts i ValL och därefter även i KVL. Vid denna sammanräkning sorteras de som giltiga ansedda valsedlarna i olika grupper efter väljarbeteckningen, och anteckningar om antalet sedlar i varje grupp sker dels i valprotokollet dels å de olika omslagen. Helt uttömmande är visserligen icke denna redovisning av valsedlarna, eftersom den i allmänhet icke anger förekomsten av olika valsedelstyper med samma väljarbeteckning och icke heller eventuella strykningar å valsedlarna. Men enligt vad utredningen framhåller begagnar sig partierna ofta endast av en enda valsedelstyp inom en och samma valkrets, och förekomsten av strykningar är vanligen mycket ringa. Även om en granskning av valsedlarna icke skulle kunna innefatta full bevisning om att valsedlarna är desamma, som vid den preliminära sammanräkningen inlagts i ett felaktigt sigillerat omslag, finner utredningen dock resultatet av denna granskning tillsammans med övriga förekomna omständigheter många gånger kunna ge fullt tillräckligt stöd för ett antagande, att någon obehörig åtgärd icke vidtagits med valsedlarna.

Valutredningen föreslår därför, att bestämmelserna i 77 § 4 mom. ValL och 44 § 4 mom. KVL ändras på sådant sätt att omslagen skall brytas, även om sigillen å desamma icke är i behörig ordning. Frågan om de i sådana omslag inneslutna valsedlarna skall tillåtas inverka på valet, bör enligt utredningen därefter bli beroende på huruvida sammanräkningsmyndigheten vid sin prövning av samtliga förekomna omständigheter finner skälig anledning till antagande, att valsedlarna icke blivit utsatta för obehörig åtgärd, trots

att säkerhetsföreskrifterna åsidosatts. Denna princip anser utredningen böra komma till uttryck i ett tillägg till 78 § ValL och 44 § 5 mom. KVL av följande lydelse: Hava föreskrivna säkerhetsåtgärder beträffande valsedlars förvaring åsidosatts, skall denna omständighet icke medföra att valsedlarna förklaras ogilla, därest skälig anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke på grund av åsidosättandet vidtagits med valsedlarna.

Remissyttranden

Valutredningens förslag till uppmykning av bestämmelserna om verkan av att föreskrivna säkerhetsåtgärder rörande valsedlars förvaring åsidosatts tillstyrkes eller lämnas utan erinran i det övervägande antalet remissyttranden. Icke något remissorgan har helt avstyrkt förslaget härom.

I åtskilliga yttranden framhålls angelägenheten av att de nuvarande sigilleringsföreskrifterna bibehålles oförändrade men samtidigt understrykes, att ett åsidosättande av dessa föreskrifter icke bör i den utsträckning som hittills skett leda till masskassering av valsedlar. De av utredningen föreslagna ändringarna hälsas i samma yttranden med tillfredsställelse. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* förklarar, att den anser sigilleringsföreskrifterna nödvändiga som en garanti för att förvanskning av valmaterialet icke äger rum. Föreskrifterna är också klara och enkla att tillämpa. Att trots detta fel från valnämnderna förekommit får enligt länsstyrelsen tillskrivas den mänskliga faktorn. Hur än bestämmelserna utformas, torde misstag icke kunna undvikas. Det är emellertid önskvärt, att sammanräkningsmyndigheterna får större möjligheter än nu att pröva, vilken verkan en försummelse av sigilleringen skall ha. Genom bestämmelsen, att omslaget skall lämnas orubbat, har dessa myndigheter betagits möjligen att genom granskning av innehållet pröva, om det finns anledning antaga, att några obehöriga åtgärder vidtagits med valsedlarna. I likhet med utredningen finner länsstyrelsen, att omslagen bör få brytas, även om sigillen å desamma icke är i behörig ordning, och att frågan huruvida valmaterialet skall godkännas eller ej bör få avgöras efter prövning av samtliga föreliggande omständigheter. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* finner förslaget väl ägnat att förhindra de nu många gånger onödiga och för allmänheten stötande masskasseringarna av valsedlar. Uttalanden av enahanda innebörd gör *magistraten i Malmö* och *drätselkammaren i Örebro*. *Magistraten i Västerås* betonar att, ehuru valrätten av naturliga skäl måste vara formell, det är av vikt att bestämmelserna blir sådana, att de icke i det enskilda fallet framstår som en meningslös formalism. Även *länsstyrelsen i Norrbottens län* finner anledning påtala formalismen i de nuvarande bestämmelserna.

Några remissmyndigheter, som i övrigt icke har något att erinra mot förslaget, framhåller, att reformen kan tänkas menligt inverka på valförrättarnas fullgörande av sina åligganden. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* befarar sålunda, att valförrättarna, med känedom om att valmaterialet underkastas en allsidig granskning helt oberoende

av om sigilleringsföreskrifterna iakttagits, kommer att mindre noggrant än tidigare efterfölja dessa föreskrifter, ej blott såvitt gäller försegling av omslag och sigillering av valprotokoll utan även såvitt avser övriga hithörande bestämmelser. Liknande farhågor hyser *länsstyrelsen i Västerbottens län*. *Länsstyrelsen i Stockholms län* och *magistraten i Södertälje* framhåller å sin sida angelägenheten av att i promemorior för valförrättare inskräpes vikten av en riktig sigillering, så att icke uppmärksamheten och noggrannheten hos valförrättarna kommer att minska till följd av uppmjukningen i bestämmelserna.

I enstaka remissyttranden ifrågasättes, om icke de föreslagna ändringarna kan medföra att sammanräkningsmyndigheterna ställes inför svåra bedömanden. Så t. ex. framhåller *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, att det — särskilt vid kommunalfullmäktigval och landstingsmannaval — inom vissa valkretsar i länet icke är ovanligt med ett stort antal olika valsedelstyper med samma väljarbeteckning. Denna omständighet liksom den inom samma valkretsar stora förekomsten av strykningar av kandidatnamn på valsedlarna kan enligt styrelsen vid en tillämpning av de föreslagna bestämmelserna försvåra ställningstagandet till frågan, huruvida felaktigt sigillerat valsedelsmaterial skall godkännas eller ej.

Länsstyrelsen i Kalmar län betonar vikten av att en konsekvent och fast praxis upprätthålles i fråga om vallagarnas formalitetsregler över huvud taget. Sigilleringsfel förekommer ofta nog, särskilt vid de kommunala valen. En ändring i enlighet med utredningens förslag kan tänkas orsaka att dessa fel ökar och att även antalet valbesvär stiger. *Länsstyrelsen* förmodar, att det hos sammanräkningsmyndigheterna kan framkomma en tendens att för undvikande av omval hellre kassera bristfälligt sigillerade omslag, enär vid sådan kassation ny sammanräkning kan komma till stånd. Med hänsyn härtill ifrågasätter *länsstyrelsen*, om icke bestämmelser borde finnas, vilka möjliggör ny rötsammanräkning, sedan besvär anförts i anledning av sigilleringsfel och sammanräkningsmyndighets beslut att godtaga felaktigt sigillerat omslag ändrats. För att sådan ny sammanräkning skall kunna verkställas, måste valsedlar, vilka medtagits vid den första sammanräkningen ehuru de legat i bristfälligt sigillerade omslag, ha hos sammanräkningsmyndigheten förvarats för sig.

Sistnämnda tankegång återfinns även i yttrandet från *länsstyrelsen i Gävleborgs län*. *Länsstyrelsen* anser sig således böra fästa uppmärksamheten på det förhållandet, att sammanräkningsmyndighetens beslut i händelse av godkännande av en bristfälligt sigillerad försändelse kommer att bli utan appell, eftersom all framtida identifikation av försändelsens innehåll upphör i och med att valsedlarna utlagas ur denna och uppsorteras med det övriga valsedelsmaterialet efter väljarbeteckningar och namntyper.

När det gäller utformningen av de ifrågavarande lagändringarna finner *länsstyrelsen i Stockholms län* och *magistraten i Södertälje* skäl föreligga att låta den avsedda uppmjukningen av bestämmelserna i syfte att förhindra onödiga masskasseringar av valsedlar omfatta icke blott fall, där

föreskrivna säkerhetsåtgärder åsidosatts av valförrättaren, utan även inträffade missöden — t. ex. under den efterföljande postbehandlingen — varigenom ursprungligen fullgoda sigill blivit defekta.

Departementschefen

Enligt olika bestämmelser i vallagarna skall valurnor och omslag med däri inneslutna valsedlar förseglas med minst två närvarandes sigill, när val- eller sammanräkningsförrättning avbrytes eller avslutas. Sigillen på omslagen skall avtryckas i valprotokollet. Till dessa sigilleringsföreskrifter ansluter sig vissa kontroll- och kassationsregler. Sammanräkningsmyndigheten har att jämföra sigillen på omslagen med de sigill, som är avtryckta i protokollet. Förekommer vid denna granskning skälig anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, lämnas omslaget orubbat och däri inneslutna valsedlar inverkar ej på valet. Denna effekt brukar benämnas masskassering. Med den ordning, som sålunda gäller, avses att förebygga, att valmaterial, som kan tänkas ha blivit förvanskat, kommer att inverka på valutgången. Ett sigilleringsfel kan även få andra rättsföljder än masskassering. Om felet kan antagas ha inverkat på valutgången, kan valet i händelse av anförda besvär upphävas och nytt val bli erforderligt.

Sigilleringsfel hör icke till de förrättningsfel, som kan sägas vara särskilt sällsynta. Vid 1958 års stads- och kommunalfullmäktigeval förordnades sålunda i icke mindre än tio valkretsar om omval på grund av sigilleringsfel. Vid landstingsmannavalen nämnda år förekom i nio fall masskassering av samma anledning. Fyra fall av masskassering på grund av sigilleringsfel inträffade vid 1960 års andrakammarval.

Uppenbarligen är det önskvärt att förebygga masskassering av valsedlar, så långt detta kan ske utan att kravet på valsäkerhet eftersättes. Ett sigilleringsförfarande kan enligt min mening svårligen undvaras, om valsäkerheten skall kunna på tillfredsställande sätt tryggas. I likhet med valutredningen anser jag, att den nuvarande regleringen av frågan, när och hur sigillering skall ske, fyller de anspråk på klarhet och enkelhet som i sådant hänseende skäligen kan ställas. Det är därför knappast möjligt att genom ändring av själva sigilleringsföreskrifterna minska kassationsfrekvensen. Däremot kan ifrågasättas, om den nuvarande kassationsregeln är så avpassad, att den håller kassationsfallen inom de gränser, som betingas av valsäkerhetens krav. Föreligger skälig anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, något som ofta är fallet vid sigilleringsfel, inträder för närvarande kassationseffekt, även om en undersökning av samtliga på saken inverkan omständigheter skulle ha givit fog för slutsatsen, att valmaterial icke utsatts för obehörig åtgärd. Denna kassationsregel, som tillkommit utifrån delvis andra valtekniska förutsättningar än de nu rådande, synes, såsom valutredningen funnit, sträcka sig längre än dess syfte kräver. Valutredningen föreslår med hänsyn härtill, att ett bristfälligt sigillerat omslag, även om det kan antagas ha blivit öppnat efter tillslutandet, skall av sammanräkningsmyndigheten öppnas och däri inneslutna valsedlar medräk-

nas, såframt undersökning av samtliga förekommande omständigheter ger skäligen anledning antaga, att valmaterialet icke utsatts för obehörig åtgärd. Detta förslag har allmänt tillstyrkts av remissorganen, och jag kan i stort sett ansluta mig därtill. Med den föreslagna ordningen kan masskassering undvikas bl. a. i sådana fall, där en jämförelse mellan omslagets faktiska innehåll och den i valförrättarens protokoll lämnade uppgiften om dess innehåll ensam för sig eller i förening med övriga föreliggande omständigheter klart utvisar eller ger befogad anledning utgå ifrån att någon förvanskning av valmaterialet icke skett.

Att valförrättarna, som är underkastade ämbetsansvar, genom den föreslagna ordningen skulle bli benägna att tillämpa sigilleringsreglerna med mindre noggrannhet än för närvarande, finner jag föga sannolikt. Jag kan därför icke dela de farhågor härför, som vissa remissorgan uttalat. Under remissbehandlingen har mot förslaget även invänts, att möjligheten att besvärsvägen vinna rättelse av ett beslut, enligt vilket valedlar i bristfälligt sigillerat omslag medräknas, kommer att saknas, därför att omslagets innehåll icke skulle kunna identifieras efter sammanräkningen. Emellertid möter intet hinder att även efter sammanräkningen bibehålla innehållet i ett visst valedelspaket som en enhet för sig. Så bör uppenbarligen förfaras med valedelspaket, som befinner sig i bristfälligt sigillerat. På en del håll förvaras för övrigt alla valedelspaket som skilda enheter efter sammanräkningen. Vissa remissinstanser har anmärkt, att de av valutredningen föreslagna reglerna om verkan av bristfällig sigillering bör gälla icke blott då föreskrivna säkerhetsåtgärder åsidosatts av valförrättaren utan även då inträffade missöden gjort ursprungligen fullgoda sigill defekta. Denna anmärkning är förtjänt av beaktande.

Jag föreslår med hänsyn till det anförda, att ett tillägg göres till 77 § 4 mom. andra punkten ValL och 44 § 4 mom. andra punkten KVL, enligt vilket de till sammanräkningsmyndigheten inkomna omslagen alltid skall brytas, att bestämmelserna i tredje och fjärde punkterna i nämnda lagrum utgår samt att till 78 § ValL och 44 § 5 mom. KVL fogas ett nytt stadgande av innebörd, att om avgivna valedlar icke förvarats på föreskrivet sätt, valedlarna skall förklaras ogilla, såframt ej skäligen anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke vidtagits med dem.

V. Övriga reformförslag

Behörighet att göra framställning enligt 58 § ValL

I 58 § ValL anges de tider å valdagen, under vilka valet skall pågå. Om på viss ort andra tider för valets förrättande finnes mera lämpliga, äger länsstyrelsen enligt samma lagrum på framställning av valförrättaren förordna därom inom vissa i lagen angivna gränser.

Valutredningen. Rätt att göra framställning enligt 58 § ValL bör enligt utredningens mening endast tillkomma valnämnd och magistrat och icke de

deputerade, som valnämnd eller magistrat utser att vara valförrättare i val-distrikt. Utredningen föreslår, att 58 § ValL jämkas i enlighet härmed.

Remissyttranden. Detta förslag har lämnats utan erinran av samtliga remissorgan.

Departementschefen. Jag biträder utredningens förslag på denna punkt.

Kungörande i kyrka

Vallagarna innehåller på skilda ställen regler om kungörande i kyrka. Sålunda stadgas i 41 § ValL, att kungörelse om tid och ställe för framläggande av röstlängd skall uppläsas i kyrkan och, där så kan ske, införas i ortstidningarna. Genom hänvisningen i 9 § sista stycket KVL gäller detsamma beträffande röstlängd, som där avses. Jämlikt 56 § 5 mom. ValL skall länsstyrelses kungörelse om förestående val till andra kammaren uppläsas i kyrkorna och införas i ortstidningarna.

Valutredningen. Utredningen föreslår, att kungörelse om tid och plats för röstlängdens framläggande i stället för att uppläsas i kyrka skall anslås å kommunens anslagstavla. Tillika föreslår utredningen, att bestämmelsen i 56 § 5 mom. ValL om valkungörelses uppläsande i kyrka ersättes med föreskrift om att kungörelsen skall anslås på kommunernas anslagstavlur i likhet med vad som gäller enligt 20 § 1 mom. KVL vid val av landstingsmän samt kommunal- och stadsfullmäktige.

Remissyttranden. Valutredningens förslag har i denna del godtagits eller lämnats utan erinran av samtliga remissorgan.

Departementschefen. I likhet med remissorganen kan jag ansluta mig till valutredningens förslag i denna del.

Verkan av riksvalsedel

Bruket av riksvalsedlar, d. v. s. valsedlar som utan åsatt valkretsbe-teckning upptar ett giltigt namn för varje valkrets, har föranlett vissa tolkningsspörsmål. Av intresse för bedömande av dessa spörsmål är främst reglerna i 80 § ValL, som avser andrakammarval. I *första* stycket av denna paragraf stadgas, att namn å valsedel skall anses som obefintligt, om namnet överstrukits eller det icke fullt otvetydigt framgår, vem som därmed åsyftas, eller namnet avser någon, som ej är valbar. I *andra* stycket föreskrives i huvudsak, att samtliga namn å valsedel med registrerad partibe-teckning skall anses obefintliga, om valsedeln icke som första namn för själva riksdagsmannavalet upptar någon för partiet anmäld kandidat. Paragrafens *tredje* stycke innehåller ett stadgande för det fall att valsedel upptar flera namn för själva riksdagsmannavalet än som enligt 59 § är medgivet, d. v. s. mer än två namn utöver det antal riksdagsmän valet avser. I sådant fall skall enligt tredje stycket det eller de övertaliga namnen anses såsom obefintliga.

Regler motsvarande de i 80 § första och tredje stycket ValL meddelade finnes för förstakammarvalens del upptagna i 18 § ValL och för kommunalvalens vidkommande i 23 § sista stycket KVL.

Valutredningen. I samband med en allmän genomgång av vallagarnas bestämmelser om valsedels ogiltighet har valutredningen till behandling upp-tagit de tolkningsspörsmål, vartill användningen av riksvalsedel givit upp-hov. Utredningen framhåller, att tvekan råder, huruvida vid tillämpning av 80 § tredje stycket ValL hänsyn skall tagas till valsedelns samtliga namn eller blott till de namn, som kvarstår sedan bestämmelserna i paragrafens första och andra stycken tillämpats. Om det första alternativet skulle vara det riktiga, anser utredningen nyttan med riksvalsedlar bli förhållandevis begränsad. Valutredningen nämner, att en länsstyrelse vid sammanräkning av de vid 1960 års andrakammarval i viss valkrets avgivna rösterna godkänt en riksvalsedel, trots att namnet på den person, som var valbar inom val-kretsen, var upptaget på sådant ställe, att namnet med tillämpning av 80 § tredje stycket skulle ha ansetts såsom obefintligt, om hänsyn tagits till val-sedelns samtliga namn. Vid sin bedömning av frågan, huruvida valsedeln skulle anses upptaga flera namn än som är medgivet, tog länsstyrelsen allt-så icke hänsyn till de namn, som enligt paragrafens första och andra styc-ken skulle anses såsom obefintliga. Enligt valutredningens uppfattning var länsstyrelsens bedömning riktig. Möjligheten att på en valsedel medtaga namn på personer, som icke är valbara inom den valkrets, där valsedeln skall användas, anser valutredningen visserligen ägnad att i viss mån mot-verka syftet med bestämmelsen i 80 § tredje stycket ValL. Å andra sidan kan emellertid bruket av valsedlar av den typ, varom här är fråga, enligt valutredningens mening verksamt bidra till en minskning av de fall, då valsedel kasseras på den grund att valsedeln saknar giltigt namn. För att icke tvekan om utgången vid ett eventuellt överklagande av ett val, där val-sedlar av denna typ kommit till användning, skall avhålla partierna från att tillhandahålla väljarna sådana valsedlar, föreslår valutredningen, att be-stämmelsen i 80 § tredje stycket förtydligas på sådant sätt, att det klart framgår, att den endast skall tillämpas på de namn, som kvarstår sedan bestämmelserna i paragrafens första och andra stycken tillämpats. Motsva-rande förtydligande bör enligt valutredningens uppfattning även göras i 18 § andra stycket ValL och i 23 § sista stycket sista punkten KVL.

Remissyttranden. Valutredningens härutinnan framlagda förslag har icke föranlett någon erinran från remissorganens sida.

Departementschefen. I likhet med valutredningen anser jag, att bestäm-melserna i 80 § ValL bör förtydligas. Enligt min mening bör detta ske dels genom ett tillägg till paragrafens andra stycke och dels genom en omformu-lering av tredje stycket. Genom tillägget till andra stycket bör klargöras, att vid bedömande av vilket namn å valsedeln som skall anses såsom det första hänsyn icke skall tagas till namn som enligt första stycket är att betrakta såsom obefintligt. Tredje stycket bör omformuleras till utmärkande av att den där stadgade rättsföljden endast skall inträda, om det efter tillämpning av första stycket återstår flera namn än som är medgivet; har andra styc-ket tillämpats återstår över huvud icke något namn på valsedeln och i detta

fall finns därför ej något utrymme för tillämpning av tredje stycket. En liknande omformulering bör göras av 18 § andra stycket ValL och 23 § sista stycket sista punkten KVL.

Viss förenkling av förfarandet vid röstsammanräkning

Rörande proceduren vid röstsammanräkning stadgas i vallagarna bl. a., att sammanräkningsmyndigheten skall föra särskild förteckning över de ytterkuvert, som inkommer från röstmottagare (75 § sista stycket ValL och 41 § andra stycket KVL). Vid själva sammanräkningsförrättningen skall dessa kuvert räknas och antalet jämföras med förteckningen (77 § 2 mom. ValL och 44 § 2 mom. KVL). Enligt 77 § 4 mom. ValL och 44 § 4 mom. KVL gäller vidare om proceduren omedelbart före den egentliga sammanräkningen, att de från valförrättarna inkomna valprotokollen skall uppläsas.

Valutredningen. I anslutning till en undersökning av möjligheterna att underlätta och därmed också påskynda sammanräkningen har valutredningen upptagit ifrågasvarande bestämmelser till behandling. Beträffande skyldigheten att föra förteckning över inkomna ytterkuvert anför utredningen:

Ändamålet med förteckningen är tydligtvis att åstadkomma en redovisning av de ytterkuvert, som inkommit till sammanräkningsmyndigheten, och möjliggöra en kontroll av att samtliga dessa kuvert medtages vid sammanräkningsförrättningen. Vallagarna innehåller icke några närmare föreskrifter om hur denna förteckning skall föras. I det tidigare omnämnda betänkanudet, som låg till grund för poströstningssystemets införande för kommunalvalen, uttalades beträffande förteckningen endast att det borde ankomma på vederbörande sammanräkningsmyndighet att bestämma dess beskaffenhet. Vanligtvis brukar icke i förteckningen antecknas — förutom ankomstdag och eventuellt även avsändningsort — flera uppgifter än som erfordras för att identifiera den väljare, som avgivit inkommet ytterkuvert. I sistnämnda hänseende antecknas vid överståthållarämbetet numera för varje ytterkuvert, som inkommer till ämbetet från i Stockholm skrivna väljare, endast det registernummer, varunder väljaren är upptagen i röstlängden (uppgiften om registernumret å röstkort i Stockholm motsvarar närmast uppgiften å övriga röstkort om det uppslag och den rad i röstlängden, där väljaren finns upptagen).

Enligt vad valutredningen erfarit är förandet av nämnda förteckning tämligen arbetskrävande. Från överståthållarämbetet har sålunda blivit upplyst, att för färdigställandet av den vid ämbetet förda förteckningen över ytterkuvert, med vilka ämbetet haft att taga befattning såsom sammanräkningsmyndighet vid 1960 års andrakammarval, åtgått cirka 500 arbetstimmar. Länsstyrelsen i Stockholms län har å sin sida uppgivit, att dess förteckning vid samma val ej hunnit färdigställas före sammanräkningsförrättningens påbörjande.

Det kan — såsom länsstyrelsen i Jämtlands län antytt i sin till valutredningen överlämnade skrivelse — ifrågasättas om icke den föreskrivna ordningen, enligt vilken sammanräkningsmyndighet har att anteckna varje från röstmottagare inkommet ytterkuvert i särskild förteckning, skulle kunna förenklas eller ersättas med något annat mindre arbetskrävande och tidsödande förfarande, som likväl möjliggör en tillfredsställande kontroll av att samtliga till myndigheten inkomna ytterkuvert blir behandlade vid

sammanräkningsförrättningen. Vid flera sammanräkningsmyndigheter brukar ytterkuverten, jämsides med att de antecknas i den särskilda förteckningen, numreras i löpande följd. Såvitt valutredningen kunnat bedöma synes en sådan numrering av ytterkuverten, lämpligen kombinerad med en efter varje numreringstillfälle gjord anteckning — exempelvis i ett särskilt protokoll — om antalet numrerade ytterkuvert, vara tillräcklig för att den omnämnda kontrollen skall kunna utövas. Med en sådan ordning torde en särskild uppteckning av vilka väljare, som avgivit de ifrågavarande ytterkuverten, eller några anteckningar, som möjliggör en identifiering av dessa väljare, enligt valutredningens förmenande icke vara behövliga. Det må anmärkas att redan hos vederbörande röstmottagare föres en fullständig förteckning över de väljare, som där utövat sin rösträtt.

Valutredningen föreslår att vallagarnas berörda föreskrifter ändras i enlighet med vad här anförts. Framhållas bör dock att valutredningen funnit den särskilda förteckning, som överståthållarämbetet enligt 75 § andra stycket ValL och 41 § första stycket KVL har att föra över ytterkuvert, inkomna från röstmottagare utom riket, böra bibehållas oförändrad. Nämda ytterkuvert skall av ämbetet vidarebefordras till de röstsammanräknande myndigheterna och det kan därför från kontrollsynpunkt vara ändamålsenligt att dessa ytterkuvert av ämbetet förtecknas på sätt hittills skett.

Vad angår skyldigheten att uppläsa valförrättarnas protokoll framhåller utredningen, att denna är betingad av offentlighetskravet. Intresset för dessa protokoll bland den allmänhet, som kan vara närvarande vid sammanräkningsförrättningen, torde dock som regel vara mycket ringa. Ifrågavarande protokoll uppläses för övrigt även vid själva valförrättningen (69 § första stycket ValL samt 33 § 3 mom. och 34 § 1 mom. KVL). Enligt valutredningens mening torde därför en uppläsning vid sammanräkningsförrättningen av dessa protokoll kunna begränsas till de fall, då någon vid förrättningen närvarande särskilt påkallar, att så skall ske.

Remissyttranden. Utredningens förslag, att inkomna ytterkuvert skall numreras i löpande följd i stället för att registreras i särskild förteckning och att skyldigheten att uppläsa valförrättarnas protokoll skall begränsas, har allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissorganen. I åtskilliga yttranden understrykes, att de föreslagna ändringarna är ägnade att underlätta sammanräkningsmyndigheternas arbete. I anslutning härtill betonas särskilt, att arbetet med förande av förteckning över inkomna ytterkuvert är tidsödande.

I något yttrande förordas, att förslaget förtydligas i visst hänseende. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* framhåller sålunda, att man sedan många år fört länsstyrelsens förteckning över de från röstmottagare inkomna ytterkuverten valdistriktsvis. Denna metod har länsstyrelsen funnit ändamålsenlig, eftersom ytterkuverten ändå måste snarast möjligt sorteras upp på de olika valdistrikten. Länsstyrelsen fortsätter.

I valutredningens förslag har angivits, att förteckningen skall slopas men att ytterkuverten skola numreras i löpande följd. Givetvis innebär ett sloppande av förteckningen med det stora och alltmera ökande antalet ytterkuvert en avsevärd lättnad i arbetsbördan och länsstyrelsen anser sig därför böra biträda förslaget härom. Bestämmelserna om numreringen av ytterkuverten äro emellertid något oklara och i författningsförslaget har endast

angivits, att numreringen skall ske i löpande följd. Länsstyrelsen förut-sätter, att före numreringen ytterkuverten sorteras upp på olika valkretsar och att numreringen i varje fall sker valkretsvis. Då det ur arbetssynpunkt är angeläget att skyndsammast sortera upp ytterkuverten å valdistrikten, torde emellertid en löpande numrering genom hela valkretsen vara mindre lämplig. Det är då bättre att numreringen sker inom varje valdistrikt. Totala summan av antalet ytterkuvert för valkretsen kan sedan lätt erhållas genom en enkel summering av antalet ytterkuvert i de olika valdistrikten. Länsstyrelsen förordar därför, att den föreslagna bestämmelsen ändras och förtydligas så att numreringen av ytterkuverten i varje fall icke behö-ver ske i löpande följd genom en hel valkrets utan att numreringen lämp-ligen sker valdistriktsvis och att åsyftade protokollet utformas i enlighet härmed.

Departementschefen. Det är givetvis angeläget, att alla möjligheter att rationalisera sammanräkningsproceduren och därmed påskynda sammanräk-ningen tillvaratages. Att numrera inkommande ytterkuvert i löpande följd i stället för att föra särskild förteckning över dem innebär en förenkling, som är värd att genomföras. Huruvida numreringen bör ske valkretsvis eller valdistriktsvis, torde i likhet med vad nu gäller beträffande förteckningens förande få bero på vad vederbörande sammanräkningsmyndighet finner lämpligast med hänsyn till det sätt, varpå den i övrigt organiserat sitt arbete med sammanräkningen. Även den föreslagna begränsningen av skyldighe-ten att omedelbart före sammanräkningen uppläsa valförrättarnas protokoll synes med fördel kunna genomföras.

Redaktionella ändringar

Departementschefen. Genom en år 1961 företagen lagändring (SFS 1961: 606; prop. 1961: 175; KU 1961: 18) har uttrycket fast postanstalt i kommunala vallagen utbytt mot ordet postanstalt. Motsvarande ändring bör ske i lagen om val till riksdagen.

Ikraftträdande

Departementschefen. De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft snarast möjligt, så att de nya reglerna kan komma i tillämpning redan vid 1962 års kommunalval.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom justitiedepartemen-tet upprättats förslag till

- 1) lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; samt
- 2) lag om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Föredraganden hemställer, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition före-slå riksdagen att antaga nämnda lagförslag.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Margit Hirén

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

dens ordförande samt utan lösen låta tillstålla en var av de valda ledamöterna och suppleanterna i valnämnden ett utdrag av protokollet, i vad dem rör. Om de personers namn och bostad, som blivit till ordförande och suppleant för honom utsedda, låter Konungens befallningshavande i länskungörelserna årligen meddela underrättelse.

dens ordförande samt utan lösen låta tillstålla en var av de valda ledamöterna och suppleanterna i valnämnden ett utdrag av protokollet, i vad dem rör. Om de personers namn och bostad, som blivit till ordförande och suppleant för honom utsedda, låter Konungens befallningshavande i länskungörelserna årligen meddela underrättelse.

41 §.

Kungörelse varom i 40 § förmåles skall *uppläsas i kyrkan* och, där så kan ske, i ortstidningar införas.

Kungörelse varom i 40 § förmåles skall *anslås på kommunens anslags-tavla* och, där så kan ske, i ortstidningar införas.

Underrättelse jämlikt — — — — — fastställt formulär.

54 §.

1. Förening med — — — — — företräder (partibeteckning).
2. Ansökan om — — — — — i riksgäldskontoret.
3. Partibeteckning må — — — — — ej prövats.
4. Registrerad partibeteckning — — — — — 56 § sägs.
5. Då partibeteckning — — — — — allmänna tidningarna.
6. Parti, som — — — — — 56 § sägs.
7. När val i hela riket till andra kammaren skola äga rum, skola i god tid före valen från inrikesdepartementet till samtliga Konungens befallningshavande översändas utdrag ur registret, upptagande varje partibeteckning som är registrerad på grund av ansökan, vilken gjorts, om valen förrättas på grund av bestämmelsen i 17 § 1 mom. riksdagsordningen, senast den 1 augusti närmast före valen samt, om valen förrättas på grund av Konungens förordnande jämlikt 17 § 2 mom. riksdagsordningen, senast femte dagen efter det förordnandet givits. Vid varje beteckning skall angivas det parti, för vilket registreringen skett, samt partiets enligt 6 mom. anmälda ombud.

7. När val i hela riket till andra kammaren skola äga rum, skola i god tid före valen från inrikesdepartementet till samtliga Konungens befallningshavande översändas utdrag ur registret, upptagande varje partibeteckning som är registrerad på grund av ansökan, vilken gjorts, om valen förrättas på grund av bestämmelsen i 17 § 1 mom. riksdagsordningen, senast den 20 juli närmast före valen samt, om valen förrättas på grund av Konungens förordnande jämlikt 17 § 2 mom. riksdagsordningen, senast femte dagen efter det förordnandet givits. Vid varje beteckning skall angivas det parti, för vilket registreringen skett, samt partiets enligt 6 mom. anmälda ombud.

Anmäles till — — — — — i registerutdragen.

55 §.

1. Val i — — — — — Konungen bestämmes.
Om valdag — — — — — generalpoststyrelsen underrättas.
2. Annat val till andra kammaren än i 1 mom. sägs förrättas å sön- el- 2. Annat val till andra kammaren än i 1 mom. sägs förrättas å sön-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ler helgdag, som Konungens befallningshavande sist *trettionde* dagen förut låter kungöra i ortstidningar; och skall generalpoststyrelsen underderrättas om valdagen.

eller helgdag, som Konungens befallningshavande sist *fjrtionde* dagen förut låter kungöra i ortstidningar; och skall generalpoststyrelsen underderrättas om valdagen.

55 a §.

Då val — — — — —	röstberättigade tillhör.
Röstkortet skola senast å <i>tjugofemte</i> dagen före valdagen med posten översändas till de röstberättigade.	Röstkortet skola senast å <i>trettiofemte</i> dagen före valdagen med posten översändas till de röstberättigade.
Då annat — — — — —	— erhålla röstkort.
Framställning om — — — — —	— till honom.
Röstkort må — — — — —	— till efterrättelse.
Närmare föreskrifter — — — — —	— av Konungen.

56 §.

1. Då val — — — — — — — — — — valbara personer.
2. Anmälan skall göras skriftligen genom partiets i registerutdraget angivna ombud eller genom någon av honom därtill förordnad person samt hava inkommit sist å *tjugofemte* dagen före valdagen. Vid anmälan skola fogas intyg, utvisande att envar av de anmälda kandidaterna är i röstlängd för valdistrikt inom valkretsen uppförd såsom röstberättigad och senast valdagen uppnått tjugutre års ålder, ävensom intyg av varje kandidat, att han lämnat partiet tillstånd att anmäla honom.

Giver anmälan — — — — —	— anmälan skett.
Senast å — — — — —	— intyg ingivas.
3. Två eller — — — — — — — — — — för valet.
Anmälan av — — — — — — — — — — tredje stycket.
4. Sedan den — — — — — — — — — — anses obefintligt.
Över godkända — — — — — — — — — — av Konungen.
Över Konungens — — — — — — — — — — över valet.
5. Därefter utfärdar Konungens befallningshavande omedelbart kungörelse om valet, vilken *uppläses i kyrkorna* och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:	I kungörelsen skall upptagas:
a) antalet av dem, som skola väljas inom valkretsen;	a) antalet av dem, som skola väljas inom valkretsen;
b) dag och tider för valet;	b) dag och tider för valet;
c) valstället för varje valdistrikt;	c) valstället för varje valdistrikt;

(Gällande lydelse)

d) den i 4 mom. omförmälda lista; samt

e) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat.

(Föreslagen lydelse)

d) den i 4 mom. omförmälda lista; samt

e) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg.

57 §.

1. Val förrättas på landet inför valnämnden samt i stad, som utgör ett valdistrikt, inför magistraten och i annan stad inför magistratens deputerade, varom i 91 § sägs.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat stadgas i 70—75 §§.

2. Valet äger ————— inom vallokalen.
Det åligger ————— avbryta förrättningen.
I vallokal ————— omförmälda lista.

58 §.

Valet skall ————— gudstjänsten pågår.

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshavande att därom på framställning av valförrättaren förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar före klockan tre eftermiddagen samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen.

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshavande att därom på framställning av valnämnden eller magistraten förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar före klockan tre eftermiddagen samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen.

62 §.

Vill äkta make ingiva valsedel genom andra maken, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast *ader-ton* dagar före valet.

Vill äkta make ingiva valsedel genom andra maken, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast *tre* dagar före valet.

65 §.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskick-

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskick-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ning eller svenskt konsulat gälla vad i 70—75 §§ stadgas.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning eller konsulat.

ning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg gälla vad i 70—75 §§ stadgas.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning, konsulat eller fartyg.

70 §.

1. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å fast postanstalt. Den som vårdas å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, må å valdagen där avlämna valsedel, som nyss sagts, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där han är i röstlängden uppförd.

2. Kan med — — — — —

3. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer.

1. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å fast postanstalt. Den som vårdas eller tjänstgör å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, må å valdagen där avlämna valsedel, som nyss sagts, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där han är i röstlängden uppförd.

— — inom riket.

3. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer, eller å utom riket befintligt svenskt fartyg, där med Konungens medgivande röstmottagning är anordnad.

72 §.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med *adertonde* dagen före valdagen till och med valdagen, utom

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter eller, *då röstmottagning äger rum å fartyg, fartygets befälhavare eller den han i sitt ställe sätter.*

Röstmottagning skall äga rum från och med *trettionde* dagen före valdagen till och med valdagen, utom

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

riket dock ej längre än till dess av-
givna valsedlar, enligt vad i 75 §
sägs, skola insändas till överståthåll-
larämbetet.

riket dock ej längre än till dess av-
givna valsedlar, enligt vad i 75 §
sägs, skola insändas *eller översändas*
för vidarebefordran till överståthåll-
larämbetet.

Röstmottagning å — — — — — en timme.

De väljare — — — — — sina valsedlar.

Ej må — — — — — väljande tillåtas.

Å postanstalt — — — — — denna lag.

Där röstmottagning — — — — — till kännedom.

*Där röstmottagning skall äga rum
å fartyg, skall fartygets befälhavare
bestämma dagar och tider samt ställa
å fartyget för röstmottagningen. Vad
befälhavaren härutinnan bestämt
skall genom anslag eller på annat
lämpligt sätt bringas till de ombord-
varandes kännedom.*

75 §.

Ytterkuvert, vari valkuvert eller
valsedelsförsändelse inlagts, över-
sändes av röstmottagare inom riket
till den Konungens befallningshava-
vande, som skall verkställa röstsam-
manräkningen, samt av röstmotta-
gare utom riket till överståthållar-
ämbetet. I det senare fallet skola yt-
terkuverten vara inlagda i omslag,
och skall, där insändandet sker med
post, försändelsen anordnas som
värdepost. Översändandet skall ske
från röstmottagare inom riket om-
gående samt från röstmottagare
utom riket i så god tid, att kuverten
kunna beräknas vara överståthållar-
ämbetet till handa sist å fjärde da-
gen efter valdagen.

*Röstmottagare inom riket skall
omgående översända ytterkuvert,
vari valkuvert eller valsedelsförsän-
delse inlagts, till den Konungens be-
fallningshavande, som skall verk-
ställa röstsammanräkningen.*

*Röstmottagare utom riket skall
översända nämnda ytterkuvert till
överståthållarämbetet; dock må röst-
mottagare å fartyg i stället översän-
da kuverten till svensk beskickning
eller svenskt konsulat för vidarebe-
fordran till överståthållarämbetet.
Ytterkuverten skola vara inlagda i
omslag, och skall, där ytterkuverten
sändas med post, försändelsen an-
ordnas som värdepost. Översändan-
det skall ske i så god tid, att kuver-
ten kunna beräknas vara överståt-
hållarämbetet till handa sist å fjärde
dagen efter valdagen.*

Ytterkuvert, som — — — — — verkställa röstsammanräkningen.

Över ytterkuvert, som från röst-
mottagare inkommit till den Konungens
befallningshavande, som har att
verkställa röstsammanräkningen,
skall särskild förteckning föras. Ku-
verten skola förvaras under lås.

*Ytterkuvert, som från röstmotta-
gare inkommit till den Konungens
befallningshavande, som har att
verkställa röstsammanräkningen,
skola numreras i löpande följd. Ef-
ter varje tillfälle, då ytterkuvert
numrerats, skall antalet antecknas i
särskilt protokoll. Kuverten skola
förvaras under lås.*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

77 §.

1. Å utsatt — — — — — öppna dörrar.
2. Hava ytterkuvert inkommit från röstmottagare, räknas kuverten, och antalet jämföres med *den* över sådana kuvert förda *förteckningen*.
2. Hava ytterkuvert inkommit från röstmottagare, räknas kuverten, och antalet jämföres med *det* över sådana kuvert förda *protokollet*.
- Inkomna ytterkuvert — — — — — på valet.
3. Därefter granskas — — — — — vid valförrättningen.
- Ovriga ytterkuvert — — — — — såsom ogillt.
4. Valprotokollen uppläsas och granskas. Sigillen å omslagen jämföras med de sigill, som äro avtryckta å protokollen. *Förekommer därvid ej skäligen anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbat, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.*
4. Valprotokollen uppläsas, *därest så påkallas, samt* granskas. Sigillen å omslagen jämföras med de sigill, som äro avtryckta å protokollen, *varefter omslagen brytas.*

78 §.

Efter det de kuvert, som nedlagts i en urna, uttagits ur denna, uttagas valsedlarna ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter Konungens befallningshavande prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 76 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning.

Efter det de kuvert, som nedlagts i en urna, uttagits ur denna, uttagas valsedlarna ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter Konungens befallningshavande prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 76 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning. *Hava föreskrivna säkerhetsåtgärder beträffande valsedlars förvaring åsidosatts, skall denna omständighet icke medföra att valsedlarna förklaras ogilla, därest skäligen anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke på grund av åsidosättandet vidtagits med valsedlarna.*

80 §.

Är något — — — — — såsom obefintligt.

Är å — — — — — såsom obefintliga.

Finns å valsedel flera namn för själva riksdagsmannavalet än som enligt 59 § är medgivet, eller äro namn, som särskilt upptagits för val av efterträdare åt riksdagman, flera

Återstår efter tillämpning av vad i första och andra styckena sägs å valsedel flera namn för själva riksdagsmannavalet än som enligt 59 § är medgivet, eller äro namn, som sär-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

än två, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

skilt upptagits för val av efterträdare åt riksdagsman, flera än två, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

För val ————— såsom obefintligt.

90 §.

Vad ovan ————— sådan stad.

Valnämnd, som i första stycket sägs, skall bestå av kommunalborgmästaren i staden såsom ordförande samt två ledamöter jämte suppleanter för dem, vilka väljas för fyra år av stadsfullmäktige *eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan*. Valet äger rum å tid, då val till befattningar inom kommunen eljest anställs. Vad i 33—36 §§ i övrigt är stadgat i avseende å valnämnd *å landet* skall äga motsvarande tillämpning beträffande den valnämnd, varom nu är fråga.

Valnämnd, som i första stycket sägs, skall bestå av kommunalborgmästaren i staden såsom ordförande samt två ledamöter jämte suppleanter för dem, vilka väljas för fyra år av stadsfullmäktige. Valet äger rum å tid, då val till befattningar inom kommunen eljest anställs. Vad i 33—36 §§ i övrigt är stadgat i avseende å valnämnd *i landskommun* skall äga motsvarande tillämpning beträffande den valnämnd, varom nu är fråga.

90 a §.

För Stockholm skall vad i denna lag stadgas i avseende å magistrat i stället i tillämpliga delar gälla om en valnämnd av fem inom staden boende personer, vilka utses för fyra år. Ordföranden i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnas av överståthållarämbetet. De fyra ledamöterna jämte lika antal suppleanter väljas av stadsfullmäktige å tid, då val till befattningar inom staden eljest anställs. Vad i 33—36 §§ i övrigt är stadgat i avseende å valnämnd *å landet* skall äga motsvarande tillämpning å valnämnd i Stockholm.

För Stockholm skall vad i denna lag stadgas i avseende å magistrat i stället i tillämpliga delar gälla om en valnämnd av fem inom staden boende personer, vilka utses för fyra år. Ordföranden i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnas av överståthållarämbetet. De fyra ledamöterna jämte lika antal suppleanter väljas av stadsfullmäktige å tid, då val till befattningar inom staden eljest anställs. Vad i 33—36 §§ i övrigt är stadgat i avseende å valnämnd *i landskommun* skall äga motsvarande tillämpning å valnämnd i Stockholm.

91 §.

Äro i stad flera valdistrikt, skall *magistraten eller i stad utan magistrat valnämnden* för varje valdistrikt utse tre eller flera personer att såsom *magistratens eller valnämndens* deputerade vara valförrättare i distriktet. *Av dessa förer den främste* ordet. Protokollet över valförrättningen föres av den ma-

Äro i *landskommun eller stad* flera valdistrikt, skall *valnämnden eller magistraten* för varje valdistrikt utse tre eller flera personer att såsom *valnämndens eller magistratens* deputerade vara valförrättare i distriktet. *Valnämnden eller magistraten förordnar vem av dessa som skall föra* ordet. Protokollet över valförrättningen föres av den ma-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

gistraten eller valnämnden därtill utsett.

rättningen föres av den valnämnden eller magistraten därtill utsett.

96 §.

Kuvert, varom — — — — — politiskt parti.
 I 63 § omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god tid före valet finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten eller valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten eller valnämnden uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å fast postanstalt samt å svensk beskickning eller svenskt konsulat, där röstmottagning äger rum.

I 63 § omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god tid före valet finnas tillgängliga hos valnämnden eller magistraten ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka valnämnden eller magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å fast postanstalt samt å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

Det åligger — — — — — 73 §§ sägs.

Blanketter till — — — — — eller magistraten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964 såvitt avser ändringarna i 33 §, 57 § 1 mom. första stycket, 90 §, 90 a §, 91 § och 96 § andra stycket första punkten samt i övrigt den 1 januari 1962. Vid utseende av valnämnd under år 1963 för ny fyraårsperiod skall dock 33 § tillämpas i sin ändrade lydelse.

Valutredningens förslag

till

Lag

om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253)

Härigenom förordnas, att 4 §, 5 §, 11 §, 20 §, 23 §, 28 §, 31 §, 35 §, 37 §, 40 §, 41 §, 44 § och 60 § ävensom rubriken till 6 kap. kommunala vallagen den 6 juni 1930 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

2 KAP.

4 §.

Röstberättigad äger — — — — — är mantalsskriven.

Om rätt att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat stadgas i 6 kap.

Om rätt att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg stadgas i 6 kap.

5 §.

Kommunalval förrättas för varje valdistrikt på landet inför den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen har att förrätta val till riksdagens andra kammare för distriktet, samt i stad inför magistraten eller sådana dess deputerade, som avses i nämnda lag.

Kommunalval förrättas i landskommun inför den valnämnd, som enligt lagen om val till riksdagen har att förrätta val till riksdagens andra kammare för kommunen, samt i stad inför magistraten; äro i landskommun eller stad flera valdistrikt förrättas dock kommunalval inför sådana valnämndens eller magistratens deputerade, som avses i nämnda lag.

Har länsstyrelse meddelat förordnande, som avses i 3 § 2 mom., skall val av municipalfullmäktige förrättas inför valnämnden i vart och ett av de valdistrikt vid val till riksdagens andra kammare, vilka helt eller delvis ingå i municipalsamhället. Eljest skall i municipalsamhälle, som ej helt sammanfaller med ett eller flera valdistrikt vid val till andra kammaren, val av municipalfullmäktige förrättas inför valnämnden i de distrikt vid val till andra kammaren, varav municipalsamhället ut-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

gör del, eller, där samhället ingår i flera sådana distrikt, inför valnämnden i det distrikt, som länsstyrelsen bestämmer.

Där valdistrikt vid val av kyrkofullmäktige ej helt sammanfaller med valdistrikt vid val till riksdagens andra kammare, skall val av kyrkofullmäktige förrättas inför valnämnden i det distrikt vid val till andra kammaren, varav det kyrkliga valdistriktet utgör del. Meddelar länsstyrelsen beträffande valdistrikt på landet förordnande, som avses i 3 § 3 mom., skall länsstyrelsen tillika förordna, inför vilken valnämnd val av kyrkofullmäktige i det sålunda bildade distriktet skall förrättas.

Meddelar länsstyrelsen vid val av kyrkofullmäktige beträffande valdistrikt på landet förordnande, som avses i 3 § 3 mom., skall länsstyrelsen tillika, om valdistriktet kommer att omfatta delar av flera kommuner, förordna, inför vilken valnämnd eller dess deputerade val av kyrkofullmäktige i det sålunda bildade distriktet skall förrättas.

4 KAP.

11 §.

1 mom. Allmänna kommunalval — — — sistnämnda månad.

2 mom. Annat än allmänt kommunalval skall äga rum å sön- och helgdag, som sist *tjugonde* dagen förut bestämmas av länsstyrelsen.

Beträffande församling — — — — — är stadgat.

Sådant val — — — — — äger rum.

Om valdag — — — — — underrätta generalpoststyrelsen.

2 mom. Annat än allmänt kommunalval skall äga rum å sön- eller helgdag, som sist *trettiofemte* dagen förut bestämmas av länsstyrelsen.

5 KAP.

20 §.

1 mom. När val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige skall äga rum, utfärdar länsstyrelsen därom sist *nittonde* dagen före valdagen kungörelse, som anslås på kommunernas anslagstavor och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

a) antalet av dem, som skola väljas inom varje valkrets;

b) dag och tider för valet;

c) valstället för varje valdistrikt; samt

d) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å

1 mom. När val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige skall äga rum, utfärdar länsstyrelsen därom sist *trettioförsta* dagen före valdagen kungörelse, som anslås på kommunernas anslagstavor och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

a) antalet av dem, som skola väljas inom varje valkrets;

b) dag och tider för valet;

c) valstället för varje valdistrikt; samt

d) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

svensk beskickning eller svenskt konsulat.

2 mom. Om val av *municipalfullmäktige* skall i den beträffande fullmäktigsammanträde föreskrivna ordningen kungörelse sist *nittonde* dagen före valdagen utfärdas av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

3 mom. Om val av *kyrkofullmäktige* skall i den för kyrkostämma föreskrivna ordningen kungörelse sist *nittonde* dagen före valdagen utfärdas, i stad av magistraten samt på landet av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

4 mom. I fråga — — — — —

svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg.

2 mom. Om val av *municipalfullmäktige* skall i den beträffande fullmäktigsammanträde föreskrivna ordningen kungörelse sist *trettioförsta* dagen före valdagen utfärdas av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

3 mom. Om val av *kyrkofullmäktige* skall i den för kyrkostämma föreskrivna ordningen kungörelse sist *trettioförsta* dagen före valdagen utfärdas, i stad av magistraten samt på landet av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

och kyrkofullmäktige.

23 §.

Val är — — — — — sedeln avser.

Valsedel bör — — — — — vilka åsyftas.

Är något namn å valsedel överstruket, eller framgår med avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem därmed åsyftas, eller upptager valsedeln namn å någon, som ej är valbar, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel eller särskild del därav *upptagna* flera namn, än enligt 24 § är medgivet, anses det eller de sista, övertaliga namnen såsom obefintliga.

Är något namn å valsedel överstruket, eller framgår med avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem därmed åsyftas, eller upptager valsedeln namn å någon, som ej är valbar, anses sådant namn såsom obefintligt. *Återstår efter tillämpning av vad nu sagts* å valsedel eller särskild del därav flera namn, än enligt 24 § är medgivet, anses det eller de sista, övertaliga namnen såsom obefintliga.

28 §.

Äkta make må ingiva valsedel genom andra maken. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast *aderton* dagar före valet.

Äkta make må ingiva valsedel genom andra maken. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast *trettio* dagar före valet.

31 §.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat gälla vad i 6 kap. stadgas.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg gälla vad i 6 kap. stadgas.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 KAP.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning eller konsulat.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning, konsulat eller fartyg.

35 §.

1 mom. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å fast postanstalt. Den som vårdas å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, må å valdagen där avlämna valsedel, som nyss sagts, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där han är i röstlängden uppförd.

2 mom. Kan med — — — — —

3 mom. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer.

1 mom. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å fast postanstalt. Den som vårdas eller tjänstgör å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, må å valdagen där avlämna valsedel, som nyss sagts, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där han är i röstlängden uppförd.

inom riket.

3 mom. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer, eller å utom riket befintligt svenskt fartyg, där med Konungens medgivande röstmottagning är anordnad.

37 §.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med *adertonde* dagen före valdagen till och med valdagen, utom

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter eller, då röstmottagning äger rum å fartyg, fartygets befälhavare eller den han i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med *trettionde* dagen före valdagen till och med valdagen, utom

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

riket dock ej längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 40 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet.

riket dock ej längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 40 § sägs, skola insändas *eller översändas för vidarebefordran* till överståthållarämbetet.

Röstmottagning å ————— en timme.
 De väljare ————— sina valsedlar.
 Ej må ————— väljande tillåtas.
 Å postanstalt ————— denna lag.
 Där röstmottagning ————— till kännedom.

Där röstmottagning skall äga rum å fartyg, skall fartygets befälhavare bestämma dagar och tider samt ställe å fartyget för röstmottagningen. Vad befälhavaren härutinnan bestämt skall genom anslag eller på annat lämpligt sätt bringas till de ombordvarandes kännedom.

40 §.

Ytterkuvert, vari valkuvert eller valsedelsförsändelse inlagts, *översändes av röstmottagare inom riket* till den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen, *samt av röstmottagare utom riket till överståthållarämbetet. I det senare fallet skola ytterkuverten* vara inlagda i omslag, och skall, där *insändandet sker* med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet skall ske *från röstmottagare inom riket omgående samt från röstmottagare utom riket* i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till handa sist å fjärde dagen efter valdagen.

Röstmottagare inom riket skall omgående översända ytterkuvert, vari valkuvert eller valsedelsförsändelse inlagts, till den myndighet som skall verkställa röstsammanräkningen.

Röstmottagare utom riket skall översända nämnda ytterkuvert till överståthållarämbetet; dock må röstmottagare å fartyg i stället översända kuverten till svensk beskickning eller svenskt konsulat för vidarebefordran till överståthållarämbetet. Ytterkuverten skola vara inlagda i omslag och skall, där ytterkuverten sändas med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet skall ske i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till handa sist å fjärde dagen efter valdagen.

41 §.

Ytterkuvert, som — — — — — verkställa röstsammanräkningen.

Över ytterkuvert, som från röstmottagare inkommit till myndighet, som har att verkställa röstsammanräkning, *skall särskild förteckning föras.* Kuverten skola förvaras under lås.

Ytterkuvert, som från röstmottagare inkommit till myndighet, som har att verkställa röstsammanräkning, *skola numreras i löpande följd. Efter varje tillfälle, då ytterkuvert numrerats, skall antalet antecknas i särskilt protokoll.* Kuverten skola förvaras under lås.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

7 KAP.

44 §.

1 mom. Å utsatt — — — — — öppna dörrar.
 2 mom. Hava ytterkuvert inkommit från röstmottagare, räknas kuverten, och antalet jämföres med *den* över sådana kuvert förda *förteckningen*.

Inkomna ytterkuvert — — — — — på valet.
 3 mom. Därefter granskas — — — — — vid valförrättningen.

Övriga ytterkuvert — — — — — såsom ogillt.
 4 mom. Valprotokollen uppläsas och granskas. Sigillen å omslagen jämföras med de sigill, som äro avtryckta å protokollen. *Förekommer därvid ej skälig anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbat, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.*

5 mom. De kuvert, som nedlagts i en urna, uttagas ur denna. Valsedlarna uttagas ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte, där förfarande som avses i 34 § 1 mom. ägt rum, de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter myndigheten prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 43 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning.

5 mom. De kuvert, som nedlagts i en urna, uttagas ur denna. Valsedlarna uttagas ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte, där förfarande som avses i 34 § 1 mom. ägt rum, de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter myndigheten prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 43 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning. *Hava föreskrivna säkerhetsåtgärder beträffande valsedlars förvaring åsidosatts, skall denna omständighet icke medföra att valsedlarna förklaras ogilla, därest skälig anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke på grund av åsidosättandet vidtagits med valsedlarna.*

8 KAP.

60 §.

Kuvert, varom — — — — — statsverkets försorg.
 I 26 och — — — — — mot ersättning.
 Kuvert, som — — — — — politiskt parti.
 Ytterkuvert, som — — — — — enligt 36 § 2 mom.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

I 29 § omnämnda kuvert av de slag, som erfordras för inom valdistriktet förekommande val, skola i god tid före varje val finnas tillgängliga *på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten* ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna.

I 29 § omnämnda kuvert av de slag, som erfordras för inom valdistriktet förekommande val, skola i god tid före varje val finnas tillgängliga *hos valnämnden eller magistraten* ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka *valnämnden eller* magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna.

Det åligger — — — — — 38 §§ sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1964 såvitt avser ändringarna i 5 och 60 §§ samt i övrigt den 1 januari 1962.

Valutredningens förslag

till

kungörelse om framställning för röstmottagnings anordnande ombord å svenskt fartyg utom riket

Kungl. Maj:t finner gott förordna som följer.

Finnes anledning till antagande att svenskt fartyg, då val i hela riket till riksdagens andra kammare eller allmänna val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige skola förrättas, kommer att befinna sig utom riket såväl valdagen som dagarna dessförinnan, då röstning inför röstmottagare inom riket må äga rum, äger fartygets redare eller befälhavare hos Kungl. Maj:t göra framställning om att röstmottagning vid valet skall få vara anordnad ombord å fartyget.

Framställningen, som avfattas enligt fastställt formulär, skall ingivas till inrikesdepartementet före den 1 maj det år valet äger rum.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1962.